

1337.

Na osnovu člana 5 stav 5 Zakona o privremenim mjerama za ograničavanje cijena proizvoda od posebnog značaja za život i zdravlje ljudi („Službeni list CG”, broj 52/22), Vlada Crne Gore, na sjednici 3. avgusta 2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O DOPUNI ODLUKE O PRIVREMENIM MJERAMA ZA OGRANIČAVANJE
CIJENA PROIZVODA OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA ŽIVOT I ZDRAVLJE LJUDI I
LISTI PROIZVODA**

Član 1

U Odluci o privremenim mjerama za ograničavanje cijena proizvoda od posebnog značaja za život i zdravlje ljudi i listi proizvoda („Službeni list CG”, broj 68/22), poslije člana 2 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 2a

Cijena peleta u prometu, ograničava se određivanjem najvišeg nivoa cijene, i iznosi:

- 1) do 269,00 eura, po toni za lice registrovano za obavljanje djelatnosti proizvodnje peleta;
- 2) do 320,00 eura, po toni u trgovini na malo.

Cijena peleta u pakovanju manjem od jedne tone određuje se u srazmjeri u odnosu na cijenu iz stava 1 ovog člana.”

Član 2

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-5054/2

Podgorica, 3. avgusta 2022. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
dr **Dritan Abazović**, s.r.

1338.

Na osnovu člana 12 stav 3 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG”, br. 80/08, 14/17, 28/18 i 63/22), Vlada Crne Gore, na sjednici od 3. avgusta 2022. godine, donijela je

**ODLUKU
O OBRAZOVANJU KOMISIJE
ZA RJEŠAVANJE STATUSA PZU OPŠTA BOLNICA „MELJINE” – HERCEG NOVI
U STEČAJU I INSTITUTA ZA FIZIKALNU MEDICINU, REHABILITACIJU I
REUMATOLOGIJU „DR SIMO MILOŠEVIĆ” A.D. IGALO**

Član 1

Ovom odlukom obrazuje se Komisija za rješavanje statusa PZU Opšta bolnica „Meljine” – Herceg Novi u stečaju i Instituta za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „Dr Simo Milošević” A.D. Igalo (u daljem tekstu: Komisija), kao privremeno radno tijelo Vlade Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) i utvrđuje njen sastav, djelokrug rada i druga pitanja od značaja za njen rad.

Član 2

Izrazi koji se u ovoj odluci koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Komisiju čine:

- 1) Vladimir Joković, potpredsjednik Vlade za ekonomski sistem i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjednik;
- 2) Dragoslav Šćekić, ministar zdravlja, član;
- 3) Ilir Harasani, zamjenik generalnog sekretara u Generalnom sekretarijatu Vlade, član;
- 4) Snežana Šćepanović Raičević, savjetnica generalnog sekretara u Generalnom sekretarijatu Vlade, članica;
- 5) Luka Đukanović, generalni direktor Direktorata za projekte (IPA), inovacije i zdravstveni turizam u Ministarstvu zdravlja, član;
- 6) Miloš Medenica, državni sekretar u Ministarstvu finansija, član;
- 7) Bojan Paunović, generalni direktor Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija, član;
- 8) Damir Davidović, državni sekretar u Ministarstvu ekonomskog razvoja, član;
- 9) Vuk Kadić, v.d. direktora Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, član;
- 10) Vukosava Pejović, pomoćnica direktora Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, članica;
- 11) Bojana Ćirović, Zaštitnica imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, članica;
- 12) Nebojša Jovović, v.d. direktora Agencije za zaštitu konkurencije, član;
- 13) Dragan Damjanović, predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu konkurencije, član;
- 14) Sandra Pestorić, samostalna savjetnica II u Ministarstvu zdravlja, sekretarka.

Član 4

Administrativno-tehničke poslove za potrebe Komisije obavlja Ministarstvo zdravlja, preko sekretara Komisije.

Član 5

Komisija:

- 1) prati i analizira stanje u PZU Opšta bolnica „Meljine” – Herceg Novi u stečaju i Instituta za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „Dr Simo Milošević” A.D. Igalo;

- 2) daje predloge i sugestije Vladi za preduzimanje konkretnih aktivnosti u cilju rješavanja statusa zdravstvenih ustanova iz stava 1 tačka 1 ovog člana;
- 3) utvrđuje model za regulisanje statusa zaposlenih u zdravstvenim ustanovama iz stava 1 tačka 1 ovog člana;
- 4) redovno izvještava Vladu o zaključcima sa sjednica Komisije.

Član 6

Komisija radi na sjednicama.

Sjednice Komisije saziva predsjednik.

U slučaju odsustva ili spriječenosti predsjednika Komisije da predsjedava sjednicom Komisije, zamjenjuje ga član kojeg predsjednik odredi.

Predsjednik i članovi Komisije mogu zastupati radne materijale Komisije prilikom njihovog razmatranja na sjednici Vlade i njenih radnih tijela.

Član 7

Za razmatranje pojedinih pitanja, Komisija može obrazovati ekspertske timove, konsultovati stručnjake, predstavnike akademske zajednice, starješine organa državne uprave, lokalne samouprave i predstavnike drugih institucija ili organizacija.

Član 8

Komisija donosi poslovnik kojim se uređuje način rada Komisije, kao i druga pitanja od značaja za rad i ostvarivanje zadataka Komisije.

Poslovnik iz stava 1 ovog člana donosi se većinom glasova članova Komisije.

Član 9

Predsjedniku, zamjeniku predsjednika, članovima i sekretaru Komisije može se utvrditi naknada za rad posebnom odlukom Vlade.

Član 10

Komisija za svoj rad odgovara Vladi.

Član 11

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-5423

Podgorica, 3. avgusta 2022. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
dr **Dritan Abazović**, s.r.

1339.

Na osnovu člana 55a stav 1 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG”, br. 12/18, 64/20 i 59/21), na predlog Savjeta za sagledavanje epidemiološke situacije usljed pojave epidemije zarazne bolesti COVID-19 i njenog uticaja na ekonomsko stanje u Crnoj Gori, Vlada Crne Gore je 11. avgusta 2022. godine, bez održavanja sjednice, na osnovu pribavljene saglasnosti većine članova Vlade, donijela

**ODLUKU
O IZMJENI ODLUKE O PREDUZIMANJU PRIVREMENIH MJERA USLJED
POJAVE EPIDEMIJE ZARAZNE BOLESTI COVID-19 OD VEĆEG
EPIDEMIOLOŠKOG ZNAČAJA**

Član 1

U Odluci o preduzimanju privremenih mjera usljed pojave epidemije zarazne bolesti COVID-19 od većeg epidemiološkog značaja („Službeni list CG”, br. 26/22, 32/22, 38/22, 45/22, 49/22, 53/22, 58/22, 64/22, 68/22, 73/22 i 82/22) u članu 3 riječi: „do 12. avgusta” zamjenjuju se riječima: „do 26. avgusta”.

Član 2

Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-5433/3

Podgorica, 11. avgusta 2022. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
dr **Dritan Abazović**, s.r.

1340.

Na osnovu člana 55 stav 1 tač. 2 do 4 i tačka 9 i člana 55a stav 2 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG“, br. 12/18, 64/20 i 59/21), na predlog Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja donijelo je

**NAREDBU
O IZMJENI NAREDBE ZA PREDUZIMANJE
PRIVREMENIH MJERA ZA SPRJEČAVANJE UNOŠENJA U ZEMLJU,
SUZBIJANJE I SPRJEČAVANJE PRENOŠENJA NOVOG KORONAVIRUSA**

Član 1

U Naredbi za preduzimanje privremenih mjera za sprječavanje unošenja u zemlju, suzbijanje i sprječavanje prenošenja novog koronavirusa („Službeni list CG“, br. 80/21, 84/21, 90/21, 91/21, 96/21, 102/21, 107/21, 112/21, 118/21, 120/21, 124/21, 133/21, 141/21, 3/22, 6/22, 12/22, 18/22, 24/22, 26/22, 32/22, 38/22, 45/22, 49/22, 53/22, 58/22, 64/22, 68/22, 73/22 i 82/22) u članu 2 riječi: „do 12. avgusta“ zamjenjuju se riječima: „do 26. avgusta“.

Član 2

Ova naredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 1-501/22-45/208

Podgorica, 11. avgusta 2022. godine

Ministar,
Dragoslav Šćekić, s.r.

1341.

Na osnovu člana 38 stav 3 i člana 58 stav 3 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list CG”. br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17, 42/17, 50/17, 59/21 i 145/21), Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo je

ODLUKU O USKLADIVANJU VISINE OSNOVA ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA MATERIJALNO OBEZBJEĐENJE I VISINE MATERIJALNIH DAVANJA IZ SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE

Član 1

Ovom odlukom utvrđuje se visina osnova za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje i visina materijalnih davanja iz člana 22 stav 1 tačka 1 i čl. 31, 32, 33, 36, 39a, 41, 44 i 54 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, i to:

- 1) visina osnova za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje iznosi mjesečno, za:
  - pojedinca 76,56 eura,
  - porodicu sa jednim članom 76,56 eura,
  - porodicu sa dva člana 91,94 eura,
  - porodicu sa tri člana 110,35 eura,
  - porodicu sa četiri člana 130,27 eura,
  - porodicu sa pet i više članova 145,55 eura;
- 2) visina materijalnih davanja iz socijalne zaštite:
  - a) visina materijalnog obezbjeđenja za pojedinca, odnosno porodicu koji nemaju prihoda iznosi mjesečno, za:
    - pojedinca 76,56 eura,
    - porodicu sa jednim članom 76,56 eura,
    - porodicu sa dva člana 91,94 eura,
    - porodicu sa tri člana 110,52 eura,
    - porodicu sa četiri člana 130,27 eura,
    - porodicu sa pet i više članova 145,55 eura,
    - lice koje je bilo dijete bez roditeljskog staranja 145,55 eura;
  - b) visina lične invalidnine iznosi mjesečno 207,16 eura;
  - c) visina lične invalidnine za lice koje nije korisnik prava na dodatak za njegu i pomoć u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti iznosi mjesečno 131,18 eura;
  - č) visina dodatka za njegu i pomoć iznosi mjesečno 75,97 eura;
  - ć) visina troškova sahrane iznosi 379,94 eura;
  - d) visina naknade roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu iznosi mjesečno 224,36 eura;
- 3) visina materijalnih davanja iz dječje zaštite:
  - a) visina naknade za novorođeno dijete iznosi 126,78 eura;
  - b) visina naknade za novorođeno dijete korisnika materijalnog obezbjeđenja iznosi 152,16 eura;
  - c) visina dodatka za djecu iznosi mjesečno, za dijete:
    - do navršene 6. godine života 30,00 eura,
    - korisnika materijalnog obezbjeđenja 48,55 eura,
    - čiji je roditelj, usvojlac, staralac, hranitelj, kao korisnik materijalnog obezbjeđenja zasnovao radni odnos na osnovu sporazuma o aktivnom prevazilaženju nepovoljne socijalne situacije 48,55 eura,
    - korisnika dodatka za njegu i pomoć 57,37 eura,
    - korisnika lične invalidnine 66,20 eura,
    - bez roditeljskog staranja 66,20 eura;

č) visina naknade po osnovu rođenja djeteta za lice koje je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i redovnog studenta iznosi mjesečno 91,87 eura.

Član 2

Visina materijalnih davanja iz člana 1 tačka 2 i tačka 3 podtač. a i b, podtačka c al. 2 do 6 i podtačka č ove odluke utvrđuje se po službenoj dužnosti dosadašnjim korisnicima tog prava, počev od 1. jula 2022. godine, bez donošenja posebnog rješenja.

Član 3

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje da važi Odluka o usklađivanju visine osnova za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje i visine materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite („Službeni list CG”. broj 14/22).

Član 4

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 01-128/22-1465/1

Podgorica, 5. avgusta 2022. godine

Ministar,
Admir Adrović, s.r.

1342.

Na osnovu člana 46 Zakona o upravnom postupku („Službeni list CG” br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17) i člana 16 Zakona o političkim partijama („Službeni list RCG” broj 21/04 i „Službeni list CG” broj 59/11), Ministarstvo javne uprave, postupajući po prijavi političke partije „Socijalisti Crne Gore”. skraćenog naziva „Socijalisti”. od 24.6.2022. godine, donosi

R J E Š E N j E

U Registar političkih partija, Knjiga br. I, redni broj 70, rubrika 11 vrši se upis promjene činjenice o licu ovlaštenom za zastupanje političke partije „Socijalisti Crne Gore”. skraćenog naziva „Socijalisti”. usvojene na sjednici Inicijativnog odbora na državnom nivou, od 13.6.2022. godine.

Lice ovlašćeno za zastupanje političke partije „Socijalisti Crne Gore” je dr Branko Ivanović.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem Ministarstva javne uprave, broj 01-055/19-UPI-1277/3 od 12.12.2019. godine, upisana je u Registar političkih partija, Partija naziva „Socijalisti Crne Gore”. skraćenog naziva „Socijalisti”. pod rednim brojem 70.

Prijavom i dopunom iste, broj UPI 08/1-055/22-1095/3 od 28.7.2022. godine, lice ovlašćeno za zastupanje političke partije „Socijalisti Crne Gore”. dr Branko Ivanović, obratio se ovom organu radi upisa u Registar političkih partija promjene činjenice o licu ovlaštenom za zastupanje naznačene političke partije. U prilogu prijave dostavljene su Odluka o izboru predsjednika - lica ovlašćenog za zastupanje, od 13.6.2022. godine, i Zapisnik sa sjednice Inicijativnog odbora na državnom nivou od 13.6.2022.godine.

Zakonom o političkim partijama, članom 16 propisano je da je lice ovlašćeno za zastupanje partije dužno da u slučaju izvršenih promjena o podacima o kojima se u Registru političkih partija vodi službena evidencija, podnese prijavu kod nadležnog organa za upis novih podataka. Saglasno navedenom, odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja može se podnijeti tužba Upravnom sudu Crne Gore u roku od 20 dana od dana prijema Rješenja.

Br: UPI 01-055/22-1095/4

Podgorica, 28.7.2022. godine

Ministar,
mr **Marash Dukaj**, s.r.

1343.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, na osnovu člana 15 Zakona o političkim partijama („Sl. list RCG” br. 21/04 i „Sl. list CG”. br. 59/11) u postupku upisa političke partije naziva GRUPA GRAĐANA BREZNIK od 17.11.2021. godine, donosi

R J E Š E N j E

1. U Registar političkih partija, u Knjigu broj I, pod rednim brojem 76 upisuje se politička partija naziva GRUPA GRAĐANA BREZNIK.
2. Skraćeni naziv političke partije je GGB.
3. Sjedište Partije je u Pljevljima, ul. Skerlićeva, br. 39.
4. Statut Partije je usvojen na Osnivačkoj skupštini održanoj dana 07.10.2021. godine.
5. Program Partije je usvojen na Osnivačkoj skupštini održanoj dana 07.10.2021. godine.
6. Partiju naziva GRUPA GRAĐANA BREZNIK, skraćenog naziva GGB, zastupaće Milodane Pušonja.

O b r a z l o ž e n j e

Politička partija naziva GRUPA GRAĐANA BREZNIK, skraćenog naziva GGB, obratila se Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija, prijavom broj UPI-08-055/21-2219 od 17.11.2021. godine, radi upisa u Registar političkih partija.

U prilogu prijave i dopune prijave od 09.12.2021. godine, u skladu sa članom 14 Zakona o političkim partijama, dostavljeni su Statut, Program partije i Odluka o osnivanju partije, čiji sastavni dio su izjave osnivača o osnivanju partije, potpisane i ovjerene od strane Opštine Pljevlja.

Odredbom člana 15 Zakona o političkim partijama, pored ostalog propisano je da nadležni organ donosi rješenje o upisu partije u Registar u roku od 15 dana od dana podnošenja prijave za upis, da partija počinje sa radom u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima od dana upisa u Registar kao i da nadležni organ objavljuje rješenje o upisu partije u Registar u „Službenom listu Crne Gore”.

Imajući u vidu prethodno navedeno, u skladu sa odredbama čl. 14 i 15 Zakona o političkim partijama, odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja može se podnijeti tužba Upravnom sudu Crne Gore u roku od 20 dana od prijema rješenja.

Br: UPI-08-055/21-2219/9
Podgorica, 30.07.2021 godine

Ministarstvo javne uprave
Direktorat za efikasnu implementaciju dobre javne uprave
v.d. Generalne direktorice,
mr Milijana Vukotić-Jelušić, s.r.

1344.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, na osnovu člana 46 Zakona o upravnom postupku („Službeni list CG”. br. 56/14, 20/15, 40/16, 37/17) i člana 16 Zakona o političkim partijama („Službeni list RCG”. broj 21/04 i „Službeni list CG”. broj 59/11), postupajući po prijavi političke partije „JUGOSLOVENSKA KOMUNISTIČKA PARTIJA CRNE GORE”. skraćenog naziva JKP - CG od 28.01.2022. godine, donosi

R J E Š E N J E

U Registar političkih partija, Knjiga br. I, redni broj 43 u rubrici 5, vrši se upis promjene činjenice o promjeni adrese političke partije „JUGOSLOVENSKA KOMUNISTIČKA PARTIJA CRNE GORE”. skraćenog naziva JKP - CG, usvojene na sjednici Centralnog Komiteta 24.01.2022.godine.

Adresa političke partije je u Podgorici, ul. Hercegovačka, br. 6.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, br 05-006/09-12794/3 od 18.11.2009. godine, upisana je u Registar političkih partija, „JUGOSLOVENSKA KOMUNISTIČKA PARTIJA CRNE GORE”. skraćenog naziva JKP - CG, sa sjedištem u Podgorici, pod rednim brojem 43.

Prijavom broj UPI-08-055/22-137 od 28.01.2022. godine, lice ovlašćeno za zastupanje navedene političke partije-Radislav Stanišić, obratilo se za upis promjene činjenice. Uz dostavljenu prijavu, dostavljena je i Odluka Centralnog komiteta o izmjeni adrese partije od 24.01.2022. godine.

Zakonom o političkim partijama, članom 16 propisano je da je lice ovlašćeno za zastupanje partije dužno da u slučaju izvršenih promjena u statutu i programu partije i u slučaju izbora novog lica za zastupanje partije, podnese prijavu kod nadležnog organa za upis novih podataka.

Saglasno navedenom, odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor u roku od 20 dana od dana prijema istog, pred Upravnim sudom Crne Gore.

Br: UPI-08-055/22-137/2

Podgorica, 14.02.2022. godine

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija
Direktorat za efikasnu implementaciju dobre javne uprave
v.d. Generalne direktorice,
mr **Milijana Vukotić - Jelušić**, s.r.

1345.

Na osnovu člana 20f stav 1 tačka 1 Zakona o zaštiti konkurencije („Službeni list CG” br. 44/12, 13/18 i 145/21), Savjet Agencije za zaštitu konkurencije, nakon dobijanja saglasnosti Vlade Crne Gore, donio je

ODLUKU O IZMJENAMA I DOPUNI STATUTA AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

Član 1

U Statutu Agencije za zaštitu konkurencije („Službeni list CG” br. 78/18 i 43/22), u članu 4 stav 2 mijenja se i glasi:

„Agencija ima memorandum koji sadrži:

- 1) u lijevom gornjem uglu grb Crne Gore;
- 2) pored grba, sa desne strane tekst: „Crna Gora i Agencija za zaštitu konkurencije”;
- 3) u desnom gornjem uglu: sjedište i adresa, broj telefona i faks, e-mail i internet adresa Agencije.”

Član 2

U članu 5 stav 1 riječi: „prečnika 32 mm” zamjenjuju se riječima: „prečnika 30mm”.

U stavu 4 riječi: „prečnika 20mm” zamjenjuju se riječima: „prečnika 24mm”.

U st. 5 i 6 riječi: „dimenzija: 30 x 60 mm,” zamjenjuju se riječima: „dimenzija: 30 x 69 mm,”.

Član 3

U članu 7 stav 1 briše se.

Dosadašnji stav 2 postaje stav 1.

Član 4

U članu 9 stav 3 briše se.

Član 5

U članu 14 stav 4 riječi: „jednoglasno - bez primjedbi” zamjenjuju se riječima: „većinom glasova ukupnog broja članova”.

Član 6

U članu 15 poslije stava 1 dodaju se dva nova stava koji glase:

„U slučaju odsutnosti, spriječenosti ili izuzeća, predsjednika Savjeta zamjenjuje član Savjeta kojeg odredi predsjednik Savjeta.

U slučaju iz stava 2 ovog člana, član Savjeta ima ovlaštenja, obaveze i odgovornosti predsjednika Savjeta, dok traje privremena spriječenost predsjednika Savjeta.”

Član 7

U članu 17 stav 1 poslije tačke 7 dodaje se nova tačka koja glasi:

„7a) dostavi Savjetu Predlog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, radi upoznavanja i razmatranja;”.

Tačka 11c) mijenja se i glasi:

„11c) organizuje i koordinira radom organizacionih jedinica Agencije;”.

U stavu 4 riječi: „alineja 2” brišu se.

Član 8

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 01-040/22-523/3

Podgorica, 09.08.2022. godine

Predsjednik savjeta,
Dragan Damjanović, s.r.

1346.

Na osnovu člana 96b Zakona o elektronskim medijima („Sl. list CG“, br. 46/10, 46/10, 40/11, 53/11, 6/13, 55/16, 92/17 i 82/20), Odluke o raspisivanju izbora za odbornike („Sl. list CG“, br. 86/22) i Odluke o raspisivanju prijevremenih izbora za odbornike („Sl. list CG“, br. 86/22), Savjet Agencije za elektronske medije, na sjednici održanoj 09.08.2022. godine, je donio

P R A V I L N I K **O PRAVIMA I OBAVEZAMA EMITERA TOKOM KAMPANJA ZA** **ZA IZBORE ZA ODBORNIKE U SKUPŠTINI GLAVNOG GRADA PODGORICA, SKUPŠTINAMA OPŠTINA BAR,** **BIJELO POLJE, DANILOVGRAD, GOLUBOVCI (OPŠTINE U OKVIRU GLAVNOG GRADA), KOLAŠIN, PLAV,** **PLUŽINE, PLJEVLJA, ROŽAJE, ŠAVNIK I ŽABLJAK, KOJI ĆE BITI ODRŽANI 23. OKTOBRA 2022. GODINE** **I ZA PRIJEVREMENE IZBORE ZA ODBORNIKE U SKUPŠTINAMA OPŠTINA BUDVA I TIVAT,** **KOJI ĆE BITI ODRŽANI 23. OKTOBRA 2022. GODINE**

Član 1

Ovim Pravilnikom se bliže uređuju uslovi za realizaciju prava i obaveza emitera u toku kampanja za izbore za odbornike u Skupštini Glavnog grada Podgorica, skupštinama opština Bar, Bijelo Polje, Danilovgrad, Golubovci (opštine u okviru Glavnog grada), Kolašin, Plav, Plužine, Pljevlja, Rožaje, Šavnik i Žabljak, kao i za prijevremene izbore za odbornike u Skupštinama opština Tivat i Budva, koji će biti održani 23. oktobra 2022. godine.

Svrha ovog Pravilnika je obezbjeđivanje istinitog, blagovremenog i nepristrasnog informisanja građana o svim fazama postupka i različitim stavovima tokom izborne kampanje, pod ravnopravnim uslovima za sve učesnike u izbornoj kampanji, u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima, Zakonom o medijima („Sl. list CG“, br. 82/20), Zakona o nacionalnom javnom emiteru radio i televizija Crne Gore („Sl. list CG“, br. 80/20), Zakonom o izboru odbornika i poslanika („Sl. list RCG“, br. 4/98, 5/98, 17/98, 14/00, 18/00, „Službeni list SRJ“, br. 73/00, 9/01, 41/02, 46/02, 45/04, 48/06, 56/06, „Sl. list CG“, br. 46/11, 14/14, 47/14, 12/16, 60/17, 10/18 i 109/20), Pravilnikom o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama („Sl. list CG“, br. 35/11) i Pravilnikom o programskim standardima u elektronskim medijima („Sl. list CG“, br. 35/11, 7/16 i 08/19).

Član 2

Izborna kampanja je period koji za podnosioca izborne liste započinje danom potvrđivanja izborne liste i završava se 24 sata prije dana održavanja izbora.

Izborna tišina je period koji započinje 24 sata prije dana održavanja izbora i traje do zatvaranja biračkih mjesta.

Medijsko predstavljanje se ostvaruje kroz programske sadržaje namijenjene informisanju o predizbornim aktivnostima podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista, njihovom predstavljanju ili političkom oglašavanju.

Političko oglašavanje je radio ili televizijsko oglašavanje, sa ili bez finansijske nadoknade, kojim se preporučuju podnosioci izbornih lista i kandidati sa izbornih lista ili njihove aktivnosti, ideje ili politički stavovi.

Nadležni organ javnog, komercijalnog ili neprofitnog emitera je organ emitera određen osnivačkim aktom, statutom ili drugim aktom emitera za donošenje pravila o medijskom predstavljanju i/ili razmatranje prigovora na rad emitera u toku izbora.

Ostali izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku imaju značenja definisana članom 8. Zakona o elektronskim medijima, članom 4. Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama i članom 4. Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima.

Svi izrazi koji se u ovom Pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Medijsko predstavljanje podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista u toku izborne kampanje se ostvaruje u okviru političko-informativnog programa, kao i u precizno označenim blokovima političkog oglašavanja.

Predstavljanje u okviru informativno-političkih programa ostvaruje se kroz debate, sučeljavanja, intervjuje i druge posebne emisije, koje se emituju bez novčane ili druge nadoknade, isključivo posvećene lokalnim izborima, u kojima se javnost upoznaje sa aktivnostima, idejama i mišljenjima podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista.

Političko oglašavanje ostvaruje se u vidu besplatnih ili plaćenih oglasa, najava i izvještaja sa promotivnih skupova.

Političkim oglašavanjem će se smatrati i svi oblici medijskog predstavljanja iz stava 2 ovog člana, koji se ostvaruju uz novčanu ili drugu nadoknadu.

Član 4

Medijsko predstavljanje mora biti lako prepoznatljivo i audio i vizuelno odvojeno od ostalih programskih sadržaja i mora biti jasno označeno tekstualnim obavještenjem „Lokalni izbori“.

Ukoliko se program emituje na albanskom jeziku, medijsko predstavljanje mora biti jasno označeno tekstualnim obavještenjem „Lokalni izbori“ i na tom jeziku.

Član 5

Javni emiter odnosno komercijalni ili neprofitni emiter, koji omogućava medijsko predstavljanje, mora usvojiti i učiniti javnim posebna pravila o medijskom predstavljanju u toku izborne kampanje za lokalne izbore na koje se odnosi ovaj Pravilnik.

Pravila iz stava 1 ovog člana donosi nadležni organ javnog emitera odnosno osnivač komercijalnog ili neprofitnog emitera.

Pravilima se utvrđuju oblici medijskog predstavljanja, njihovo trajanje i raspoređivanje, kao i način odlučivanja o redoslijedu političkog oglašavanja odnosno predstavljanja u okviru informativno-političkih programa iz člana 3 ovog Pravilnika.

Emiteri su dužni da Agenciji za elektronske medije (u daljem tekstu: „Agencija“) dostave pravila predstavljanja u okviru svakog pojedinog radijskog ili televizijskog programa, najkasnije deset dana od dana raspisivanja izbora.

Član 6

Emiteri su dužni da Agenciji, najkasnije 10 dana od dana raspisivanja izbora, dostave programsku šemu sa označenim sadržajima od značaja za medijsko predstavljanje u toku izborne kampanje za lokalne izbore na koje se odnosi ovaj Pravilnik, koji uključuju, ali se ne ograničavaju na:

- debate/sučeljavanja (direktno emitovanje ili repriza),
- intervju (direktno emitovanje ili repriza),
- blokove za plaćene ili besplatne najave skupova,
- blokove za plaćene ili besplatne izvještaje sa promotivnih skupova,
- blokove za plaćene ili besplatne političke oglase (spotove).

Emiteri su dužni da sve izmjene programske šeme iz stava 1 ovog člana dostave Agenciji, u što kraćem roku a ne kasnije od 24 časa.

Član 7

Emiteri su dužni da vode evidenciju emitovanih programskih sadržaja od značaja za medijsko predstavljanje u toku izborne kampanje za lokalne izbore na koje se odnosi ovaj Pravilnik, koja uključuje sljedeće podatke:

- datum, vrijeme emitovanja i naziv sadržaja,
- da li se radi o plaćenom ili besplatnom političkom oglašavanju,
- ime naručioca političkog oglašavanja,
- neto vrijeme emitovanja,
- opis izbora na koje se odnosi medijsko predstavljanje (vrsta ili teritorijalnost).

Evidencija iz stava 1 ovog člana dostavlja se Agenciji svakog ponedjeljka za prethodnu sedmicu na adresu:

- putem elektronske pošte aem@aemcg.org, sa naznakom „Emitovano medijsko predstavljanje - naziv medija“.
- na posebnom obrascu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 1 – Evidencija medijskog predstavljanja).

Izuzetno, ukoliko se 23. oktobra 2022. godine, pored lokalnih izbora na koje se odnosi ovaj Pravilnik, održavaju i lokalni izbori u drugoj jedinici lokalne samouprave, emiter koji je donio posebna pravila o medijskom predstavljanju u toku izborne kampanje i za te lokalne izbore, dužan je da Evidencijom iz stava 1 ovog člana obuhvati podatke o emitovanim programskim sadržajima od značaja za medijsko predstavljanje u toku svih izbornih kampanja za lokalne izbore koji se održavaju istog dana.

Član 8

Zabranjeno je prikriveno medijsko predstavljanje.

Emiteri mogu u informativnim emisijama, izvan programa koji se odnose na medijsko predstavljanje, obavještavati o aktuelnim zbivanjima i aktivnostima državnih organa i funkcionera, poštujući pravila profesionalizma, objektivnosti i novinarske etike.

Emiter je dužan da, u okviru programskih sadržaja iz stava 2 ovog člana, prilikom izvještavanja, o aktuelnim događajima, radu državnih organa i funkcionera i svih subjekata koji su uključeni u proces izborne kampanje, u vezi sa pitanjima koja se ne odnose na izbore, vodi računa da navedeno izvještavanje ne sadrži posebno promotivno upućivanje na podnosioc izbora, kandidate sa izbornih lista ili njihove aktivnosti, ideje ili političke stavove.

Član 9

Zabranjeno je tokom predizborne kampanje emitovati kulturno-umjetničke, dokumentarno-obrazovne, sportske i programe zabavnog sadržaja u kojima se pojavljuju predstavnici podnosioca izbornih lista ili kandidati sa izbornih lista.

Član 10

Emiteri su dužni da, prilikom objavljivanja rezultata istraživanja javnog mnjenja, jasno i nedvosmisleno o tome izvijeste javnost navodeći:

- podatke o subjektu koji je naručio i platio istraživanje javnog mnjenja,
- naziv organizacije koja je sprovela istraživanje javnog mnjenja,
- podatke o primijenjenom metodu,
- podatke o uzorku ispitanika i mogućem odstupanju,
- podatke o datumu i/ili razdoblju kada je istraživanje javnog mnjenja sprovedeno.

Rezultati telefonskog anketiranja ili uličnih anketa sprovedenih među biračima tokom izborne kampanje ne smiju se predstavljati kao siguran i autentičan stav određene društvene grupe, što je emiter, koji sprovodi anketiranje i objavljuje rezultate, dužan posebno da naglasi.

U roku od 15 dana prije dana održavanja izbora, u programima emitera nije dozvoljeno objavljivanje rezultata ispitivanja javnog mnjenja, drugih istraživanja i analiza u vezi sa opredjeljenjem birača u pogledu procjene rezultata izbora.

Član 11

Političko oglašavanje se ne smije emitovati 15 minuta prije/nakon ili u toku emitovanja dječije emisije, odnosno emisije namijenjene maloljetnicima.

Političko oglašavanje se emituje u blokovima sa naznakom da li je besplatano ili plaćeno.

Političko oglašavanje ne može biti dio bloka sa oglasima koje nemaju političku prirodu.

Član 12

Političko oglašavanje se ne uračunava u dozvoljeno vrijeme trajanja oglašavanja u smislu čl. 92 i 93 Zakona o elektronskim medijima i člana 21 Zakona o nacionalnom javnom emiteru radio i televizija Crne Gore („Sl. list CG”, br. 80/20).

Član 13

Za istinitost i tačnost političkog oglašavanja odgovoran je naručilac, a za njegovu usklađenost sa odredbama Zakona o elektronskim medijima, Zakona o medijima, Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama, Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima i ovog Pravilnika odgovoran je emiter.

Član 14

U toku izborne tišine nije dozvoljeno:

- medijsko predstavljanje iz člana 3 ovog Pravilnika,
- objavljivanja procjena rezultata glasanja,
- emitovanje slogana ili simbola podnosioca izbornih lista.
-

Član 15

Podatke o toku i rezultatima izbora emiteri mogu označiti kao zvanične samo ako su saopšteni od strane nadležnog državnog organa za sprovođenje izbornog postupka, dok podaci saopšteni od strane drugih lica moraju biti označeni kao nezvanični.

Član 16

Ovlašćeni predstavnik podnosioca izborne liste ili nadležni državni organ za sprovođenje izbornog postupka može podnijeti prigovor na emitovani programski sadržaj emitera zbog kršenja obaveza propisanih članom 55 Zakona o elektronskim medijima i to:

- poštovanja privatnosti i dostojanstva građana,
- zaštite integriteta maloljetnih lica,
- čuvanja snimaka emitovanih sadržaja,
- davanja doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti,
- poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja,
- unapređenja kulture javnog dijaloga i poštovanja jezičkih standarda,
- upotrebe jezika u radijskim i televizijskim programima.

Prigovor iz stava 1 ovog člana:

- podnosi se nadležnom organu emitera, na posebnom obrascu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 2 - Prigovor),
- dostavlja se Savjetu Agencije za elektronske medije (u daljem tekstu: Savjet Agencije) na uvid putem: elektronske pošte na saem@aemcg.org ili predajom na arhivi Agencije od 07 do 15 časova, na adresu Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica.

Nadležni organ emitera je dužan da donese odluku, u pisanoj formi, u roku od 24 časa od prijema prigovora.

Član 17

Emiter je dužan da najkasnije u roku od 10 dana od raspisivanja izbora, Agenciji dostavi:

- naziv organa ili ovlašćenog lica koje će biti nadležno za razmatranje prigovora iz člana 16 ovog Pravilnika i to:
  - naziv pravnog lica,
  - ime ovlašćenog lica,
  - adresa, telefon i adresa elektronske pošte ovlašćenog lica.
- radno vrijeme za neposrednu predaju prigovora.

Agencija će na svom veb-sajtu objaviti pregled dostavljenih kontakt podataka o nadležnim organima emitera za podnošenje prigovora.

Član 18

Žalba protiv odluke nadležnog organa emitera po prigovoru se podnosi Savjetu Agencije za elektronske medije, u roku od 24 časa od njenog prijema, na posebnom obrazcu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 3 - Žalba).

Sastavni dio žalbe iz stava 1 ovog člana je:

- prigovor iz člana 16 ovog Pravilnika i
- odluka nadležnog organa emitera po prigovoru.

Žalba se može podnijeti putem: elektronske pošte na saem@aemcg.org ili predajom na arhivi Agencije od 07 do 15 časova ili poštom na adresu Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica.

Član 19

Savjet Agencije za elektronske medije će:

- u roku od 24 časa od prijema žalbe donijeti odluku, u pisanoj formi,
- obrazloženu odluku po žalbi dostaviti podnosiocu žalbe i emiteru i objaviti je na veb-sajtu Agencije www.aemcg.org.

Protiv odluke Savjeta Agencije iz stava 1 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Član 20

Ukoliko nije drukčije propisano ovim Pravilnikom, u toku izborne kampanje, postupak po prigovoru fizičkog ili pravnog lica na rad emitera zbog kršenja Zakona o elektronskim medijima, Zakona o medijima, Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama ili Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima, sprovodiće se u rokovima i pod uslovima propisanim članom 144 Zakona o elektronskim medijima.

Član 21

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika, prestaju da važe:

- Pravilnik o pravima i obavezama emitera tokom kampanje za prijevremene izbore za odbornike u Skupštini opštine Budva i Skupštini opštine Tivat, i za izbore za odbornike u Skupštini opštine Plužine i Skupštini opštine Žabljak koji će biti održani 05.juna 2022. godine („Sl. list CG”, br. 39/22),
- Pravilnik o pravima i obavezama emitera tokom kampanje za izbore za odbornike u Skupštini opštine Bijelo Polje i Skupštini opštine Šavnik, koji će biti održani 12. juna 2022. godine („Sl. list CG”, br. 46/22),
- Pravilnik o pravima i obavezama emitera tokom kampanje za izbore za odbornike u Skupštini opštine Bar, Skupštini opštine Danilovgrad, Skupštini opštine Kolašin i Skupštini Glavnog grada Podgorica, koji će se održati 19. juna 2022. godine („Sl. list CG”, br. 47/22),
- Pravilnik o pravima i obavezama emitera tokom kampanje za izbore za odbornike u Skupštini opštine Pljevlja, koji će biti održani 23. oktobra 2022.godine („Sl. list CG”, broj 052/22).

Član 22

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore” i objaviće se na veb-sajtu Agencije www.aemcg.org.

Broj: 01 - 1218
Podgorica, 09.08.2022. godine

Savjet Agencije za elektronske medije

Predsjednik,

dr **Branko Bošković**, s.r.

Obrazac 1

EVIDENCIJA MEDIJSKOG PREDSTAVLJANJA U TOKU LOKALNIH IZBORA – OKTOBAR 2022¹

NAZIV (ID) MEDIJA:		PERIOD ZA KOJI SE PODNOSI EVIDENCIJA:					
1	2	3	4	5	6	7	8
Datum emitovanja	Vrijeme emitovanja	Naziv sadržaja	Vrsta medijskog predavljanja	Plaćeno ili besplatno političko oglašavanje	Ime naručioca političkog oglašavanja	Neto vrijeme emitovanja	Opis izbora

Kolona 1 - upisuje se dnevni datum emitovanja programa (dd/mj/god)

Kolona 2 - upisuje se vrijeme početka emitovanja sadržaja (hh:mm)

Kolona 3 - upisuje se naziv / ime emitovanog programa (npr. "Dnevnik", "Vijesti u pola 7", "Najave skupova", ...)

Kolona 4 - upisuje se vrsta medijskog predavljanja. U okviru **informativno-političkih programa**: debate/sučeljavanja, interviui ili druga posebna emisije, isključivo posvećena izborima, u kojoj se javnost upoznaje sa aktivnostima, idejama i mišljenjem kandidata. U okviru **političko oglašavanja**: oglas, najava ili izvještaj sa promotivnog skupa.

Kolona 5 - upisuje se "plaćeno" ili "besplatno". Ne popunjava se za informativno-političke programe.

Kolona 6 - upisuje se ime kandidata koji je naručilac političkog oglašavanja. Ne popunjava se za informativno-političke programe.

Kolona 7 - Neto vrijeme emitovanja - ukupno vrijeme trajanja programa (emisije) bez audiovizuelne komercijalne komunikacije. Izražava se u sekundama.

Kolona 8 - opis izbora na koje se odnosi medijsko predavljanje (npr. Lokalni Tivat, Lokalni Budva, Lokalni Podgorica)

¹ NAPOMENA: Evidencija se dostavlja Agenciji svakog ponedjeljka za prethodnu sedmicu, putem elektronske pošte aem@aemcg.org, sa naznakom „Emitovano medijsko predavljanje - naziv medija“.

PRIGOVOR NA EMITOVANI PROGRAMSKI SADRŽAJ U TOKU LOKALNIH IZBORA – OKTOBAR 2022²

PODACI O PODNOSIOCU PRIGOVORA		
Naziv pravnog lica		
Ime ovlašćenog lica		
PODACI O OVLAŠĆENOM LICU		
Adresa		
Telefon		
E-mail		
PROGRAMSKI SADRŽAJ NA KOJI SE PODNOSI PRIGOVOR		
Vrsta programa	Radijski ☐	Televizijski ☐
Naziv sadržaja		
Datum i vrijeme emitovanja		
PREKRŠENA OBAVEZA		
Poštovanja privatnosti i dostojanstva građana	☐	
Zaštita integriteta maloljetnih lica	☐	
Čuvanje snimaka emitovanih sadržaja	☐	
Davanja doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti	☐	
Poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja	☐	
Unapređenja kulture javnog dijaloga	☐	
Upotreba jezika	☐	
OBRAZLOŽENJE		
DATUM I VRIJEME PODNOŠENJA PRIGOVORA		
Datum:	Vrijeme:	
DATUM I VRIJEME DONOŠENJA ODLUKE PO PRIGOVORU		
Datum:	Vrijeme:	
NAČIN PODNOŠENJA PRIGOVORA		
Predajom na arhivu ☐	Adresa:	
Elektronskom poštom ☐	E-mail:	
POTPIS PODNOSIOCA PRIGOVORA		

² Prigovor može podnijeti ovlašćeni predstavnik podnosioca izborne liste ili nadležni državni organ za sprovođenje izbornog postupka. Prigovor se podnosi nadležnom organu emitera.

ŽALBA PROTIV ODLUKE EMITERA PO**PRIGOVORU NA EMITOVANI PROGRAMSKI SADRŽAJ U TOKU LOKALNIH IZBORA – OKTOBAR 2022**

PODACI O PODNOSIOCU ŽALBE		
Naziv pravnog lica		
Ime ovlašćenog lica		
PODACI O OVLAŠĆENOM LICU		
Adresa		
Telefon		
E-mail		
PROGRAMSKI SADRŽAJ NA KOJI JE PODNESEN PRIGOVOR		
Vrsta programa	Radijski ☐	Televizijski ☐
Naziv sadržaja		
Datum i vrijeme emitovanja		
PREKRŠENA OBAVEZA		
Poštovanja privatnosti i dostojanstva građana		☐
Zaštita integriteta maloljetnih lica		☐
Čuvanje snimaka emitovanih sadržaja		☐
Davanja doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti		☐
Poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja		☐
Unapređenja kulture javnog dijaloga		☐
Upotreba jezika		☐
OBRAZLOŽENJE		
DATUM I VRIJEME PRIJEMA ODLUKE PO PRIGOVORU		
Datum:	Vrijeme:	
DATUM I VRIJEME PODNOŠENJA ŽALBE		
Datum:	Vrijeme:	
NAČIN PODNOŠENJA ŽALBE		
Predajom na arhivu Agencije ☐	Adresa: Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, Podgorica	
Elektronskom poštom ☐	E-mail: saem@aemcg.org	
POTPIS PODNOSIOCA ŽALBE		

1347.

Na osnovu člana 6 stav 1 tačka 9 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG”, br. 30/12, 30/17 i 82/20), uz prethodnu saglasnost Ministarstva kapitalnih investicija, Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O TEHNIČKIM ZAHTJEVIMA I
PROCEDURAMA ZA OBAVLJANJE VAZDUŠNIH OPERACIJA**

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima i procedurama za obavljanje vazdušnih operacija („Službeni list CG”, br. 31/13, 24/14, 47/14, 56/15, 27/16, 6/17, 25/17, 39/18, 67/18, 21/19, 63/20 i 107/20) u članu 2 stav 1, poslije riječi „Sprovedbena Uredba Komisije (EU) 2019/1384 od 24. jula 2019. godine” veznik „i” zamjenjuje se zapetom, a poslije riječi „Sprovedbena Uredba Komisije (EU) 2019/1387 od 1. avgusta 2019. godine” dodaju se riječi „, Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2020/2036 od 9. decembra 2020. godine i Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2021/1296 od 4. avgusta 2021. godine”.

Poslije stava 15 dodaju se dva nova stava koji glase:

„Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2020/2036 od 9. decembra 2020. godine data je u Prilogu 15, koji je sastavni dio ovog pravilnika.
Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2021/1296 od 4. avgusta 2021. godine data je u Prilogu 16, koji je sastavni dio ovog pravilnika.”

Član 2

U članu 4 riječi „Priloga 1, 1A-14” zamjenjuju se riječima „Priloga 1, 1A-16”.

Član 3

U čl. 2 i 4 i prilogima 1, 1A-14 riječ „uredba” u različitom padežu zamjenjuje se riječju „regulativa” u odgovarajućem padežu.

U čl. 5a i 5b i prilogima 1, 1A-14 riječ „aneks” u različitom padežu zamjenjuje se riječju „prilog” u odgovarajućem padežu, osim kada se odnosi na anekse Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu (Čikaška konencija).

Član 4

Poslije Priloga 14 dodaju se Prilog 15 i Prilog 16.

Član 5

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Odredbe Priloga I Priloga 16 ovog pravilnika primjenjivaće se od 30. oktobra 2022. godine.

Broj: 01/2-040/22-1219/6
Podgorica, 02.08.2022. godine

Direktor,
Zoran Maksimović, s.r.

SPROVEDBENA REGULATIVA KOMISIJE (EU) 2020/2036

od 9. decembra 2020. godine o izmjeni Regulative (EU) br. 965/2012 u pogledu zahtjeva za kompetentnost i metode obuke letačke posade i odlaganja datuma primjene određenih mjera u kontekstu pandemije COVID-19

Član 1

Izmjene Regulative (EU) br. 965/2012

Prilozi I, II i III Regulative (EU) br. 965/2012 mijenjaju se u skladu sa Prilogom ove Regulative.

Član 2

Stupanje na snagu i primjena

Ova Regulativa stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

Ova Regulativa u cjelini je obavezujuća i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sačinjeno u Briselu 9. decembra 2020. godine.

*Za Komisiju
Predsjednica
Ursula VON DER LEYEN*

PRILOG

Prilozi I, II i III Regulative Komisije (EU) br. 965/2012 mijenjaju se kako slijedi:

(1) Prilog I mijenja se kako slijedi:

Umeću se sljedeća značenja izraza:

„(23a) „kompetentnost” je dimenzija ljudskih mogućnosti koje se koriste za pouzdano predviđanje uspješnog obavljanja poslova i koja se manifestuje i posmatra kroz ponašanja kojim se mobilizuju relevantna znanja, vještine i stavovi za izvršavanje aktivnosti ili zadataka pod određenim uslovima;

(23b) „obuka na bazi kompetentnosti” su programi procjene i obuke koje karakteriše usmjerenost na efikasnost, naglasak na standardima efikasnosti i njihovo mjerenje, kao i na razvoj obuke u skladu sa utvrđenim standardima efikasnosti;

(23c) „okvir kompetentnosti” je potpuni skup utvrđenih kompetentnosti koje su razvijene, uvježbane i procijenjene u operatorovom programu obuke koja se bazira na dokazima primjenom scenarija koji su relevantni za operacije i koji je dovoljno opsežan kako bi se njime pripremio pilot za predviđene i nepredviđene prijetnje i greške;

(42d) „EBT modul ” je kombinacija sesija na potvrđenom uređaju za simuliranje letjenja za obuku u okviru trogodišnjeg perioda periodične procjene i obuke;

(47a) „upis” je administrativna radnja koju sprovodi operator u kojoj pilot učestvuje u operatorovom programu EBT-a;

(47b) „upisani pilot” je pilot koji učestvuje u EBT periodičnom programu obuke;

(47c) „ekvivalentnost prilaza” su svi prilazi kojima se dodatno opterećuje stručna posada nezavisno od toga da li se koriste u EBT modulima;

(47d) „ekvivalentnost neispravnosti” su sve neispravnosti kojima se dodatno opterećuje stručna posada nezavisno od toga da li se koriste u EBT modulima;

(47e) „faza ocjene” je jedna od faza EBT modula koji je scenario leta usmjeren na linijsko letjenje, reprezentativan za okruženje operatora tokom kojeg dolazi do jednog ili više događaja koji služe za ocjenu ključnih elemenata definisanog okvira kompetentnosti;

(47f) „obuka koja se bazira na dokazima (EBT)” je procjena i obuka na osnovu operativnih podataka koje karakteriše razvoj i procjena ukupne sposobnosti pilota u nizu kompetencija (okvir kompetentnosti), a ne mjerenje efikasnosti u pojedinačnim događajima ili manevrima;

(69b) „instrukcije sa sjedišta” je tehnika koja se koristi u fazi obuke za manevre ili u fazi obuke na bazi scenarija u kojoj instruktori mogu da:

(a) daju jednostavne instrukcije jednom pilotu; ili

(b) izvode unaprijed određene vježbe sa pilotskog sjedišta kao pilot koji upravlja vazduhoplovom (PF) ili nadzorni pilot (PM) radi:

(1) demonstracije tehnika; i/ili

(2) podsticanja drugog pilota na intervencije ili interakcije;

(69c) „ujednačenost instruktora” je dosljednost ili stabilnost rezultata između različitih EBT instruktora koji daju rezultat (ili rezultate) o nivou homogenosti ili konsenzusa u ocjenama koje daju instruktori (ocjenjivači);

(72a) „scenario leta usmjeren na linijsko letjenje” je procjena i obuka koja uključuje realističnu simulaciju „u stvarnom vremenu” za cijelu misiju scenarija koji su reprezentativni za linijske operacije;

(76b) „faza obuke za manevre” znači faza EBT modula tokom koje, u skladu sa generacijom vazduhoplova, posada ima vremena da uvježba i poboljša efikasnosti u vježbama koje se uglavnom baziraju na psihomotoričkim vještinama postizanjem zadate putanje leta ili obavljanjem propisanog događaja do zadanog ishoda;

(76c) „miješani EBT program” je operatorov program periodične obuke i provjeravanja u skladu sa tačkom ORO.FC.230, čiji je dio namijenjen primjeni EBT-a, ali kojim se ne zamjenjuju provjere stručnosti u skladu sa Dodatkom 9 Priloga I (dio-FCL) Regulative (EU) br. 1178/2011;

(98a) „stručan” je da su dokazane potrebne vještine, znanje i stavovi potrebni za obavljanje svakog definisanog zadatka u skladu sa propisanim standardom;

(105b) „faza obuke na bazi scenarija” je faza EBT modula usmjerena na razvoj kompetencija, dok se pilot obučava za ublažavanje najkritičnijih rizika utvrđenih za određenu generaciju vazduhoplova. Treba da uključi upravljanje posebnim operatorovim prijetnjama i greškama u stvarnom vremenu u okruženju usmjerenom na linijsko letjenje;”

(2) Prilog II (dio-ARO) mijenja se kako slijedi:

umeće se sljedeća tačka ARO.OPS.226:

„ARO.OPS.226 Odobrenje i nadzor programa obuke koje se bazira na dokazima (EBT)

(a) Ako nadležni organ izda odobrenje za programe EBT-a, inspektori moraju da steknu kvalifikacije i da završe obuku u području principa, primjene, procesa odobrenja i kontinuiranog nadzora EBT-a.

(b) Nadležni organ ocjenjuje i nadzire EBT program zajedno sa procesima koji podržavaju sprovođenje EBT programa i njegovu djelotvornost.

(c) Po prijemu zahtjeva za odobrenje EBT programa, nadležni organ mora da:

(1) obezbijedi rješavanje nalaza nivoa 1 u područjima kojima se podržava primjena EBT programa;

(2) procijeni sposobnost operatora u smislu davanja podrške sprovođenju EBT programa. Potrebno je razmotriti barem sljedeće elemente:

(i) zrelost i sposobnost operatorovog sistema upravljanja u područjima kojima se podržava primjena EBT programa, a posebno obuka letačke posade;

(ii) prikladnost operatorovog EBT programa – EBT program mora da odgovara veličini operatora, i prirodi i složenosti njegovih aktivnosti, uzimajući u obzir opasnosti i povezane rizike svojstvene tim aktivnostima;

(iii) adekvatnost operatorovog sistema za vođenje evidencije, posebno u pogledu evidencija o obuci, provjerama i kvalifikacijama letačke posade, u skladu sa ORO.GEN.220 i ORO.MLR.115 tač. (c) i (d);

(iv) prikladnost operatorovog sistema ocjenjivanja za procjenu kompetencija pilota;

(v) stručnost i iskustvo instruktora i drugog osoblja uključenog u EBT program u primjeni procesa i procedura kojima se podržava sprovođenje EBT programa; i

(vi) operatorov EBT plan sprovođenja i procjenu sigurnosnog rizika kojom se podržava EBT program kako bi se pokazalo na koji se način može postići nivo sigurnosti jednak onom iz postojećeg programa obuke.

(d) Nadležni organ odobrava EBT program ako se procjenom zaključi da je obezbijeđena usaglašenost barem sa tač. ORO.FC.146, ORO.FC.231 i ORO.FC.232.

(e) Ne dovodeći u pitanje tačku ARO.GEN.120 podtač. (d) i (e), nadležni organ obavještava Agenciju kada započne ocjenu alternativnih načina usaglašenosti koji se odnose na EBT.”

(3) Prilog III (dio-ORO) mijenja se kako slijedi:

(a) tačka ORO.FC.145 zamjenjuje se sljedećim:

„ORO.FC.145 Pružanje obuke, provjeravanja i procjene

(a) Cjelokupna obuka, provjeravanje i procjena traženi u ovom Pod-dijelu moraju da budu sprovedeni u skladu sa programima obuke i nastavnim planovima ustanovljenim od strane operatora u operativnom priručniku.

(b) Prilikom uspostavljanja programa obuke i nastavnog plana, operator je dužan da obuhvati relevantne elemente definisane u obaveznom dijelu podataka o operativnoj prikladnosti utvrđenih u skladu sa Regulativom (EU) br. 748/2012.

(c) U slučaju CAT operacija, obuku i programe provjere, uključujući nastavne planove i korišćenje uređaja za simuliranje letjenja (FSTD-ova), odobrava nadležni organ.

(d) FSTD mora da oponaša vazduhoplov koji koristi operator, koliko je to moguće. Razlike između FSTD i vazduhoplova moraju da budu i opisane i navedene kroz pripremu ili obuku, prema potrebi.

(e) Operator mora da uspostavi sistem za adekvatno praćenje promjena FSTD-a i da obezbijedi da te promjene ne utiču na adekvatnost programa obuke.

(b) umeće se sljedeća tačka ORO.FC.146:

„ORO.FC.146 Osoblje koje pruža obuku, provjeravanje i procjenu

(a) Svu obuku, provjeravanje i procjenu koji se zahtijevaju ovim poddijelom sprovodi odgovarajuće kvalifikovano osoblje.

(b) U slučaju obuke i provjeravanja tokom leta leta ili na simulatoru letjenja, osoblje koje sprovodi obuku i provjere mora da bude kvalifikovano u skladu sa Prilogom I (dio-FCL) Regulative (EU) br. 1178/2011.

(c) Kada je riječ o EBT programu, osoblje koje sprovodi procjenu i pruža obuku mora da:

(1) ima sertifikat instruktora ili ispitivača iz Priloga I (dio-FCL);

(2) završi operatorov EBT program standardizacije instruktora. To uključuje inicijalni program standardizacije i periodični program standardizacije.

Po završetku operatorove inicijalne standardizacije za EBT, instruktor se kvalifikuje za sprovođenje EBT praktične procjene.

(d) Bez obzira na prethodnu tačku (b), linijsku ocjenu kompetentnosti sprovodi odgovarajuće kvalifikovani zapovjednik kojeg imenuje operator i koji je završio program standardizacije u EBT konceptima i procjeni kompetencija (linijski ocjenjivač).“;

(c) umeće se sljedeća tačka ORO.FC.231:

„ORO.FC.231 Obuka koja se bazira na dokazima (EBT)

(a) EBT PROGRAM

(1) Operator može da zamijeni zahtjeve iz tačke ORO.FC.230 uspostavljanjem, sprovođenjem i održavanjem odgovarajućeg EBT programa kojeg je odobrio nadležni organ.

Operator dokazuje svoju sposobnost da podržava sprovođenje EBT programa (uključujući sprovedbeni plan) i sprovodi procjenu sigurnosnog rizika kojom dokazuje kako se postiže jednak nivo sigurnosti.

(2) EBT program mora da:

(i) odgovara veličini operatora i prirodi i složenosti njegovih aktivnosti, uzimajući u obzir opasnosti i povezane rizike svojstvene tim aktivnostima;

(ii) obezbijedi kompetentnost pilota procjenom i razvojem pilotskih kompetencija potrebnih za sigurno, djelotvorno i efikasno upravljanje vazduhoplovom;

(iii) obezbijedi da je svaki pilot izložen temama procjene i obuke izvedenim u skladu sa tačkom ORO.FC.232;

(iv) uključuje barem šest EBT modula raspoređenih u trogodišnji program; svaki EBT modul sastoji se od faze ocjene i faze obuke. Period važenja EBT modula je 12 mjeseci.

(A) Faza ocjene sastoji se od scenarija leta usmjerenog na linijsko letjenje radi procjene svih kompetencija i utvrđivanja pojedinačnih potreba za obukom.

(B) Faza obuke obuhvata:

(a) fazu obuke za manevre, uključujući obuku za stručnost u određenim definisanim manevrima;

(b) fazu obuke na bazi scenarija koja obuhvata scenarije leta usmjerenog na linijsko letjenje kako bi se razvile kompetencije i zadovoljile pojedinačne potrebe za obukom.

Faza obuke sprovodi se blagovremeno nakon faze ocjene.

(3) Operator obezbjeđuje da svaki pilot upisan u EBT program završi:

(i) najmanje dva EBT modula u periodu važenja ovlašćenja za tip, odvojena periodom od najmanje tri mjeseca. EBT modul završen je ako:

(A) je završen sadržaj EBT programa za taj EBT modul (upoznavanje pilota sa temama procjene i obuke); i

(B) je dokazan prihvatljiv nivo uspješnosti u svim posmatranim kompetencijama;

(ii) linijsku ocjenu(e) kompetentnosti; i

(iii) zemaljsku obuku.

(4) Operator uspostavlja EBT program standardizacije i obezbjeđivanja dosljednosti instruktora, čime se obezbjeđuje da instruktori uključeni u EBT imaju odgovarajuće kvalifikacije za obavljanje svojih zadataka.

(i) Svi instruktori moraju da prođu taj program;

(ii) Operator se služi odgovarajućim metodama i parametrima za procjenu ujednačenosti;

(iii) Operator dokazuje da su instruktori dovoljno ujednačeni.

(5) EBT program može da uključuje procedure za nepredviđene okolnosti koje bi mogle da utiču na realizaciju EBT modula. Operator dokazuje potrebu za tim procedurama. Procedurama se obezbjeđuje da pilot ne nastavi sa linijskim letačkim operacijama, ako je opažena uspješnost ispod minimalnog prihvatljivog nivoa. Procedure mogu da uključuje:

(i) različit period razdvajanja među EBT modulima; i

(ii) različit redosljed faza EBT modula.

(b) OKVIR KOMPETENTNOSTI

Operator primjenjuje okvir kompetentnosti za sve aspekte procjene i obuke u okviru EBT programa. Okvir kompetentnosti mora da:

- (1) bude sveobuhvatan, tačan i upotrebljiv;
- (2) uključuje uočljiva ponašanja potrebna za sigurne, djelotvorne i efikasne operacije;
- (3) uključuje definisanu grupu kompetencija, njihove opise i vezana uočljiva ponašanja.

(c) EFIKASNOST SISTEMA OBUKE

(1) Efikasnost EBT sistema mjeri se i ocjenjuje procesom povratnih informacija sa ciljem da se:

- (i) potvrdi i doradi operatorov EBT program;
  - (ii) obezbijedi da se operatorovim EBT programom razvijaju kompetencije pilota.
- (2) Proces povratnih informacija uključuje se u operatorov sistem upravljanja.

(3) Operator uvodi procedure kojima se uređuje zaštita podataka o EBT-u.

(d) SISTEM OCJENJIVANJA

(1) Operator se služi sistemom ocjenjivanja za procjenu kompetencija pilota. Sistemom ocjenjivanja mora da se obezbijedi:

- (i) dovoljan nivo detalja kako bi se omogućila tačna i korisna mjerenja pojedinačne efikasnosti;
- (ii) kriterijum efikasnosti i skala za svaku kompetenciju, sa tačkom na skali kojom se određuje najniži prihvatljivi nivo koji je nužno postići za obavljanje linijskih operacija. Operator razvija procedure da bi se riješila slaba efikasnost pilota;
- (iii) integritet podataka;
- (iv) bezbjednost podataka.

(2) Operator redovno provjerava tačnost sistema ocjenjivanja u odnosu na referentni kriterijum.

(e) PRIHVATLJIVI UREĐAJI ZA OBUKU I BROJ SATI POTREBAN DA SE USPJEŠNO ZAVRŠI EBT PROGRAM

(1) Svaki EBT modul sprovodi se u FSTD-u sa nivoom kvalifikacije koji je prikladan da se obezbijedi pravilno sprovođenje tema procjene i obuke.

(2) Operator obezbjeđuje dovoljan broj sati na prihvatljivom uređaju za obuku kako bi pilot mogao da završi EBT operatorov program. Kriterijumi za određivanje broja sati EBT programa su sljedeći:

- (i) broj sati odgovara veličini i složenosti EBT programa;
- (ii) broj sati je dovoljan za završetak EBT programa;
- (iii) brojem sati se obezbjeđuje djelotvoran EBT program uzimajući u obzir preporuke ICAO-a, Agencije i nadležnog organa;
- (iv) broj sati odgovara tehnologiji korišćenih uređaja za obuku.

(f) EKVALENTNOST NEISPRAVNOSTI

(1) Svaki pilot mora da prođe procjenu i obuku u pogledu postupanja prilikom neispravnosti u sistemu vazduhoplova.

(2) Neispravnosti sistema vazduhoplova koje znatno opterećuju stručnu posadu organizuju se uzimajući u obzir sljedeće karakteristike:

- (i) neposrednost;
- (ii) složenost;
- (iii) pogoršanje kontrole nad vazduhoplovom;
- (iv) gubitak instrumenata;
- (v) upravljanje posljedicama.

(3) Svaki pilot mora da bude izložen najmanje jednoj neispravnosti za svaku karakteristiku učestalošću koja je određena u tabeli tema procjene i obuke.

(4) Dokazana stručnost u postupanju u slučaju određene neispravnosti smatra se ekvivalentnom dokazanoj stručnosti u postupanju u slučaju drugih neispravnosti sa istim karakteristikama.

(g) EKVALENTNOST PRILAZA RELEVANTNIH ZA OPERACIJE

(1) Operator je dužan da obezbijedi da svaki pilot redovno pohađa obuku o sprovođenju vrsta i metoda prilaza koje su relevantne za operacije.

(2) Ta obuka uključuje prilaze kojima se dodatno opterećuje stručna posada.

(3) Ta obuka uključuje prilaze za koje je potrebno posebno odobrenje u skladu sa Prilogom V (dio-SPA) ove Regulative.

(h) LINIJSKA OCJENA KOMPETENTNOSTI

(1) Svaki pilot periodično se podvrgava linijskoj ocjeni kompetentnosti u vazduhoplovu kako bi dokazao sigurno, djelotvorno i efikasno obavljanje uobičajenih linijskih operacija opisanih u operativnom priručniku.

(2) Period važenja linijske ocjene kompetentnosti je 12 mjeseci.

(3) Operator odobren za EBT može da, uz odobrenje nadležnog organa, produži važenje linijske ocjene kompetentnosti na:

- (i) dvije godine, u zavisnosti od procjene rizika;
- (ii) ili tri godine, u zavisnosti od procesa povratnih informacija za praćenje linijskih operacija radi utvrđivanja prijetnji po operacije, smanjivanja rizika od takvih prijetnji i sprovođenja mjera za upravljanje ljudskim greškama u operacijama.

(4) Za uspješan završetak linijske ocjene kompetentnosti, pilot mora da dokaže prihvatljivi nivo efikasnosti u svim posmatranim kompetencijama.

(i) ZEMALJSKA OBUKA

(1) Svakih 12 mjeseci svaki pilot mora da prođe:

(i) tehničku zemaljsku obuku;

(ii) procjenu i obuku u pogledu lokacije i upotrebe sve opreme za hitne slučajeve i sigurnosne opreme koja se nalazi u vazduhoplovu.

(2) Uz odobrenje nadležnog organa i u zavisnosti od procjene rizika, operator može da produži period procjene i obuke u pogledu lokacije i upotrebe sve opreme za hitne slučajeve i sigurnosne opreme koja se nalazi u vazduhoplovu na 24 mjeseca.”;

(d) umeće se sljedeća tačka ORO.FC.232:

„ORO.FC.232 Teme procjene i obuka u okviru programa EBT-a

(a) Operator obezbjeđuje da je svaki pilot izložen temama procjene i obuke.

(b) Teme procjene i obuke su:

(1) izvedene iz sigurnosnih i operativnih podataka koji se koriste za utvrđivanje oblasti koje je potrebno poboljšati i određivanje prioriteta u obuci pilota za usmjeravanje pri izradi odgovarajućih EBT programa;

(2) raspoređene na period od tri godine sa definisanom učestalošću;

(3) relevantne za tip ili varijantu vazduhoplova kojim pilot upravlja.”;

(e) tačka ORO.FC.235 podtačka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„ORO.FC.235 Kvalifikacija pilota za obavljanje operacija sa bilo kojeg pilotskog sjedišta

(a) Zapovjednici čijim se zadacima od njih zahtijeva da obavljaju operacije sa bilo kojeg pilotskog sjedišta i obavljanje zadataka kopilota ili zapovjednici od kojih se zahtijeva izvođenje zadataka obuke ili provjeravanja moraju da prođu dodatnu obuku i provjeru kako je navedeno u operativnom priručniku. Provjera se može obaviti zajedno sa provjerom stručnosti, koju obavlja operator, koja je propisana u tački ORO.FC.230 podtački (b) ili u okviru EBT programa koji je propisan u tački ORO.FC.231.”;

(4) Prilog IV (dio-CAT) mijenja se kako slijedi:

u tačkiCAT.IDE.A.185 podtački c podpodtačka 1 zamjenjuje se sljedećim:

(1) „posljednjih 25 sati za avione čiji je MCTOM veći od 27 000 kg i za koje je individualna CofA prvi put izdata 1. januara 2022. godine ili kasnije ili”;

(5) Prilog VI (dio-NCC) mijenja se kako slijedi:

u tačkiNCC.IDE.A.160 podtački b podpodtačka 1 zamjenjuje se sljedećim:

(1) „posljednjih 25 sati za avione čiji je MCTOM veći od 27 000 kg i za koje je individualna CofA prvi put izdata 1. januara 2022. godine ili kasnije ili”;

(6) Prilog VIII (dio-SPO) mijenja se kako slijedi:

u tačkiSPO.IDE.A.140 podtački b podpodtačka 1 zamjenjuje se sljedećim:

„(1) posljednjih 25 sati za avione čiji je MCTOM veći od 27 000 kg i za koje je individualna CofA prvi put izdata 1. januara 2022. godine ili kasnije ili”.

SPROVEDBENA REGULATIVA KOMISIJE (EU) 2021/1296

od 4. avgusta 2021. godine

o izmjeni i ispravci Regulative (EU) br. 965/2012 u vezi sa zahtjevima za planiranje i upravljanje gorivom/energijom i zahtjevima za programe podrške i psihološku procjenu letačke posade, kao i za testiranje psihoaktivnih supstanci

Član 1

Izmjene Regulative (EU) br. 965/2012

Regulativa (EU) br. 965/2012 mijenja se kako slijedi:

(1) u članu 9b drugi stav zamjenjuje se sljedećim:

„Agencija sprovodi kontinuirani pregled djelotvornosti odredbi u vezi sa programom podrške, psihološkom procjenom letačke posade i sistemskim i nasumičnim testiranjem na psihoaktivne supstance kako bi se obezbijedila zdravstvena sposobnost članova letačke posade i članova kabinske posade iz Priloga II i IV. Najkasnije do 14. avgusta 2023. godine, Agencija priprema prvi izvještaj o rezultatima tog pregleda.

Taj pregled uključuje primjenu relevantnog stručnog znanja i zasniva se na podacima prikupljenim uz pomoć država članica i Agencije na dugoročnoj osnovi.”;

(2) Prilozi I, II, III, IV, V, VI, VII i VIII mijenjaju se u skladu sa Prilogom I ove Regulative.

Član 2

Ispravka Regulative (EU) br. 965/2012

Prilog I Regulative (EU) br. 965/2012 ispravlja se u skladu sa Prilogom II ove Regulative.

Član 3

Stupanje na snagu i primjena

Ova Regulativa stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

Primjenjuje se od 30. oktobra 2022. godine.

Međutim, Prilog II primjenjuje se od 14. februara 2021. godine.

Ova Regulativa u cjelini je obavezujuća i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sačinjeno u Briselu 4. avgusta 2021. godine.

Za Komisiju
Predsjednica
Ursula VON DER LEJEN

PRILOG I

Prilozi I, II, III, IV, V, VI, VII i VIII Regulative (EU) br. 965/2012 mijenjaju se kako slijedi:

(1) Prilog I mijenja se kako slijedi:

(a) umeće se sljedeća tačka 8c:

„(8c) „alternativni aerodrom” znači odgovarajući aerodrom prema kojem vazduhoplov može da nastavi let, ako postane nemoguće ili ako nije preporučljivo da se let nastavi ili sleti na predviđeni aerodrom, a na kojem su mu na raspolaganju potrebne usluge i objekti, na kojem se mogu ispuniti zahtjevi u pogledu performansi vazduhoplova i koji radi u očekivano vrijeme korišćenja; „alternativni aerodrom” uključuje sljedeće:

(a) „alternativni aerodrom za polijetanje”: alternativni aerodrom na koji bi vazduhoplov mogao da sleti ako to bude potrebno nedugo nakon polijetanja, a nije moguće da se koristi aerodrom odlaska;

(b) „alternativni aerodrom na ruti (ERA)”: alternativni aerodrom na koji bi vazduhoplov mogao da sleti ako se, dok se nalazi na ruti, pojavi potreba za skretanjem;

(c) „alternativni aerodrom na ruti za gorivo/energiju (ERA za gorivo/energiju)” znači aerodrom ERA koji je u fazi planiranja potreban pri obračunu goriva/energije;

(d) „alternativni odredišni aerodrom”: alternativni aerodrom na koji bi vazduhoplov mogao da sleti, ako postane nemoguće ili ako nije preporučljivo da sleti na predviđeni aerodrom;”;

(b) tačka 26 zamjenjuje se sljedećim:

„(26) „Gorivo/energija za nepredviđene slučajeve” je gorivo/energija koje se zahtijeva kao nadoknada potrošnje do odredišnog aerodroma zbog nepredviđenih faktora koji bi mogli da imaju uticaj na potrošnju goriva/energije;”;

(c) umeće se sljedeća tačka 31a:

„(31a) „šema za gorivo/energiju” znači odobrena šema za gorivo/energiju koju operator trenutno koristi;”;

(d) briše se tačka 46;

(e) umeću se sljedeće tačke 49d i 49e:

„(49d) „nadgledanje leta” znači evidentiranje poruka o polasku i dolasku u stvarnom vremenu koje sprovodi operativno osoblje kako bi se obezbijedilo da je let u toku i da je vazduhoplov sletio na odredišni ili alternativni aerodrom;

„(49e) „praćenje leta” znači dodatni zahtjevi uz one utvrđene za nadgledanje leta:

(a) operativno praćenje letova od odlaska tokom svih faza leta koje obavlja odgovarajuće kvalifikovano osoblje operativne kontrole;

(b) razmjena svih dostupnih i relevantnih sigurnosnih informacija između osoblja operativne kontrole na zemlji i letačke posade; i

(c) ključna pomoć letačkoj posadi u slučaju hitne ili bezbjednosne situacije tokom leta ili na zahtjev letačke posade;”;

(f) umeću se sljedeće tačke 50a i 50b:

„(50a) „vrijeme leta” znači:

(a) kada je riječ o avionima, ukupno vrijeme od trenutka kada se avion prvi put pokrene u svrhu polijetanja do trenutka kada se zaustavi na kraju leta;

(b) kada je riječ o helikopterima, ukupno vrijeme od početka obrtaja rotora u svrhu polijetanja do trenutka kada se helikopter potpuno zaustavi nakon leta i obrtaj rotora prestane;

(50b) „nadzor leta” znači, uz sve elemente definisane za „praćenje leta”, aktivni nadzor leta koji obavlja odgovarajuće kvalifikovano osoblje operativne kontrole tokom svih faza leta kako bi se obezbijedilo da let poštuje propisanu rutu bez neplaniranih odstupanja, preusmjeravanja ili kašnjenja;”;

(g) briše se tačka 51;

(h) tačka 73 zamjenjuje se sljedećim:

„(73) „Lokalne operacije helikopterom” su komercijalni letovi helikopterom sa najvećom sertifikovanom masom pri polijetanju (MCTOM) od preko 3175 kg ili manjom i konfiguracijom sa najvećim operativnim brojem putničkih sjedišta (MOPSC) od 9 ili manje, danju na rutama na osnovu spoljnih orijentira, letjenja unutar lokalnog i definisanog geografskog područja opisanog u operativnom priručniku;”;

(i) umeće se sljedeća tačka 104a:

„(104a) „sigurno slijetanje” znači, u kontekstu politike goriva/energije ili šema za gorivo/energiju, slijetanje na odgovarajući aerodrom ili operativnu površinu barem sa preostalom konačnom rezervom goriva/energije i u skladu sa primjenljivim operativnim procedurama i operativnim minimumima aerodroma;”;

(2) Prilog II mijenja se kako slijedi:

(a) tačka ARO.OPS.225 zamjenjuje se sljedećim:

„ARO.OPS.225 Odobranje šema za gorivo/energiju

(a) Nadležni organ odobrava šemu za gorivo/energiju koju je predložio operator komercijalnog vazdušnog prevoza (CAT) ako operator dokaže ispunjenost svih primjenljivih zahtjeva utvrđenih u ovoj Regulativi koji se odnose na gorivo/energiju za avione ili helikoptere uključene u CAT.

(b) Nadležni organ procjenjuje i nadzire planiranje goriva/energije i ponovno planiranje tokom leta, odabir aerodroma i politike upravljanja gorivom/energijom tokom leta povezane sa šemama za gorivo/energiju, zajedno sa procesima kojima se podržava sprovođenje tih šema za gorivo/energiju.

(c) Uz tačke (a) i (b), pri odobranju pojedinačnih šema za gorivo/energiju nadležni organ:

(1) provjerava da li je operator dokazao osnovne performanse sigurnosti trenutne šeme za gorivo/energiju;

(2) procjenjuje sposobnost operatora da podrži sprovođenje predložene pojedinačne šeme za gorivo/energiju; pritom je potrebno razmotriti barem sljedeće elemente:

(i) sistem upravljanja operatora;

(ii) operativnu sposobnost operatora;

(3) provjerava da li se procjenom sigurnosnog rizika operatora kojom se podržava predložena pojedinačna šema za gorivo/energiju postiže nivo sigurnosti jednak postojećoj šemi za gorivo/energiju; i

(4) uspostavlja plan nadzora za sprovođenje periodičnih procjena odobrene pojedinačne šeme za gorivo/energiju kako bi se provjerila usklađenost šeme ili odlučilo o tome treba li šemu izmijeniti ili opozvati.

(d) Odobrenje iz tačke CAT.OP.MPA.182 podtačka d podpodtačka 2 sadrži listu izolovanih aerodroma koje je operator odredio za svaki tip vazduhoplova na koji se odnosi odobrenje.

(e) Ne dovodeći u pitanje tačku ARO.GEN.120 podtač. (d) i (e), nadležni organ obavještava Agenciju o početku evaluacije alternativnih načina usaglašavanja koji se odnose na šeme za gorivo/energiju.”;

(3) u Prilogu III Dodatak I zamjenjuje se sljedećim:.

„Dodatak I

IZJAVA

U skladu sa regulativom Komisije (EU) br. 965/2012 o vazдушnim operacijama

Operator

Naziv:

Mjesto u kojem je operator osnovan ili ima prebivalište i mjesto odakle se upravlja operacijama:

Naziv i kontakt informacije odgovornog rukovodioca:

Operacija vazduhoplovom

Početni datum operacija/datum primjenljivosti izmjene:

Informacije o vazduhoplovu, operaciji i organizaciji za vođenje kontinuirane plovidbenosti(1):

Tip/tipovi vazduhoplova, registracija/registracije i glavna baza:

Vazduhoplov MSN	Tip vazduhoplova	Registracija vazduhoplova	Glavna baza	Vrsta(e) operacija	Organizacija odgovorna za vođenje kontinuirane plovidbenosti

Prije obavljanja određenih operacija operator pribavlja prethodno odobrenje ili posebno odobrenje.

Ako je primjenljivo, detaljne informacije o stečenim odobrenjima (priložiti listu posebnih odobrenja, uključujući posebna odobrenja koja je izdala treća zemlja, ako je primjenljivo).

Ako je primjenljivo, detaljne informacije o autorizacijama za specijalizovane operacije (priložiti autorizacije).

Ako je primjenljivo, lista alternativnih načina usaglašavanja (AltMoC) sa referencama na AMC koje zamjenjuju (priložiti ALtMoC).

Izjave

Operator ispunjava i nastaviće da ispunjava bitne zahtjeve iz Priloga V Regulative (EU) 2018/1139 Evropskog parlamenta i Savjeta i zahtjeva iz Regulative (EU) br. 965/2012.

Dokumentacija sistema upravljanja uključujući operativni priručnik ispunjava zahtjeve iz Priloga III (Dio-ORO), Priloga V (dio-SPA), Priloga VI (dio-NCC) ili Priloga VIII (dio-SPO) Regulative (EU) br. 965/2012 i svi će se letovi izvoditi u skladu sa odredbama operativnog priručnika kako se zahtijeva u tački ORO.GEN.110 podtački b Priloga III (dio-ORO).

Svi vazduhoplovi kojima se izvode operacije imaju važeće uvjerenje o plovidbenosti u skladu sa Regulativom Komisije (EU) br. 748/2012 ili ispunjavaju posebne zahtjeve o plovidbenosti primjenjive na vazduhoplov registrovan u trećoj zemlji koji podliježe ugovoru o zakupu.

Svi članovi letačke posade imaju dozvolu u skladu sa Prilogom I Regulative Komisije (EU) br. 1178/2011 kako se zahtijeva u tački ORO.FC.100 podtački c Priloga III Regulative (EU) br. 965/2012, a članovi kabinske posade, ako je primjenjivo, obučavaju se u skladu sa poddijelom CC Priloga III (dio-ORO).

Ako je primjenjivo, operator implementira i dokazuje usklađenost sa priznatim standardom industrije.

Reference standarda:

Organ za sertifikaciju:

Datum posljednje provjere usklađenosti:

Operator će obavijestiti nadležni organ o svim promjenama okolnosti koje utiču na njegovo ispunjavanje bitnih zahtjeva utvrđenih u Prilogu V Regulative (EU) 2018/1139 i zahtjeva iz Regulative (EU) br. 965/2012 kako je prijavljeno nadležnom organu ovom izjavom i o svim promjenama informacija na listi i promjenama liste alternativnih načina usaglašavanja koji su uključeni u ovu izjavu i nalaze se u prilogu izjave, kako je propisano tačkom ORO.GEN.120 podtačka a Priloga III (dio-ORO).

Operator potvrđuje da su informacije navedene u ovoj izjavi tačne.

Datum, ime i potpis odgovornog rukovodioca”

---

(1) Ako u izjavi nema dovoljno prostora za unos svih potrebnih informacija, one se moraju navesti u zasebnom prilogu. Prilog se datira i potpisuje.

(2) Serijski broj proizvođača.

(3) Ako je vazduhoplov registrovan unutar sertifikata vazdušnog operatora (AOC), navesti broj imaoca AOC-a.

(4) Odnosi se na vrstu operacija koje se izvode predmetnim vazduhoplovom, npr. nekomercijalne operacije ili specijalizovane operacije kao što su fotografisanje iz vazduha, vazdušni reklamni letovi, letovi za potrebe medija, televizijski i filmski letovi, padobranske operacije, padobranstvo u slobodnom padu, probni letovi nakon održavanja.

(5) Informacije o organizaciji koja je odgovorna za vođenje kontinuirane plovidbenosti uključuju ime organizacije, adresu i referencu na odobrenje.

(6) (a) operacije bilo kojim neispravnim instrumentom ili komadom opreme ili predmetom ili funkcijom sa liste minimalne opreme (MEL) (tačka ORO.MLR.105 podtač. (b), (f) i (j), tačka NCC.IDE.A.105, tačka NCC.IDE.H.105, tačka SPO.IDE.A.105 i tačka SPO.IDE.H.105).

(b) operacije za koje je potrebna prethodna autorizacija ili odobrenje, uključujući sve operacije u nastavku:

— za specijalizovane operacije, zakup vazduhoplova koji je registrovan u trećoj zemlji sa posadom i bez posade (tačka ORO.SPO.100 podtačka c);

— za visokorizične komercijalne specijalizovane operacije (tačka ORO.SPO.110);

— za nekomercijalne operacije vazduhoplovom sa MOPSC-om većim od 19, koje se obavljaju bez operativnog člana kabinske posade (tačka ORO.CC.100 podtačka d);

— za upotrebu operativnih minimuma IFR-a koji su niži od onih koje je objavila država (tač. NCC.OP.110 i SPO.OP.110);

— za punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću (tačka NCC.OP.157);

— za specijalizovane operacije bez kiseonika iznad 10 000 stopa (tačka SPO.OP.195).

(7) operacije u skladu sa Prilogom V (dio-SPA) Regulative (EU) br. 965/2012, uključujući poddio B „OPERACIJE PRI KOJIMA SE KORISTI NAVIGACIJA ZASNOVANA NA PERFORMANSAMA (PBN)”, poddio C „OPERACIJE SA PRECIZNO NAVEDENOM MINIMALNOM NAVIGACIJSKOM PERFORMANSOM (MNPS)”, poddio D „OPERACIJE U VAZDUŠNOM PROSTORU SA SMANJENIM MINIMUMIMA VERTIKALNOG RAZDVAJANJA (RVSM)”, poddio E „OPERACIJE U USLOVIMA SMANJENE VIDLJIVOSTI (LVO)”, poddio G „PREVOZ OPASNIH MATERIJIA”, poddio K „HELIKOPTERSKE OPERACIJE NA MORU”, i poddio M „ELEKTRONSKE LETAČKE TORBE (EFB-i)“;

---

(4) Prilog IV mijenja se kako slijedi:

(a) tačka CAT.OP.MPA.100 podtačka b podpodtačka 3 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.100 Korišćenje usluga u vazdušnom saobraćaju

„(3) lokalne operacije helikoptera (LHO);“;

(b) tačka CAT.OP.MPA.106 briše se;

(c) tačka CAT.OP.MPA.150 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.150

NAMJERNO OSTAVLJENO PRAZNO“;

(d) tačka CAT.OP.MPA.151 briše se;

(e) tačka CAT.OP.MPA.175 podtačka b podpodtačka 7 zamjenjuje se sljedećim:

„(7) da se za planirani let mogu ispuniti odredbe navedene u operativnom priručniku, u pogledu goriva/energije, ulja, kiseonika, minimalnih sigurnih visina, operativnih minimuma aerodroma i raspoloživost alternativnih aerodroma, prema potrebi;“;

(f) umeće se sljedeća tačka CAT.OP.MPA.177:

„CAT.OP.MPA.177 Podnošenje ATS plana leta

(a) Ako plan leta usluga u vazdušnom saobraćaju (ATS) nije podnesen jer se to ne zahtijeva pravilima letjenja, moraju se predati odgovarajuće informacije kako bi se omogućilo, ako je potrebno, aktiviranje službi za uzbunjivanje.

(b) Ako se operacije izvode s mjesta na kojem nije moguće podnijeti ATS plan leta, zapovjednik ili operator dostavljaju ATS plan što je prije moguće nakon uzlijetanja.“;

(g) tačka CAT.OP.MPA.180 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.180 Šema za gorivo/energiju – avioni

(a) Operator uspostavlja, implementira i održava šemu za gorivo/energiju koja:

(1) odgovara vrstama obavljanih operacija;

(2) odgovara mogućnostima operatora da podrži njenu implementaciju; i

(3) ispunjava jedno od sljedećeg:

(i) riječ je o osnovnoj šemi za gorivo/energiju koja čini osnovu za osnovnu šemu za gorivo/energiju sa odstupanjima i za pojedinačnu šemu za gorivo/energiju; osnovna šema za gorivo/energiju zasniva se na opsežnoj analizi sigurnosnih i operativnih podataka iz prethodnih rezultata i iskustava industrije, uz primjenu naučnih principa; osnovnom šemom za gorivo/energiju obezbjeđuje se, redom, siguran, djelotvoran i efikasan rad vazduhoplova; ili

(ii) riječ je o osnovnoj šemi za gorivo/energiju sa odstupanjima, koja je osnovna šema za gorivo/energiju u kojoj se analiza iz tačke (i) upotrebljava za utvrđivanje odstupanja od osnovne šeme za gorivo/energiju kojom se obezbjeđuje, redom, siguran, djelotvoran i efikasan rad vazduhoplova; ili

(iii) riječ je o pojedinačnoj šemi za gorivo/energiju, koja se zasniva na uporednoj analizi sigurnosnih i operativnih podataka operatora, uz primjenu naučnih principa; analiza se upotrebljava za uspostavljanje šeme za gorivo/energiju sa većim ili ekvivalentnim nivoom sigurnosti, kao i za osnovnu šemu za gorivo/energiju kojom se obezbjeđuje, redom, siguran, djelotvoran i efikasan rad vazduhoplova.

(b) Sve šeme za gorivo/energiju sastoje se od:

(1) politike planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta;

(2) politike odabira aerodroma; i

(3) politike upravljanja gorivom/energijom tokom leta.

(c) Za šemu planiranja goriva/energije i sve njene promjene potrebno je prethodno odobrenje nadležnog organa.

(d) Pri podnošenju zahtjeva za pojedinačnu šemu za gorivo/energiju operator mora da:

(1) utvrdi osnovne performanse sigurnosti svoje trenutne šeme za gorivo/energiju;

(2) pokaže svoju sposobnost da podržava implementaciju predložene pojedinačne šeme za gorivo/energiju, uključujući sposobnost da izvršava odgovarajuću operativnu kontrolu i da obezbijedi razmjenu relevantnih sigurnosnih informacija između osoblja operativne kontrole i letачke posade; i

(3) sprovede procjenu sigurnosnog rizika kojom se pokazuje kako se ostvaruje nivo sigurnosti koja je ekvivalentna nivou sigurnosti postojeće šeme za gorivo/energiju.“;

(h) tačka CAT.OP.MPA.181 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.181 Šema za gorivo/energiju – politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta – avioni

(a) Operator mora da:

- (1) uspostavi politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta kao dio šeme za gorivo/energiju;
- (2) obezbijedi da vazduhoplov nosi količinu iskoristivog goriva/iskoristive energije dovoljnu da sigurno završi planirani let i da se omoguće odstupanja od planirane operacije;
- (3) razvije procedure za politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta koji se moraju navesti u operativnom priručniku;
- (4) obezbijedi da se planiranje goriva/energije za let zasniva na:
  - (i) trenutnim podacima specifičnim za vazduhoplov, koji su dobijeni iz sistema za praćenje potrošnje goriva/energije ili, ako ti podaci nisu dostupni;
  - (ii) podacima koji su dobijeni od proizvođača vazduhoplova.

(b) Operator obezbjeđuje da planiranje letova uključuje operativne uslove u kojima se let izvodi; ti operativni uslovi uključuju barem:

- (1) podatke o potrošnji goriva/energije vazduhoplova;
- (2) predviđene mase;
- (3) predviđene meteorološke uslove;
- (4) efekte stavki odloženog održavanja i/ili konfiguracijskih odstupanja;
- (5) očekivane rute i poletno-sletne staze odlaska i dolaska; i
- (6) očekivana kašnjenja.

(c) Operator obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje:

- (1) gorivo/energiju za taksiranje koje ne smije biti manje od količine za koju se očekuje da će se potrošiti prije polijetanja;
- (2) količinu goriva/energije za putovanje koja je potrebna kako bi vazduhoplov mogao da leti od polijetanja ili tačke ponovnog planiranja tokom leta do slijetanja na određeni aerodrom;
- (3) količinu goriva/energije za nepredviđene situacije koja je potrebna za kompenzaciju nepredviđenih faktora;
- (4) gorivo/energiju za alternativno odredište:
  - (i) ako se let obavlja sa barem jednim alternativnim odredišnim aerodromom, riječ je o količini goriva/energije potrebnoj za let od određeni aerodroma do alternativnog odredišnog aerodroma; ili
  - (ii) ako se let obavlja bez alternativnog odredišnog aerodroma, riječ je o količini goriva/energije koja se mora nalaziti na određeni aerodromu, a istovremeno omogućava avionu sigurno slijetanje i odstupanja od planirane operacije; ta količina goriva/energije mora biti dovoljna barem za 15 minuta pri brzini čekanja na 1 500 stopa (450 m) iznad nadmorske visine aerodroma u standardnim uslovima, obračunata u skladu sa procijenjenom masom aviona pri dolasku na određeni aerodrom;
- (5) konačnu rezervu goriva/energije u količini koja se obračunava pri brzini čekanja na 1 500 stopa (450 m) iznad nadmorske visine aerodroma u standardnim uslovima u skladu sa procijenjenom masom aviona pri dolasku na alternativni određeni aerodrom, ili na određeni aerodrom, ako se ne zahtijeva alternativni određeni aerodrom, a koja ne smije biti manja od:

(i) za avione sa klipnim motorima, količine goriva/energije za 45 minuta leta; ili

(ii) za turbinske avione, količine goriva/energije za 30 minuta leta;

(6) dodatno gorivo/energiju, ako je potrebno za vrstu operacije; riječ je o količini goriva/energije koja vazduhoplovu omogućava slijetanje na alternativni aerodrom na ruti za gorivo/energiju (kritični scenario ERA za gorivo/energiju) u slučaju kvara vazduhoplova koji znatno povećava potrošnju goriva/energije na najkritičnijoj tački rute; ta dodatna količina goriva/energije zahtijeva se samo ako minimalna količina goriva/energije obračunata u skladu sa podtačkom (c) podpodtač. od (2) do (5) nije dovoljna u slučaju takvog događaja;

(7) dodatno gorivo/energiju kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i

(8) diskreciono gorivo/energiju, ako to zahtijeva zapovjednik vazduhoplova.

(d) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da procedure ponovnog planiranja tokom leta za obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijevaju kada se let nastavlja duž rute ili do određeni aerodroma koji nije prvobitno planiran uključuju podtačku (c) podpodtač. od 2 do 7”;

(i) tačka CAT.OP.MPA.182 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.182 Šema za gorivo/energiju – politika odabira aerodroma – avioni

(a) Operator u fazi planiranja obezbjeđuje da nakon početka leta postoji razumna sigurnost da će aerodrom na kojem se može izvesti sigurno slijetanje biti dostupan u procijenjeno vrijeme upotrebe tog aerodroma.

(b) Kako bi se omogućilo sigurno slijetanje u slučaju neuobičajene ili izvanredne situacije nakon polijetanja, operator u fazi planiranja odabira i u operativnom planu leta određuje alternativni aerodrom za uzlijetanje ako:

- (1) su meteorološki uslovi na aerodromu odlaska ispod minimuma za slijetanje koje je utvrdio operator za tu operaciju; ili
- (2) iz drugih razloga ne bi bilo moguće vratiti se na aerodrom odlaska.

(c) Alternativni aerodrom za polijetanje mora biti udaljen od aerodroma odlaska toliko da se rizik od izlaganja mogućim neuobičajenim ili izvanrednim situacijama svede na najmanju moguću mjeru. Pri odabiru alternativnog aerodroma za polijetanje operator vazduhoplova uzima u obzir barem sljedeće:

- (1) trenutne i prognozirane meteorološke uslove;
- (2) dostupnost i kvalitet infrastrukture aerodroma;
- (3) plovidbenost i sposobnost slijetanja vazduhoplova u neuobičajenim ili izvanrednim uslovima, uzimajući u obzir redundantnost kritičnih sistema; i
- (4) dobijena odobrenja (npr. operacije povećanog doleta sa dvomotornim avionima (ETOPS), operacije pri smanjenoj vidljivosti (LVO) itd.).

(d) Operator vazduhoplova u fazi planiranja za svaki let prema pravilima instrumentalnog letjenja (IFR) odabira i navodi u operativnom planu leta i planu leta usluga vazdušnog saobraćaja (ATS) jedan ili više aerodroma tako da su tokom redovnog leta dostupne dvije mogućnosti za sigurno slijetanje za:

- (1) dolazak na odredišni aerodrom; ili
- (2) u slučaju prelaska tačke bez povratka, dolazak na bilo koji dostupan aerodrom ERA za gorivo/energiju tokom izolovanih aerodromskih operacija; let do izolovanog aerodroma ne nastavlja se nakon tačke bez povratka, osim ako trenutna procjena meteoroloških uslova, saobraćaja i drugih operativnih uslova pokaže da se sigurno slijetanje može obaviti na odredišnom aerodromu u procijenjeno vrijeme upotrebe.

Operator od nadležnog organa dobija prethodno odobrenje za upotrebu izolovanog aerodroma kao odredišnog aerodroma.

(e) Operator obezbjeđuje odgovarajuće sigurnosne margine za planiranje leta kako bi se uzelo u obzir moguće pogoršanje dostupnih prognoziranih meteoroloških uslova u procijenjeno vrijeme slijetanja.

(f) Za svaki let prema pravilima instrumentalnog letjenja (IFR) operator vazduhoplova obezbjeđuje dostupnost dovoljnih sredstava za navigaciju i slijetanje na odredišni aerodrom ili na bilo koji alternativni odredišni aerodrom u slučaju gubitka sposobnosti za predviđenu operaciju prilaženja i slijetanja.”;

(j) tačka CAT.OP.MPA.185 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.185 Šema za gorivo/energiju – politika upravljanja gorivom/energijom tokom leta – avioni

(a) Operator utvrđuje postupke za upravljanje gorivom/energijom tokom leta kojim se obezbjeđuje:

- (1) kontinuirana provjera pretpostavki donesenih tokom faze planiranja (prije leta ili ponovnog planiranja tokom leta, ili oboje);
- (2) ponovna analiza i korekcija, prema potrebi;
- (3) da je količina iskoristivog goriva/energije koja ostaje na vazduhoplovu zaštićena i nije manja od goriva/energije koja je potrebna za nastavak leta do aerodroma na kojem se može izvesti sigurno slijetanje; i
- (4) evidentiranje relevantnih podataka o gorivu/energiji za potrebe podpodtač. (1), (2) i (3).

(b) Operator vazduhoplova uspostavlja procedure kojima se od zapovjednika vazduhoplova zahtijeva da dobije informacije o kašnjenju iz pouzdanog izvora u slučaju da nepredviđene okolnosti mogu da dovedu do slijetanja na odredišni aerodrom sa manje od konačne rezerve goriva/energije uvećano za:

- (1) količinu goriva/energije potrebnu za nastavak do alternativnog aerodroma, ako je potrebno; ili
- (2) količinu goriva/energije potrebnu za nastavak do izolovanog aerodroma.

(c) zapovjednik vazduhoplova obavještava kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) o stanju „minimalnog goriva/energije” izjavom „MINIMUM FUEL” ako je:

- (1) odlučio da sleti na određeni aerodrom; i
- (2) izračunao da bi bilo kakva promjena postojećeg odobrenja za taj aerodrom mogla da znači slijetanje sa manje od planirane konačne rezerve goriva/energije;

(d) zapovjednik vazduhoplova proglašava „hitnu situaciju s gorivom/energijom” emitovanjem poruke „MAYDAY MAYDAY MAYDAY FUEL” ako je iskoristivo gorivo/energija koja je izračunata kao dostupna pri slijetanju na najbliži aerodrom na kojem se može izvesti sigurno slijetanje manja od planirane konačne rezerve goriva/energije.”;

(k) tačka CAT.OP.MPA.186 briše se;

(l) tačka CAT.OP.MPA.190 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.190 Šema za gorivo/energiju – helikopteri

(a) Operator uspostavlja, implementira i održava šemu za gorivo/energiju koja sadrži:

- (1) politike planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta; i
- (2) politike upravljanja gorivom/energijom tokom leta.

(b) Šema za gorivo/energiju mora da:

- (1) odgovara vrstama obavljenih operacija; i
- (2) odgovara sposobnostima operatora da podrži njenu implementaciju;

(c) Za šemu za gorivo/energiju i sve njene promjene potrebno je prethodno odobrenje nadležnog organa.”;

(m) umeću se sljedeće tač. CAT.OP.MPA.191 i CAT.OP.MPA.192:

„CAT.OP.MPA.191 Šema za gorivo/energiju – politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta – helikopteri

(a) U okviru šeme za gorivo/energiju operator vazduhoplova uspostavlja politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta kako bi se obezbijedilo da vazduhoplov nosi količinu iskoristivog goriva/energije koja je dovoljna da bi se sigurno dovršio planirani let i omogućila odstupanja od planirane operacije.

(b) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da se planiranje goriva/energije za letove zasniva na barem sljedećim elementima:

(1) procedurama koje su sadržane u operativnom priručniku, kao i:

- (i) trenutnim podacima specifičnim za vazduhoplov koji su dobijeni iz sistema za praćenje potrošnje goriva/energije; ili
  - (ii) podacima koje daje proizvođač vazduhoplova; i
- (2) operativnim uslovima u kojima će se let izvesti, uključujući:

- (i) podatke o potrošnji goriva/energije vazduhoplova;
- (ii) predviđene mase;
- (iii) predviđene meteorološke uslove;
- (iv) efekte stavki odgođenog održavanja ili konfiguracijskih odstupanja, ili oboje; i
- (v) procedure i ograničenja koje su uveli pružaoci usluga u vazdušnoj plovitbi.

(c) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje:

- (1) gorivo/energiju za rulanje koje ne smije biti manje od količine za koju se očekuje da će se potrošiti prije polijetanja;
- (2) gorivo/energiju za putovanje;
- (3) gorivo/energiju za nepredviđene situacije;
- (4) gorivo/energiju za alternativno odredište, ako je potreban alternativni odredišni aerodrom;
- (5) konačnu rezervu goriva/energije koja ne smiju biti manja od:

(i) količine goriva/energije za 20 minuta pri brzini najvećeg dometa za let danju prema pravilima vizuelnog letjenja (VFR) za koji se navigacija obavlja prema vizuelnim orijentirima; ili

(ii) količine goriva za 30 minuta pri brzini najvećeg dometa za let prema VFR-u za koji se navigacija obavlja na neki drugi način, a ne prema vizuelnim orijentirima; ili

(iii) kad je riječ o letu prema pravilima instrumentalnog letjenja (IFR), količine goriva za 30 minuta leta pri brzini čekanja na 1 500 ft (450 m) iznad nadmorske visine aerodroma u standardnim uslovima, izračunate prema očekivanoj masi helikoptera pri dolasku na odredišni alternativni aerodrom, ili na odredišni aerodrom ako odredišni alternativni aerodrom nije potreban;

(6) dodatno gorivo/energiju kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i

(7) diskreciono gorivo/energiju, ako to zahtijeva zapovjednik vazduhoplova.

(d) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da, ako se let mora nastaviti duž prvobitno neplanirane rute ili do prvobitnog neplaniranog odredišnog aerodroma, procedure ponovnog planiranja tokom leta za obračun potrebnog iskoristivog goriva/energije uključuju:

(1) gorivo/energiju za putovanje, za preostali dio leta;

(2) rezervu goriva/energije koja se sastoji od:

- (i) goriva/energije za nepredviđene situacije;
- (ii) goriva/energije za alternativno odredište, ako je potreban alternativni odredišni aerodrom;
- (iii) konačne rezerve goriva/energije; i

- (iv) dodatnog goriva/energije, ako je potrebno za vrstu operacije;
- (3) dodatnog goriva/energije kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i
- (4) diskrecionog goriva/energije, ako to zahtijeva zapovjednik vazduhoplova.

(e) Kao alternativa za podtač. od (b) do (d), kada je riječ o helikopterima sa najvećom sertifikovanom masom pri polijetanju (MCTOM) od najviše 3 175 kg koji lete danju i na rutama na kojima se navigacija obavlja prema vizuelnim orijentirima ili o lokalnim helikopterskim operacijama (LHO), politikom goriva/energije mora se obezbijediti da je po završetku leta ili niza letova konačna rezerva goriva/energija dovoljna za:

- (1) 30 minuta leta pri brzini najvećeg dometa; ili
- (2) 20 minuta leta pri brzini najvećeg dometa, ako se let obavlja u okviru područja na kojem se nalaze kontinuirane i odgovarajuće operativne površine.

CAT.OP.MPA.192 Odabir aerodroma i operativnih površina – helikopteri

(a) Za letove u instrumentalnim meteorološkim uslovima (IMC), operator vazduhoplova odabira alternativni aerodrom polijetanja koji nije udaljen više od jednog sata letjenja uobičajenom putnom brzinom, za slučaj da zbog meteoroloških razloga nije moguć povratak na površinu odlaska.

(b) Operator vazduhoplova u fazi planiranja za svaki let prema pravilima instrumentalnog letjenja (IFR) odabira i navodi u operativnom planu leta i planu leta usluga vazdušnog saobraćaja (ATS) jedan ili više aerodroma ili operativnih površina tako da su tokom redovnog leta dostupne dvije mogućnosti za sigurno slijetanje, osim kako je utvrđeno u tački SPA.HOFO.120 podtački b.

(c) Operator vazduhoplova primjenjuje odgovarajuće sigurnosne margine za planiranje leta kako bi se uzelo u obzir moguće pogoršanje dostupnih prognoziranih meteoroloških uslova u procijenjeno vrijeme slijetanja.

(d) Za svaki let prema pravilima instrumentalnog letjenja (IFR) operator vazduhoplova obezbjeđuje dostupnost dovoljnih sredstava za navigaciju i slijetanje na određeni aerodrom ili na bilo koji alternativni određeni aerodrom u slučaju gubitka sposobnosti za predviđenu operaciju prilaženja i slijetanja.”;

(n) tačka CAT.OP.MPA.195 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.195 Šema za gorivo/energiju – politika upravljanja gorivom/energijom tokom leta – helikopteri

(a) Operator vazduhoplova utvrđuje procedure kojim obezbjeđuje da se tokom leta obavljaju provjere goriva/energije i upravljanje gorivom/energijom.

(b) Zapovjednik vazduhoplova prati preostalu količinu iskoristivog goriva/energije u vazduhoplovu kako bi se uvjerio da je zaštićena i da nije manja od količine goriva/energije koja je potrebna za nastavak leta do aerodroma ili operativne površine na kojoj se može izvesti sigurno slijetanje.

(c) Zapovjednik vazduhoplova obavještava kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) o stanju „minimalnog goriva/energije” izjavom „MINIMUM FUEL” ako je:

- (1) odlučio da sleti na aerodrom ili operativnu površinu; i
- (2) izračunao da bi bilo kakva promjena postojećeg odobrenja za taj aerodrom ili operativnu površinu, ili druga kašnjenja u vazdušnom saobraćaju, mogla da znači slijetanje sa manje od planirane konačne rezerve goriva/energije;
- (d) zapovjednik vazduhoplova proglašava „hitnu situaciju sa gorivom/energijom” emitovanjem poruke „MAYDAY MAYDAY MAYDAY FUEL” ako je iskoristivo gorivo/energija koja je procijenjena kao dostupna pri slijetanju na najbliži aerodrom ili operativnu površinu na kojoj se može izvesti sigurno slijetanje manja od planirane konačne rezerve goriva/energije.”;

(o) tačka CAT.OP.MPA.200 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.200 Posebno punjenje vazduhoplova gorivom ili pražnjenje goriva iz vazduhoplova

(a) Posebno punjenje gorivom ili pražnjenje goriva sprovodi se samo ako je operator vazduhoplova:

- (1) sproveo procjenu rizika;
- (2) uspostavio procedure; i
- (3) uspostavio program obuke za svoje osoblje koje učestvuje u takvim operacijama.

(b) Posebno punjenje gorivom ili pražnjenje goriva primjenjuje se na:

- (1) punjenje gorivom dok su motori uključeni ili rotor koji se okreću;
- (2) punjenje/pražnjenje goriva dok su putnici u vazduhoplovu, ukrcajavu se ili iskrcavaju i
- (3) punjenje/pražnjenje goriva vrste „wide cut”.

(c) Kada je riječ o avionima, za sve posebne procedure punjenja gorivom ili pražnjenja goriva i za njihovu izmjenu potrebno je prethodno odobrenje nadležnog organa.

(d) Kada je riječ o helikopterima, za procedure punjenja gorivom dok se rotori okreću i za njihovu izmjenu potrebno je prethodno odobrenje nadležnog organa.”;

(p) tačka CAT.OP.MPA.245 podtačka (a) podpodtačka (1) zamjenjuje se sljedećim:

„(1) započinje let; ili”;

(q) tačka CAT.OP.MPA.246 podtačka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) tačke odluke, kada se upotrebljava procedura sa smanjenom količinom goriva/energije za nepredviđene situacije; ili”;

(r) tačka CAT.OP.MPA.260 zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.260 Zaliha goriva/energije i ulja

Zapovjednik vazduhoplova započinje polijetanje ili nastavlja let u slučaju ponovnog planiranja tokom leta samo ako je siguran da vazduhoplov nosi najmanje planiranu količinu iskoristivog goriva/energije i ulja potrebnu za sigurno završavanje leta, uzimajući u obzir očekivane operativne uslove.”;

(s) tačka CAT.OP.MPA.280 „Upravljanje gorivom tokom leta – avioni” zamjenjuje se sljedećim:

„CAT.OP.MPA.280

[NAMJERNO OSTAVLJENO PRAZNO].”;

(t) tačka CAT.OP.MPA.281 briše se;

(u) tačka CAT.POL.A.220 zamjenjuje se sljedećim:

„(f) Očekivana masa aviona na tački na kojoj se predviđa kvar dva motora ne smije biti manja od one koja bi uključivala dovoljno goriva/energije za nastavljanje leta do aerodroma na koji se planira slijetanje i za dolazak do njega na najmanje 1 500 stopa (450 m) direktno iznad područja za slijetanje i nakon toga za letjenje na toj visini još 15 minuta putnom brzinom ili potiskom, prema potrebi.”;

(v) tačka CAT.POL.A.420 podtačka (d) zamjenjuje se sljedećim:

„(d) Očekivana masa aviona na tački na kojoj se predviđa kvar dva motora ne smije biti manja od one koja bi uključivala dovoljno goriva/energije za nastavljanje leta do aerodroma na koji se planira slijetanje i za dolazak do njega na najmanje 1 500 stopa (450 m) direktno iznad područja za slijetanje i nakon toga za letjenje na toj visini još 15 minuta putnom brzinom ili potiskom, prema potrebi.”;

(w) tačka CAT.IDE.A.195 podtačka (e) zamjenjuje se sljedećim:

„(e) Zahtjevi koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje *data link-a* jednaki su zahtjevima koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) iz tačke CAT.IDE.A.185.”;

(5) Prilog V mijenja se kako slijedi:

(a) tačka SPA.HEMS.150 zamjenjuje se sljedećim:

„SPA.HEMS.150 Zaliha goriva/energije – ublaženja

Kao alternativa tački CAT.OP.MPA.191 podtač. (b), (c) i (d), kad se misija helikopterske hitne medicinske pomoći (HEMS) sprovodi u skladu sa pravilima vizuelnog letjenja (VFR) u okviru lokalnog i definisanog geografskog područja, politikom goriva/energije mora da se obezbijedi da je po završetku misije konačna rezerva goriva/energije dovoljna za:

(a) 30 minuta leta pri brzini najvećeg dometa; ili

(b) 20 minuta leta pri brzini najvećeg dometa danju ako se let odvija u okviru područja na kojem se nalaze kontinuirane i odgovarajuće operativne površine.”;

(b) tačka SPA.HEMS.155 zamjenjuje se sljedećim: „SPA.HEMS.155 Punjenje gorivom dok se putnici nalaze u vazduhoplovu

Procedura punjenja sa zaustavljenim rotorima ili rotorima koji se okreću mora da se utvrdi u skladu sa tačkom CAT.OP.MPA.200 „Posebno punjenje vazduhoplova gorivom ili pražnjenje goriva iz vazduhoplova.””;

(c) tačka SPA.HOFO.120 podtačka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) *Alternativni odredišni aerodrom na kopnu*. Odstupanjem od tač. CAT.OP.MPA.192, NCC.OP.152 i SPO.OP.151, vođa vazduhoplova/zapovjednik vazduhoplova ne mora u operativnom planu leta da navede alternativni odredišni aerodrom kad obavlja letove sa lokacije na moru na aerodrom na kopnu ako:

(1) je odredišni aerodrom definisan kao aerodrom uz obalu ili

(2) su ispunjeni sljedeći kriterijumi:

(i) odredišni aerodrom ima objavljen postupak instrumentalnog prilaženja;

(ii) trajanje leta kraće je od tri sata i

(iii) u objavljenoj vremenskoj prognozi koja vrijedi za period od jednog sata prije do jednog sata kasnije nakon očekivanog vremena slijetanja navodi se:

(A) da je baza oblaka najmanje 700 stopa iznad minimuma za proceduru instrumentalnog prilaženja ili 1 000 stopa iznad određenišnog aerodroma, što god da je od to dvoje više; i

(B) da je vidljivost najmanje 2 500 metara.”;

(d) tačka SPA.SET-IMC.110 podtačka (I) zamjenjuje se sljedećim:

„(I) uređaj za kontrolu snage motora u izvanrednim slučajevima, kojim se omogućava upravljanje motorom u dovoljnom rasponu snage za sigurno obavljanje leta u slučaju bilo kakvog razumno vjerovatnog kvara jedinice za kontrolu dotoka goriva/napajanja energijom.”;

(6) Prilog VI mijenja se kako slijedi:

(a) tačka NCC.OP.105 zamjenjuje se sljedećim:

„NCC.OP.105 Specifikacija izolovanih aerodroma – avioni

Operator pri odabiru alternativnih aerodroma i politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta ne smatra aerodrom izolovanim, osim ako je vrijeme letjenja do najbližeg alternativnog određenišnog aerodroma sa prihvatljivim vremenskim uslovima:

(a) duže od 60 minuta za avione sa klipnim motorima; ili

(b) duže od 90 minuta za turbinske avione.”;

(b) tač. NCC.OP.130 i NCC.OP.131 zamjenjuju se sljedećim:

„NCC.OP.130 Šema za gorivo/energiju – avioni i helikopteri

(a) Operator vazduhoplova uspostavlja, implementira i održava šemu za gorivo/energiju koja sadrži:

(1) politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta; i

(2) politiku upravljanja gorivom/energijom tokom leta.

(b) Šema za gorivo/energiju mora da:

(1) odgovara vrstama obavljenih operacija; i

(2) odgovara sposobnostima operatora da podrži njenu implementaciju.

NCC.OP.131 Šema za gorivo/energiju – politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta – avioni i helikopteri

(a) U okviru šeme za gorivo/energiju operator vazduhoplova uspostavlja politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta kako bi se obezbijedilo da vazduhoplov nosi količinu iskoristivog goriva/energije koja je dovoljna da bi se sigurno dovršio planirani let i omogućila odstupanja od planirane operacije.

(b) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da se planiranje goriva/energije za letove zasniva na barem sljedećim elementima:

(1) procedurama koje su sadržane u operativnom priručniku, kao i:

(i) trenutnim podacima specifičnim za vazduhoplov, koji su dobijeni iz sistema za praćenje potrošnje goriva/energije ili, ako ti podaci nisu dostupni;

(ii) podacima koje daje proizvođač vazduhoplova; i

(2) operativnim uslovima u kojima će se let izvesti, uključujući:

(i) podatke o potrošnji goriva/energije vazduhoplova;

(ii) predviđene mase;

(iii) predviđene meteorološke uslove;

(iv) efekte stavki odloženog održavanja ili konfiguracijskih odstupanja, ili oboje; i

(v) očekivana kašnjenja.

(c) Kada je riječ o avionima, operator vazduhoplova obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje:

(1) gorivo/energiju za taksiranje koje ne smije biti manje od količine za koju se očekuje da će se potrošiti prije polijetanja;

(2) količinu goriva/energije za putovanje koja je potrebna kako bi vazduhoplov mogao da leti od polijetanja ili tačke ponovnog planiranja tokom leta do slijetanja na određenišni aerodrom;

(3) količinu goriva/energije za nepredviđene situacije koja je potrebna za kompenzaciju nepredviđenih faktora;

(4) gorivo/energiju za alternativno određište:

(i) ako se let obavlja sa barem jednim alternativnim odredišnim aerodromom, riječ je o količini goriva/energije potrebnoj za let od odredišnog aerodroma do alternativnog odredišnog aerodroma; ili

(ii) ako se let obavlja bez alternativnog odredišnog aerodroma, riječ je o količini goriva/energije koja se mora nalaziti na odredišnom aerodromu radi kompenziranja nepostojanja alternativnog odredišnog aerodroma;

(5) konačnu rezervu goriva/energije u količini koja se izračunava pri brzini čekanja na 1 500 stopa (450 m) iznad nadmorske visine aerodroma u standardnim uslovima u skladu sa procijenjenom masom vazduhoplova pri dolasku na alternativni odredišni aerodrom, ili odredišni aerodrom ako se ne zahtijeva alternativni odredišni aerodrom, a koja ne smije biti manja od:

(i) količine goriva/energije za 45 minuta letjenja za vazduhoplove sa klipnim motorima koji lete u skladu sa pravilima vizuelnog letjenja (VFR), pravilima noćnog letjenja i pravilima instrumentalnog letjenja (IFR); ili

(ii) količine goriva/energije za 30 minuta letjenja za vazduhoplove sa klipnim motorima koji lete u skladu sa pravilima vizuelnog letjenja (VFR) danju;

(iii) za turbinske avione, količine goriva/energije za 30 minuta leta;

(6) dodatno gorivo, ako je potrebno za vrstu operacije; riječ je o količini goriva/energije koja vazduhoplovu omogućava sigurno slijetanje na alternativni aerodrom na ruti za gorivo/energiju (kritični scenario ERA za gorivo/energiju) u slučaju kvara motora ili dekompresije u zavisnosti od toga šta zahtijeva veću količinu goriva/energije, na osnovu pretpostavke da se takav kvar dogodi na najkritičnijoj tački rute; ta dodatna količina goriva/energije zahtijeva se samo ako minimalna količina goriva/energije obračunata u skladu sa podtačkom (c) podpodtač. od 2 do 5 nije dovoljna u slučaju takvog događaja;

(7) dodatno gorivo/energiju kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i

(8) diskreciono gorivo/energiju, ako to zahtijeva zapovjednik vazduhoplova.

(d) Kada je riječ o helikopterima, operator obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje sve od sljedećeg:

(1) količinu goriva/energije za letjenje do aerodroma ili operativne površine predviđenog slijetanja;

(2) ako je zahtijevano alternativno odredište, gorivo/energiju za alternativno odredište, to jest količinu goriva/energije koja je potrebna za neuspjelo prilaženje aerodromu ili operativnoj površini predviđenog slijetanja i nakon toga za let do određenog alternativnog odredišta i za prilaženje i slijetanje; i

(3) konačnu rezervu goriva/energije koje ne smiju biti manja od:

(i) za letove prema VFR-u, količine goriva/energije za letjenje najmanje 20 minuta pri brzini najvećeg dometa; ili

(ii) za letove prema IFR-u, količine goriva/energije za letjenje najmanje 30 minuta pri brzini čekanja na 450 m (1 500 stopa) iznad aerodroma ili operativne površine predviđenog slijetanja ili alternativnog odredišta pri standardnim temperaturnim uslovima.

(e) Ako let mora da se nastavi do odredišnog aerodroma koji nije prvobitno planiran, operator vazduhoplova obezbjeđuje dostupnost procedura ponovnog planiranja tokom leta za obračun potrebnog iskoristivog goriva/energije i da su procedure u skladu sa podtačkom (c) podpodtač. od (2) do (7) za avione, odnosno podtačkom (d) za helikoptere.

(f) Vođa vazduhoplova počinje polijetanje ili nastavlja let u slučaju ponovnog planiranja tokom leta samo ako je siguran da vazduhoplov nosi najmanje planiranu količinu iskoristivog goriva/energije i ulja potrebnu za sigurno završavanje leta.”;

(c) tačka NCC.OP.151 podtačka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) mjesto predviđenog slijetanja označeno je kao izolovani aerodrom i:

(1) za aerodrom predviđen za slijetanje propisana je procedura instrumentalnog prilaženja; i

(2) raspoloživi meteorološki podaci navode da će u periodu od dva sata prije do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska postojati sljedeći meteorološki uslovi:

(i) baza oblaka najmanje 300 m (1 000 stopa) iznad minimuma za proceduru instrumentalnog prilaženja; i

(ii) vidljivost najmanje 5,5 km ili 4 km veća od minimuma za proceduru.”;

(d) tačka NCC.OP.155 podtačka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Za sve ostale vrste goriva/energije, moraju da se preduzmu potrebne mjere predostrožnosti i u vazduhoplovu mora da bude propisno kvalifikovano osoblje koje je spremno da pokrene i upravlja evakuacijom vazduhoplova na najpraktičniji i najbrži raspoloživi način.”;

(e) umeće se sljedeća tačka NCC.OP.157:

„NCC.OP.157 Punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću – helikopteri

(a) Punjenje gorivom, dok se motori i/ili rotori okreću, dozvoljeno je samo:

(1) ako se putnici ne ukrcajavu ni iskrcavaju;

(2) ako operator aerodroma/operativne površine dozvoljava takve operacije;

(3) u skladu sa svim posebnim procedurama i ograničenjima u letačkom priručniku vazduhoplova (AFM);

(4) sa vrstama goriva JET A ili JET A-1; i

(5) ako su na raspolaganju odgovarajući objekti ili oprema za spasilačke i protivpožarne službe (RFF);

(b) Operator vazduhoplova procjenjuje rizike povezane sa punjenjem gorivom dok se motori i/ili rotori okreću.

(c) Operator vazduhoplova uspostavlja odgovarajuće procedure kojih se treba pridržavati sve uključeno osoblje, kao što su članovi posade i osoblje za zemaljske operacije.

(d) Operator vazduhoplova obučava članove svoje posade i obezbjeđuje da je uključeno osoblje za zemaljske operacije adekvatno obučeno.

(e) Operator vazduhoplova obezbjeđuje da su procedure punjenja helikoptera dok se motori i/ili rotori okreću opisani u operativnom priručniku. Za tu proceduru i sve njene promjene zahtijeva se prethodno odobrenje nadležnog organa.”;

(f) tačka NCC.OP.205 zamjenjuje se sljedećim:

„NCC.OP.205 Šema za gorivo/energiju – politika upravljanja gorivom/energijom tokom leta

(a) Operator vazduhoplova utvrđuje proceduru kojom obezbjeđuje da se tokom leta obavljaju provjere goriva/energije i upravljanje gorivom/energijom.

(b) Vođa vazduhoplova prati preostalu količinu iskoristivog goriva/energije u vazduhoplovu kako bi se uvjerio da je zaštićena i da nije manja od količine goriva/energije koja je potrebna za nastavak leta do aerodroma ili operativne površine na kojoj se može izvesti sigurno slijetanje.

(c) Vođa vazduhoplova obavještava kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) o stanju „minimalnog goriva/energije” izjavom „MINIMUM FUEL” ako je:

(1) odlučio da sleti na određeni aerodrom ili operativnu površinu; i

(2) izračunao da bi bilo kakva promjena postojećeg odobrenja za taj aerodrom ili operativnu površinu, ili druga kašnjenja u vazdušnom saobraćaju, mogla da znače slijetanje sa manje od planirane konačne rezerve goriva/energije.

(d) Vođa vazduhoplova proglašava „hitnu situaciju s gorivom/energijom” emitovanjem poruke „MAYDAY MAYDAY MAYDAY FUEL” ako je iskoristivo gorivo/energija koja je izračunata kao dostupna pri slijetanju na najbliži aerodrom na kojem se može izvesti sigurno slijetanje manja od planirane konačne rezerve goriva/energije.”;

(g) u tački NCC.POL.110 podtački a podpodtač. 6, 7, 8 i 9 zamjenjuju se sljedećim:

„(6) masu goriva/energije pri polijetanju i masu goriva/energije za putovanje;

(7) masu drugih potrošnih materijala osim goriva/energije, po potrebi;

(8) komponente tereta uključujući putnike, prtljagu, teret i balast;

(9) masu pri polijetanju, masu pri slijetanju i masu bez goriva;”;

(7) Prilog VII mijenja se kako slijedi:

(a) tačka NCO.OP.105 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.OP.105 Specifikacija izolovanih aerodroma – avioni

Vođa vazduhoplova pri odabiru alternativnih aerodroma i zaliha goriva/energije ne smatra aerodrom izolovanim osim ako je vrijeme letjenja do najbližeg alternativnog odredišnog aerodroma sa prihvatljivim vremenskim uslovima:

(a) duže od 60 minuta za avione sa klipnim motorima; ili

(b) duže od 90 minuta za turbinske avione.”;

(b) tačka NCO.OP.125 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.OP.125 Zaliha goriva/energije i ulja – avioni i helikopteri

(a) Vođa vazduhoplova obezbjeđuje da je količina goriva/energije i ulja u vazduhoplovu dovoljna uzimajući u obzir meteorološke uslove, sve elemente koji utiču na performanse vazduhoplova, sva kašnjenja koja se očekuju tokom leta i sve nepredviđene događaje za koje se razumno može očekivati da će uticati na let.

(b) Vođa vazduhoplova planira količinu goriva/energije koju treba zaštititi kao konačnu rezervu goriva/energije kako bi slijetanje bilo sigurno. Kako bi utvrdio količinu konačne rezerve goriva/energije, vođa vazduhoplova uzima u obzir sve navedeno i prema sljedećem redosljedu prioriteta:

(1) ozbiljnost opasnosti za lica ili imovinu koja može nastati zbog prisilnog slijetanja nakon potpunog iskorišćavanja goriva/energije;

i

(2) vjerovatnost neočekivanih okolnosti u kojima konačna rezerva goriva/energije više ne može biti zaštićena.

(c) Vođa vazduhoplova započinje let samo ako vazduhoplov nosi dovoljno goriva/energije i ulja:

(1) ako nije zahtijevano alternativno odredište, za let do aerodroma ili operativne površine predviđenog slijetanja, zajedno sa konačnom rezervom goriva/energije; ili

(2) ako se zahtijeva alternativno odredište, za let do aerodroma ili operativne površine predviđenog slijetanja, a zatim do alternativnog aerodroma, zajedno sa konačnom rezervom goriva/energije.”;

(c) tačka NCO.OP.126 briše se;

(d) tačka NCO.OP.145 podtačka b zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Za sve ostale vrste goriva/energije, vazduhoplov ne smije da se dopunjava kada se putnici ukrcavaju, ili su u vazduhoplovu ili se iskrcavaju, izuzev ako nije prisutan vođa vazduhoplova ili drugo kvalifikovano osoblje koje je spremno da pokrene i upravlja evakuacijom vazduhoplova na najpraktičniji i najbrži raspoloživi način.”;

(e) umeće se sljedeća tačka NCO.OP.147:

„NCO.OP.147 Punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću – helikopteri

Punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću dozvoljeno je samo ako su istovremeno ispunjeni svi sljedeći uslovi:

(a) nije praktično isključiti ili ponovno pokrenuti motor;

(b) procedura je u skladu sa svim posebnim procedurama i ograničenjima u letačkom priručniku vazduhoplova (AFM);

(c) dozvoljeno je samo punjenje vrstama goriva JET A ili JET A-1;

(d) u vazduhoplovu nema putnika ni specijaliste za zadatke niti se oni ukrcavaju ili iskrcavaju;

(e) operator aerodroma ili operativne površine dopušta takve operacije;

(f) na raspolaganju su odgovarajući objekti ili oprema za spasilačke i protivpožarne službe; i

(g) procedura se sprovodi u skladu sa kontrolnom listom koja sadrži:

(1) uobičajene procedure i procedure u izvanrednim situacijama;

(2) potrebnu opremu;

(3) sva ograničenja; i

(4) odgovornosti i dužnosti vođe vazduhoplova i, prema potrebi, članova posade i specijalista za zadatke.”;

(f) tačka NCO.OP.185 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.OP.185 Upravljanje gorivom/energijom tokom leta

(a) Vođa vazduhoplova prati preostalu količinu iskoristivog goriva/energije u vazduhoplovu kako bi se uvjerio da je zaštićena i da nije manja od količine goriva/energije koja je potrebna za nastavak leta do aerodroma ili operativne površine na kojoj se može izvesti sigurno slijetanje.

(b) Vođa vazduhoplova kontrolisanog leta obavještava kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) o stanju „minimalnog goriva/energije” izjavom „MINIMUM FUEL” ako je:

(1) odlučio da sleti na određeni aerodrom ili operativnu površinu; i

(2) izračunao da bi bilo koja promjena postojećeg odobrenja za taj aerodrom ili operativnu površinu, ili druga kašnjenja u vazdušnom saobraćaju, mogla da znače slijetanje sa manje od planirane konačne rezerve goriva/energije.

(c) Vođa vazduhoplova kontrolisanog leta proglašava „hitnu situaciju sa gorivom/energijom” emitovanjem poruke „MAYDAY MAYDAY MAYDAY FUEL” ako je iskoristivo gorivo/energija koja je izračunata kao dostupna pri slijetanju na najbliži aerodrom na kojem se može izvesti sigurno slijetanje manja od planirane konačne rezerve goriva/energije.”;

(g) brišu se tač. NCO.SPEC.135 i NCO.SPEC.140;

(8) Prilog VIII mijenja se kako slijedi:

(a) tačka SPO.OP.105 zamjenjuje se sljedećim:

„SPO.OP.105 Specifikacija izolovanih aerodroma – avioni

Operator pri odabiru alternativnih aerodroma i politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta ne smatra aerodrom izolovanim, osim ako je vrijeme letjenja do najbližeg alternativnog odredišnog aerodroma sa prihvatljivim vremenskim uslovima:

(a) duže od 60 minuta za avione sa klipnim motorima; ili

(b) duže od 90 minuta za turbinske avione.”;

(b) tač. SPO.OP.130 i SPO.OP.131 zamjenjuju se sljedećim:

„SPO.OP.130 Šema za gorivo/energiju – avioni i helikopteri

(a) Operator uspostavlja, implementira i održava šemu za gorivo/energiju koja sadrži:

- (1) politike planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta; i
- (2) politike upravljanja gorivom/energijom tokom leta.

(b) Šema za gorivo/energiju mora da:

- (1) odgovara vrstama obavljenih operacija; i
- (2) odgovara sposobnostima operatora da podrži njenu implementaciju.

SPO.OP.131 Šema za gorivo/energiju – politika planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta – avioni i helikopteri

(a) U okviru šeme za gorivo/energiju operator uspostavlja politiku planiranja goriva/energije i ponovnog planiranja goriva/energije tokom leta kako bi se obezbijedilo da vazduhoplov nosi količinu iskoristivog goriva/energije koja je dovoljna da bi se sigurno dovršio planirani let i omogućila odstupanja od planirane operacije.

(b) Operator obezbjeđuje da se planiranje goriva/energije za letove zasniva na barem sljedećim elementima:

(1) procedurama koje su sadržane u operativnom priručniku, kao i:

(i) trenutnim podacima specifičnim za vazduhoplov, koji su dobijeni iz sistema za praćenje potrošnje goriva/energije ili, ako ti podaci nisu dostupni;

(ii) podacima koje daje proizvođač vazduhoplova; i

(2) operativnim uslovima u kojima će se let izvesti, uključujući:

(i) podatke o potrošnji goriva/energije vazduhoplova;

(ii) predviđene mase;

(iii) predviđene meteorološke uslove;

(iv) efekte stavki odloženog održavanja i/ili konfiguracijskih odstupanja; i

(v) očekivana kašnjenja.

(c) Kada je riječ o avionima, operator vazduhoplova obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje:

(1) gorivo/energiju za taksiranje koje ne smije biti manje od količine za koju se očekuje da će se potrošiti prije polijetanja;

(2) količinu goriva/energije za putovanje koja je potrebna kako bi vazduhoplov mogao da leti od polijetanja ili tačke ponovnog planiranja tokom leta do slijetanja na određeni aerodrom;

(3) količinu goriva/energije za nepredviđene situacije koja je potrebna za kompenzaciju nepredviđenih faktora;

(4) gorivo/energiju za alternativno odredište:

(i) ako se let obavlja sa barem jednim alternativnim odredišnim aerodromom, riječ je o količini goriva/energije potrebnoj za let od odredišnog aerodroma do alternativnog odredišnog aerodroma; ili

(ii) ako se let obavlja bez alternativnog odredišnog aerodroma, riječ je o količini goriva/energije koja se mora nalaziti na odredišnom aerodromu radi kompenzovanja nepostojanja alternativnog odredišnog aerodroma;

(5) konačnu rezervu goriva/energije koja mora biti zaštićena kako bi slijetanje bilo sigurno; pri određivanju količine konačne rezerve goriva/energije operator uzima u obzir sve navedeno i prema sljedećem redoslijedu prioriteta:

(i) ozbiljnost opasnosti za lica ili imovinu koja može nastati zbog prisilnog slijetanja nakon potpunog iskorišćavanja goriva/energije;

(ii) vjerovatnost neočekivanih okolnosti u kojima konačna rezerva goriva/energije više ne može biti zaštićena;

(6) dodatno gorivo, ako je potrebno za vrstu operacije; riječ je o količini goriva/energije koja vazduhoplovu omogućava sigurno slijetanje na alternativni aerodrom na ruti za gorivo/energiju (kritični scenario ERA za gorivo/energiju) u slučaju kvara motora ili dekompresije, u zavisnosti od toga šta zahtijeva veću količinu goriva/energije, na osnovu pretpostavke da se takav kvar dogodi na najkritičnijoj tački rute; ta dodatna količina goriva/energije zahtijeva se samo ako minimalna količina goriva/energije izračunata u skladu sa podtačkom (c) podpodtač. (2) do (5) nije dovoljna u slučaju takvog događaja;

(7) dodatno gorivo/energiju kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i

(8) diskreciono gorivo/energiju, ako to zahtijeva vođa vazduhoplova.

(d) Kada je riječ o helikopterima, operator obezbjeđuje da pretpoletni obračun iskoristivog goriva/energije koji se zahtijeva za let uključuje sve od sljedećeg:

(1) količinu goriva/energije za letjenje do aerodroma ili operativne površine predviđenog slijetanja;

(2) ako je zahtijevano alternativno odredište, gorivo/energiju za alternativno odredište, to jest količinu goriva/energije koja je potrebna za neuspjelo prilaženje aerodromu ili operativnoj površini predviđenog slijetanja i nakon toga za let do određenog alternativnog odredišta, kao i za prilaženje i slijetanje; i

(3) konačnu rezervu goriva/energije koja mora da bude zaštićena kako bi slijetanje bilo sigurno; pri određivanju količine konačne rezerve goriva/energije operator uzima u obzir sve navedeno i prema sljedećem redosljedu prioriteta:

(i) ozbiljnost opasnosti za lica ili imovinu koja može da nastane zbog prisilnog slijetanja nakon potpunog iskorišćavanja goriva/energije; i

(ii) vjerovatnost takvih neočekivanih okolnosti u kojima konačna rezerva goriva/energije više ne može da bude zaštićena;

(4) dodatno gorivo/energiju kako bi se uzela u obzir očekivana kašnjenja ili posebna operativna ograničenja; i

(5) diskreciono gorivo/energiju, ako to zahtijeva vođa vazduhoplova.

(e) Ako let mora da se nastavi do odredišnog aerodroma koji nije prvobitno planiran, operator vazduhoplova obezbeđuje dostupnost procedura ponovnog planiranja tokom leta za obračun potrebnog iskoristivog goriva/energije i da su procedure u skladu sa podtačkom c podpodtač. 2 do 7 za avione, odnosno podtačkom d za helikoptere.

(f) Vođa vazduhoplova počinje polijetanje ili nastavlja let u slučaju ponovnog planiranja tokom leta samo ako je siguran da vazduhoplov nosi najmanje planiranu količinu iskoristivog goriva/energije i ulja potrebnu za sigurno završavanje leta.”;

(c) tačka SPO.OP.150 podtačka b zamjenjuje se sljedećim:

„(b) mjesto predviđenog slijetanja označeno je kao izolovani aerodrom i:

(1) za aerodrom predviđen za slijetanje propisana je procedura instrumentalnog prilazanja; i

(2) raspoloživi meteorološki podaci navode da će u periodu od dva sata prije do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska, ili od trenutka stvarnog odlaska do dva sata nakon procijenjenog trenutka dolaska, koji je god period kraći, postojati sljedeći meteorološki uslovi:

(i) baza oblaka najmanje 300 m (1 000 stopa) iznad minimuma za proceduru instrumentalnog prilazanja; i

(ii) vidljivost najmanje 5,5 km ili 4 km veća od minimuma za proceduru.”

(d) tačka SPO.OP.155 podtačka b zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Za sve ostale vrste goriva/energije, moraju da se preduzmu potrebne mjere predostrožnosti i u vazduhoplovu mora da bude propisno kvalifikovano osoblje koje je spremno da pokrene i upravlja evakuacijom vazduhoplova na najpraktičniji i najbrži raspoloživi način.”;

(e) umeće se sljedeća tačka SPO.OP.157:

„SPO.OP.157 Punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću – helikopteri

(a) Punjenje gorivom dok se motori i/ili rotori okreću dozvoljeno je samo:

(1) ako se specijalisti za zadatke ne ukrcajaju ni iskrcajaju;

(2) ako operator aerodroma ili operativne površine dozvoljava takve operacije;

(3) u skladu sa svim posebnim procedurama i ograničenjima u letačkom priručniku vazduhoplova (AFM);

(4) sa vrstama goriva JET A ili JET A-1; i

(5) ako su na raspolaganju odgovarajući objekti ili oprema za spasilačke i protivpožarne službe (RFF).

(b) Operator vazduhoplova procjenjuje rizike povezane sa punjenjem gorivom dok se motori i/ili rotori okreću.

(c) Operator vazduhoplova uspostavlja odgovarajuće procedure kojih treba da se pridržava sve uključeno osoblje, kao što su članovi posade, specijalisti za zadatke i osoblje za zemaljske operacije.

(d) Operator vazduhoplova obezbeđuje da su članovi posade, osoblje za zemaljske operacije i svi specijalisti za zadatke uključeni u procedure, adekvatno obučeni.

(e) Operator vazduhoplova obezbeđuje da su procedure punjenja helikoptera dok se motori i/ili rotori okreću navedeni u operativnom priručniku.”;

(f) tačka SPO.OP.190 zamjenjuje se sljedećim:

„SPO.OP.190 Šema za gorivo/energiju – politika upravljanja gorivom/energijom tokom leta

(a) Operator složenih vazduhoplova na motorni pogon utvrđuje procedure kojim obezbeđuje da se tokom leta obavljaju provjere goriva/energije i upravljanje gorivom/energijom.

(b) Vođa vazduhoplova prati preostalu količinu iskoristivog goriva/energije u vazduhoplovu kako bi se uvjerio da je zaštićena i da nije manja od količine goriva/energije koja je potrebna za nastavak leta do aerodroma ili operativne površine na kojoj se može izvesti sigurno slijetanje.

(c) Vođa vazduhoplova obavještava kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) o stanju „minimalnog goriva/energije” izjavom „MINIMUM FUEL” ako je:

(1) odlučio da sleti na određeni aerodrom ili operativnu površinu; i

(2) izračunao da bi bilo koja promjena postojećeg odobrenja za taj aerodrom ili operativnu površinu, ili druga kašnjenja u vazdušnom saobraćaju, mogla da znače slijetanje sa manje od planirane konačne rezerve goriva/energije.

(d) Vođa vazduhoplova proglašava „hitnu situaciju sa gorivom/energijom” emitovanjem poruke „MAYDAY MAYDAY MAYDAY FUEL” ako je iskoristivo gorivo/energija koja je izračunata kao dostupna pri slijetanju na najbliži aerodrom na kojem se može izvesti sigurno slijetanje manja od planirane konačne rezerve goriva/energije.”;

(g) tačka SPO.POL.110 zamjenjuje se sljedećim:

„SPO.POL.110 Sistem određivanja mase i centraže — komercijalne operacije avionima i helikopterima i nekomercijalne operacije složenim vazduhoplovima na motorni pogon

(a) Operator vazduhoplova utvrđuje sistem mase i centraže kako bi za svaki let ili seriju letova odredio sljedeće:

- (1) suhu operativnu masu vazduhoplova;
- (2) masu putnog tereta;
- (3) masu goriva/ energije koji se nose;
- (4) teret vazduhoplova i raspodjelu tereta;
- (5) masu pri polijetanju, masu pri slijetanju i masu bez goriva/energije; i
- (6) primjenljive pozicije težišta vazduhoplova (CG).

(b) Za letačku posadu predviđena su sredstva za replikaciju i provjeru svih obračuna mase i ravnoteže na osnovi elektronskih obračuna.

(c) Operator vazduhoplova utvrđuje procedure kojima se omogućava da vođa vazduhoplova odredi masu goriva/zaliha energije koristeći stvarnu gustinu ili, ako ona nije poznata, gustinu izračunatu u skladu sa metodom koja je navedena u operativnom priručniku.”;

(h) u tački SPO.POL.115 podtački a podpodtač. 6, 7, 8 i 9 zamjenjuju se sljedećim:

- „(6) masu goriva/energije pri polijetanju i masu goriva/energije za putovanje;
- (7) masu drugih potrošnih materijala osim goriva/energije, po potrebi;
- (8) komponente tereta;
- (9) masu pri polijetanju, masu pri slijetanju i masu bez goriva;”;

(i) tačka SPO.IDE.H.146 podtačka a podpodtačka 1 zamjenjuje se sljedećim:

„(1) nisu obuhvaćeni tačkom SPO.IDE.H.145 podtačka a;”.

PRILOG II

U Prilogu I Regulative (EU) br. 965/2012 dodaje se sljedeća tačka 98b:

„(98b) „psihoaktivne supstance” znači alkohol, opijati, kanabinoidi, sedativi i hipnotici, kokain, ostali psihostimulansi, halucinogene supstance i isparljivi rastvarači, osim kofeina i duvana;”.

1348.

Na osnovu člana 31b stav 1 tačka 4 Opšteg Zakona o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG“ br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG“, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13, i 47/17, 59/21, 76/21 i 146/21), Nacionalni savjet za obrazovanje je na sjednici održanoj 28. jula 2022. godine, donio

O D L U K U
O UTVRĐIVANJU SPISKA ODOBRENIH UDŽBENIKA I NASTAVNIH SREDSTAVA ZA ŠKOLSKU
2022/2023. GODINU

I

Utvrđuje se spisak odobrenih udžbenika i nastavnih sredstva za upotrebu u školskoj 2022/2023. godini:

1) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA PREDŠKOLSKO VASPITANJE:

- **EKOLOŠKA SLIKOVNICA „OTKRIVALICA”** (Autor: Stanka Brdar; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRIRUČNIK ZA VASPITAČE „OTKRIVALICA”** (Autori: Stanka Brdar i Nataša Gazivoda; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAM, PIŠEM, ISTRAŽUJEM, STVARAM S FIGOM** (Autori: Sanja Bežen, Vesna Jelušić, Jasminka Kušelj, Anamarija Tudić-Dokman, Antonija Balić-Šimrak i Irma Unušić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRIRUČNIK ZA RAD VASPITAČA S DJECOM UZRASTA 3–6 GODINA** (Autori: Tatjana Novović, Vesna Dimitrijević, Fran Vuljaj i Mirela Ščepanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKE AKTIVNOSTI U PREDŠKOLSKOM VASPITANJU I OBRAZOVANJU** (Autori: Vesna Vučinić i Ana Perunović-Ražnatović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DEMOKRATSKA PREDŠKOLSKA UČIONICA ORIJENTISANA KA DJETETU**, International STEP By STEP Association;
- **SLIKOVNICA “ZA VEDRIJE LICE PODGORICE”** (Autor: Ljudmila Đurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “NEPOSLUŠNI PILIĆI”**, (Autor: Veselin Vlahović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “DJEČAK SA ZELENIM KRILIMA”**, (Autor: Dragan Radulović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “CETINJE-ŠETNJA KROZ ISTORIJU”**, (Autor: Ljudmila Đurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ANTOLOGIJA DRAMSKIH TEKSTOVA “ŠKOZORIŠTE” ZA DJECU VIŠEG I NIŽEG UZRASTA**, (Autor: Slobodan Vukanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “HANA U SVOJIM KOLICIMA”** (Autor: Kismetė Hyseini, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “KRALJ BEN”** (Autor: Miranda Haxhia, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “LUTKIN NOS”**, (Autor: Miranda Haxhia, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “DOROTI I NAOČARI”**, (Autor: Ivona Brezinova, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “MLAĐI BRAT ZA PITERA”**, (Autor: Magdalena Polonca Kovač, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “MRAK”**, (Autor: Rouzanna Baghdasaryan, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “HAJDEMO NA POSAO”**, (Autor: Ande Brunel, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SLIKOVNICA “ENDIJEVO TREŠNJINO DRVO”**, (Autor: Miranda Haxhia, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MY LITTLE ISLAND 1**, udžbenik, radna sveska i priručnik za nastavnike (Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska);
- **MY LITTLE ISLAND 2**, udžbenik, radna sveska, priručnik za nastavnike i fleš memorijska kartica (Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska);
- **MY LITTLE ISLAND 3**, udžbenik, radna sveska i priručnik za nastavnike (Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska).

2) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA I RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA**, udžbenik (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **U SVIJETU MATEMATIKE 1**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Izedin Krnić i Svetlana Radojević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 1**, udžbenik (Autori: Željko Đuričković, Branka Radović i Olivera Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČAROLIJA MUZIKE 1**, udžbenik (Autori: Jelena Martinović-Bogojević, Milena Papić i Biljana Durković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTRAŽUJEM SVOJU OKOLINU 1**, udžbenik (Autori: Vesna Kipa, Tatjana Novović i Snežana Dragičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE STARTER A**, udžbenik, radna sveska, CD i DVD (Autori: Cristiana Bruni i Regina Raczynska; Izdavač: Longman, Engleska).
- **KAKO TO MOŽE**, udžbenik (Autori: Milica Pajović i Nevenka Vulić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAKO TO MOŽE**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Milica Pajović i Nevenka Vulić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

3) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA II RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA 2**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAKO TO MOŽE 2**, čitanka i dnevnik čitanja (Autori: Milica Pajović, Nevenka Vulić, Dijana Vučković i Anka Mujičić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAKO TO MOŽE 2**, čitanka i dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Milica Pajović, Nevenka Vulić i Anka Mujičić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **U SVIJETU MATEMATIKE 2**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Vladimir Dragović, Nataša Gazivoda i Biserka Rovčanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 2**, udžbenik (Autori: Željko Đuričković i Branka Radović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČAROLIJA MUZIKE 2**, udžbenik (Autori: Jelena Martinović-Bogojević, Milena Papić i Biljana Durković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTRAŽUJEM SVOJU OKOLINU 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Vesna Kipa i Tatjana Novović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE STARTER B**, udžbenik, radna sveska, CD i DVD (Autori: Cristiana Bruni i Tessa Lochowski; Izdavač: Longman, Engleska).

4) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA III RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČIGRA SLOVA I GLASOVA 3**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAKO TO MOŽE 3**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autori: Milica Pajović, Nevenka Vulić i Anka Mujičić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAKO TO MOŽE 3**, udžbenik i dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Milica Pajović, Nevenka Vulić i Anka Mujičić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **U SVIJETU MATEMATIKE 3**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Izedin Krnić, Biserka Rovčanin i Nataša Gazivoda; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 3**, udžbenik (Autori: Željko Đuričković i Branka Radović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČAROLIJA MUZIKE 3**, udžbenik (Autori: Jelena Martinović-Bogojević, Milena Papić i Biljana Durković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTRAŽUJEM SVOJU OKOLINU 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Vesna Kipa i Tatjana Novović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE LEVEL 1**, udžbenik, radna sveska, DVD i CD (Autori: Viv Lambert i Ann Worrall; Izdavač: Longman, Engleska).

5) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **RIJEČ PO RIJEČ 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Zdenka Mišković i Ilinka Lukić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RIJEČ PO RIJEČ 4**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Zdenka Mišković, Sanja Šubarić i Ilinka Lukić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČAROLIJA ČITANJA**, čitanka (Autori: Nataša Borović i Sonja Ašanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **ČAROLIJA ČITANJA**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Nataša Borović i Sonja Ašanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PUTOVANJE SA KNJIGOM**, dnevnik čitanja (Autori: Nataša Borović i Sonja Ašanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PUTOVANJE SA KNJIGOM**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Nataša Borović i Sonja Ašanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **U SVIJETU MATEMATIKE 4**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Vladimir Dragović, Biserka Rovčanin i Nataša Gazivoda; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 4**, udžbenik (Autori: Milena Jovičević i Marija Džoganović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA KUTIJA 4**, udžbenik (Autori: Vesna Vučinić i Biljana Radojević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **POZNAVANJE DRUŠTVA 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Tamara Gazivoda, Aleksandra Jelić, Tamara Milić i Goran Barović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRIRODA 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Vesna Kipa i Snežana Vuksanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH STARTER**, udžbenik i radna sveska (Autor: Jody Boyle i Fiona Beddall Izdavač: Longman, Engleska).

6) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA V RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **RIJEČ PO RIJEČ 5**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RIJEČ PO RIJEČ 5**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dušanka Popović i Dijana Laković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOJA ČITANKA 5**, čitanka (Autori: Nataša Borović i Vesna Pavičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOJA ČITANKA 5**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Nataša Borović i Vesna Pavičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KROZ LAVIRINT KNJIGA**, dnevnik čitanja (Autori: Nataša Borović i Vesna Pavičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KROZ LAVIRINT KNJIGA**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Nataša Borović i Vesna Pavičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **U SVIJETU MATEMATIKE 5**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Vladimir Dragović, Danijela Jovanović i Vesnica Rašajski-Čikara; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 5**, udžbenik (Autori: Milena Jovičević–Popović i Marija Džoganović–Bojić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **S MUZIKOM RASTEM**, udžbenik (Autori: Jelena Martinović-Bogojević i Milena Papić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **POZNAVANJE DRUŠTVA 5**, udžbenik i radna sveska (Autori: Tatjana Burzan, Snežana Turković i Srđan Vukadinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA SA TEHNIKOM 5**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojević, Radivoje Mitrović i Mirjana Mijović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 1**, udžbenik i radna sveska (Autori: Izabela Heart, Jayne Wildman i Kate Wakeman; Izdavač: Longman, Engleska);
- **PRIRODA 5**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Caković, Radovan Sredanović i Desanka Malidžan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RUSKI JEZIK**, udžbenik i radna sveska kao dodatna literatura (Autori: L. Vohmina, I. Smirnova, V. Joksimović; Izdavač: Rusija).

7) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **RIJEČ PO RIJEČ 6**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dragana Nenadović, Aleksandra Vešović-Ivanović i Vera Mićunović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RIJEČ PO RIJEČ 6**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Dragana Šubarić i Zdenka Mišković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAJ I TRAŽI SVOJ PUT**, čitanka (Autori: Ljubomir Kovačević i Radinka Vučković-Cincur; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAJ I SANJAJ SVOJE ČUDO**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Ljubomir Kovačević i Radinka Vučković-Cincur; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRIČAJ MI, PRIČAJ O KNJIGAMA**, dnevnik čitanja (Autori: Ljubomir Kovačević i Radinka Vučković-Cincur; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRIČAJ MI, PRIČAJ O KNJIGAMA**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Ljubomir Kovačević i Radinka Vučković-Cincur; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 6**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Šćepanović, Ivona Adžić i Vanja Đurđić-Kuzmanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **LIKOVNA KULTURA 6**, udžbenik (Autori: Milena Jovičević i Marija Džoganović, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA KULTURA 6**, udžbenik (Autori: Branka Vujičić i Andreja Kažić-Sokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 6**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Caković i Desanka Malidžan, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 6**, udžbenik (Autori: Radovan Popović i Dragoje Đokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 6**, radna sveska (Autori: Snježana Bošković, Dijana Babić i Biljana Krtolica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA SA TEHNIKOM 6**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojević, Radivoje Mitrović i Mirjana Mijović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Jayne Wildman i Izabella Hearn; Izdavač: Longman, Engleska);
- **PROGETTO JUNIOR A1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin, Albanus Albano; Izdavač: Edilingua, Italija);
- **ISTORIJSKI ATLAS** (Autori: Đorđe Borozan i Gojko Nikolić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GENTE JOVEN 1**, udžbenik, radna sveska i CD za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **DIALOG 1**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rosvita Star i Hajke Vapenhaus; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Friederike Jin, Lutz Rohrmann i Milena Zbrcinkova; Izdavač: Data status);
- **ESSENTIEL ET PLUS 1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Mihaele Butzbach, Carmen Martin, Dolores Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldivar; Izdavač: CLE Internationale, Paris, Francuska);
- **RUSKI JEZIK**, udžbenik i radna sveska kao dodatna literatura (Autori: L. Vohmina, I. Smirnova, V. Joksimović; Izdavač: Rusija).

8) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **MOĆ JEZIKA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dragana Nenadović i Miodrag Strugar; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOĆ JEZIKA 7**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dragana Nenadović i Miodrag Strugar; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAJ I UČI DA VOLIŠ**, čitanka (Autori: Radinka Vučković-Cincur i Ljubomir Kovačević, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAJ I OTKRIČEŠ TAJNU**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Radinka Vučković-Cincur i Ljubomir Kovačević, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KNJIGE SU TVOJI PRIJATELJI**, dnevnik čitanja (Autori: Radinka Vučković-Cincur i Ljubomir Kovačević, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KNJIGE SU TVOJI PRIJATELJI**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Radinka Vučković-Cincur i Ljubomir Kovačević, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 7**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Izedin Krnić, Marko Jokić i Ljiljana Kruška; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 7**, udžbenik (Autori: Tatjana Koprivića i Ana Đukanović-Miljkovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA KULTURA 7**, udžbenik (Autori: Branka Vujičić i Andreja Kažić-Sokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Caković, Marijana Ojdanić, Branko Anđić i Desanka Malidžan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA SA TEHNIKOM 7**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojević, Radivoje Mitrović, Dragan Ristivojević i Mirjana Mijović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFIJA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Milutin Tadić i Vesna Keković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Radovan Ognjanović, Jovan Mirković i Marija Keković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 7**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Slobodanka Antić, Dragica Trivić i Vlatko Kastratović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 7**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevrić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 7**, udžbenik (Autori: Radovan Popović i Dragan Miranović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 7**, radna sveska (Autori: Snježana Bošković, Dijana Babić i Biljana Krtolica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 3**, udžbenik za engleski jezik (Autor: Jayne Wildman; Izdavač: Longman, Harlow, Engleska);
- **DISCOVER ENGLISH 3**, radna sveska za engleski jezik (Autor: Izabella Hearn; Izdavač: Longman, Harlow, Engleska);

- **PROGGETO JUNIOR A1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin i Albanus Albano; Izdavač: Italija);
- **DIALOG 1**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rasvita Star, Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 2**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status);
- **ESSENTIEL ET PLUS 1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldiva; Izdavač: Cle Internationale- Paris, Francuska);
- **ESSENTIEL ET PLUS 2**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldiva; Izdavač: Cle Internationale- Paris, Francuska);
- **GENTE JOVEN 1**, udžbenik i radna sveska, nivo A1 za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **RUSKI JEZIK**, udžbenik i radna sveska kao dodatna literatura (Autori: L. Vohmina, I. Smirnova, V. Joksimović; Izdavač: Rusija).

9) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VIII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **MOĆ JEZIKA 8**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dragana Nenadović i Aleksandra Vešović-Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOĆ JEZIKA 8**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dragana Šubarić i Aleksandra Vešović-Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITAJ HRABRO I GOVORI SLOBODNO**, čitanka (Autori: Radinka Vučković-Ćinćur i Ljubomir Kovačević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANJEM OTKRIVAŠ TAJNE STVARANJA**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Radinka Vučković-Ćinćur i Ljubomir Kovačević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANJEM GLASAŠ ZA LJUBAV**, dnevnik čitanja (Autori: Radinka Vučković-Ćinćur i Ljubomir Kovačević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **I KNJIGE SU TVOJI PRIJATELJI**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Radinka Vučković-Ćinćur i Ljubomir Kovačević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 8**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Izedin Krnić, Marko Jokić i Mirjana Bošković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 8**, udžbenik (Autori: Tatjana Koprivica i Ana Đukanović-Miljković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA KULTURA 8**, udžbenik (Autori: Tatjana Vojnov i Gordana Četković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 8**, udžbenik (Autori: Desanka Malidžan, Danka Caković, Marko Karaman i Branko Anđić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 8**, radna sveska (Autori: Milutin Tadić, Uroš Rakić i Danijela Nešovska; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFIJA 8**, udžbenik i radna sveska (Autori: Gojko Nikolić i Osman Grgurević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 8**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radovan Ognjanović, Jovan Mirković, Marija Keković i Biljana Veličković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 8**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Slobodanka Antić, Dragica Trivić i Vlatko Kastratović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 8**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevrić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 8**, udžbenik (Autori: Živko Andrijašević, Sait Šabotić, Slobodan Drobniak i Dragutin Papović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 8**, radna sveska (Autori: Snježana Bošković i Dijana Babić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA SA TEHNIKOM 8**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojević, Radivoje Mitrović, Dragan Ristivojević i Mirjana Mijović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 4**, udžbenik i radna sveska za engleski jezik (Autori: Izabella Hearn i Liz Kilbey; Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska);
- **PROGGETO JUNIOR A2**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin i Albanus Albano; Izdavač: Italija);
- **DIALOG 2**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Natalija Gec, Elke Koldji, Antje Meške, Jasna Pesotska, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 3**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status);
- **ESSENTIEL ET PLUS 2**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldiva; Izdavač: Cle Internationale Paris, Francuska);
- **IL MIO ITALIANO**, udžbenik i radna sveska za italijanski jezik kao drugi strani jezik za drugu godinu učenja (Autori: Julijana Vučo i Saša Modrec; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **GENTE JOVEN 2**, udžbenik i radna sveska, nivo A2 za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion).

10) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IX RAZRED OSNOVNE ŠKOLE:

- **MOĆ JEZIKA 9**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dragana Nenadović i Aleksandra Vešović-Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOĆ JEZIKA 9**, udžbenik i radna sveska na maternjem jeziku (Autori: Dragana Šubarić i Aleksandra Vešović-Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAZIGRAJ RIJEČ**, čitanka (Autori: Vesna Janković, Vladimir Vojinović i Sanja Vojinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAZIGRAJ RIJEČ**, čitanka na maternjem jeziku (Autori: Vesna Janković, Vladimir Vojinović i Sanja Mišković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **I KNJIGE SU TVOJI PRIJATELJI**, dnevnik čitanja (Autori: Vesna Janković, Vladimir Vojinović i Sanja Vojinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **I KNJIGE SU TVOJI PRIJATELJI**, dnevnik čitanja na maternjem jeziku (Autori: Vesna Janković, Vladimir Vojinović i Sanja Mišković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 9**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Izedin Krnić, Mako Jokić i Mirjana Bosković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA KULTURA 9**, udžbenik (Autori: Ana Đukanović-Miljkovac i Tatjana Koprivica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA KULTURA 9**, udžbenik (Autori: Miloš Zatkalik, Dobrila Popović i Darko Todić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 9**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Caković, Desanka Malidžan i Marko Karaman; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFIJA 9**, udžbenik i radna sveska (Autori: Milutin Tadić, Gojko Nikolić i Osman Grgurević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 9**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Jovan Šetrajčić i Radovan Sredanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 9**, udžbenik (Autori: Dragica Trivić, Vlatko Kastratović i Miomir Jevric; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 9**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevric; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 9**, udžbenik (Autori: Slavko Burzanović i Jasmina Đorđević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 5**, udžbenik i radna sveska za engleski jezik (Autori: Liz Kilbey i Catherine Bright; Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska);
- **PROGETTO JUNIOR A2**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin, Albano Albano; Izdavač: Edilingua, Italija);
- **DIALOG 2**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Natalija Gec, Elke Koldji, Antje Meške, Jasna Pesotska, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **DIALOG 3**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 4**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status);
- **ESSENTIEL ET PLUS 3**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor, Regine Fache, Reyes Nunes Castian i Inmaculada Saracibar Zaldivar; Izdavač: Cle Internationale Paris, Francuska);
- **GENTE JOVEN 2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);

11) UDŽBENICI ZA IZBORNE PREDMETE ZA OSNOVNU ŠKOLU:

- **ZDRAVI STILOVI ŽIVOTA**, udžbenik za VIII i IX razred (Autori: Dragan Laušević, Anđa Backović, Tatjana Vujović i Slavica Vujović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EVROPSKA UNIJA**, udžbenik za VIII i IX razred (Autori: Gordana Đurović, Dragan Đurić, Danijela Jaćimović, Maja Kostić-Mandić, Aleksandar Zeković, Čazim Fetahović i Zoran Lalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA RADIONICA**, udžbenik za VII, VIII i IX razred (Autori: Ana Miljkovac i Tatjana Koprivica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIČKA RADIONICA 7**, udžbenik (Autori: Izedin Krnić i Siniša Stamatović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIČKA RADIONICA 8**, udžbenik (Autori: Izedin Krnić i Marko Jokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIČKA RADIONICA 9**, udžbenik (Autor: Izedin Krnić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GRAĐANSKO VASPITANJE 6**, udžbenik (Autori: Zoran Lalović i Čedomir Čupić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **GRAĐANSKO VASPITANJE 7**, udžbenik (Autori: Zoran Lalović i Čedomir Čupić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

12) UDŽBENICI ZA SLOBODNE AKTIVNOSTI ZA OSNOVNU ŠKOLU:

- **OSNOVI ŠAHA**, udžbenik (Autor: Slobodan Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MAGIJA IGRE**, udžbenik (Autor: Slobodan Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MAJSTORIJE NA 64 POLJA**, udžbenik (Autor: Slobodan Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

13) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA I RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **VALLE SHKRONJASH DHE TINGUJSH - GJUHA SHQIPE 1**, udžbenik (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 1**, udžbenik (Autor: Arlinda Sukaliqi i Ali Gjebritaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NË BOTËN E MATEMATIKËS – MATEMATIKË 1**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Izedin Kërniq i Svetllana Radojeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HULUMTOJ MJEDISIN TIM – NATYRA DHE SHOQËRIA 1**, udžbenik, (Autori: Vesna Kipa, Tatjana Novoviq i Snezhana Dragiqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 1**, udžbenik (Autori: Zhelko Gjuriqkoviq, Branka Radoviq i Olivera Mirkoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MREKULLIA E MUZIKËS - KULTURA MUZIKORE 1**, udžbenik (Autori: Jelena Martinoviq-Bogojeviq, Milena Papiq i Biljana Durkoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE STARTER A**, udžbenik, radna sveska, CD i DVD za engleski jezik (Autori: Cristiana Bruni i Regina Raczynska, Izdavač : Longman, Engleska);
- **UÇIMO CRNOGORSKI 1**, udžbenik i radna sveska (Autori: Dragana Gjukanoviq, Aleksandra Terziq, Mirjana Mijoviq i Bilal Allaj, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

14) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA II RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **VALLE SHKRONJASH DHE TINGUJSH - GJUHA SHQIPE 2**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 2**, udžbenik i radna sveska (Autor: Rrok Gjolak i Ermira Çaku; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 2**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Vladimir Dragoviq, Natasha Gazivoda i Biserka Rovčanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 2**, udžbenik (Autori: Zhelko Gjuriqkoviq i Branka Radoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MREKULLIA E MUZIKËS - KULTURA MUZIKORE 2**, udžbenik (Autori: Jelena Martinoviq-Bogojeviq, Milena Papiq i Biljana Durkoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HULUMTOJ MJEDISIN TIM 2 – NATYRA DHE SHOQËRIA 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Vesna Kipa, Tatjana Novoviq i Snezhana Dragiqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE STARTER B**, udžbenik, radna sveska, CD i DVD (Autori: Cristiana Bruni i Tessa Lochowski; Izdavač: Longman, Engleska).
- **UÇIMO CRNOGORSKI 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Jelena Shushanj, Dragana Gjukanoviq, Mirjana Mijoviq i Bilal Allaj, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

15) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA III RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **VALLE FJALËSH DHE FJALISH - GJUHA SHQIPE 3**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 3**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autor: Rrok Gjolak i Ermira Irmeraj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 3**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Izedin Kërniq, Natasha Gazivoda i Biserka Rovčanin; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 3**, udžbenik (Autori: Zhelko Gjuriqkoviq i Branka Radoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MREKULLIA E MUZIKËS - KULTURA MUZIKORE 3**, udžbenik (Autori: Jelena Martinoviq-Bogojeviq, Milena Papiq i Biljana Durkoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HULUMTOJ MJEDISIN TIM 3 – NATYRA DHE SHOQËRIA 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Vesna Kipa i Tatjana Novoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NEW ENGLISH ADVENTURE LEVEL 1**, udžbenik, radna sveska, DVD i CD (Autori: Viv Lambert i Ann Worrall; Izdavač: Longman, Engleska);
- **UÇIMO CRNOGORSKI 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Spasa Ashkrabiq, Jelena Shushanj i Dragana Gjukanoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

16) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **FLASIM DHE HARTOJMË NJOHIM GJUHËN - GJUHA SHQIPE 4**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 4**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autor: Liridona Sinishtaj i Eljon Doçe; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Zdenka Mishković i Lubinka Nedić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 4**, udžbenik iz dva dijela (Autori: Vladimir Dragović, Biserka Rovcanin i Natasha Gazivoda; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 4**, udžbenik (Autori: Marija Xhoganović i Millena Jovičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA MUZIKORE 4**, udžbenik (Autori: Vesna Vucinić i Biljana Radojević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NJOHURI I SHOQERIE 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Tamara Gazivoda, Aleksandra Jelić, Tamara Milić i Goran Barović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH STARTER**, udžbenik i radna sveska (Autor: Jody Boyle i Fiona Beddall; Izdavač: Longman, Engleska);
- **NATYRE 4**, udžbenik i radna sveska i (Autori: Vesna Kipa i Snezhana Vuksanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

17) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA V RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **FLASIM DHE HARTOJMË, NJOHIM GJUHËN - GJUHA SHQIPE 5**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 5**, udžbenik i nevnik čitanja (Autor: Haxhi Shabani; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NË BOTËN E MATEMATIKËS - MATEMATIKË 5**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Vladimir Dragović, Danijela Jovanović i Vesnica Rashajski-Cikara; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 5**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Çogurić, Dejan Vuković i Marijana Gjukić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NATYRA 5**, udžbenik i radna sveska i (Autori: Danka Caković, Radovan Sredanović i Desanka Malixhan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 5**, udžbenik (Autori: Marija Xhoganović-Bojić i Milena Jovičević-Popović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RRITEM ME MUZIKË - KULTURA MUZIKORE 5**, udžbenik (Autori: Jelena Martinović- Bogojević i Milena Papić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NJOHURI SHOQËRIE 5**, udžbenik i radna sveska (Autori: Tatjana Burzan, Snezhana Turković i Srgjan Vukadinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA ME TEKNIKËN 5** – udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojević, Radivoje Mitrović i Mirjana Mijović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 1**, udžbenik i radna sveska (Autori: Izabela Heart, Jayne Wildman i Kate Wakeman; Izdavač: Longman, Engleska).

18) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **FLASIM DHE HARTOJMË, NJOHIM GJUHËN - GJUHA SHQIPE 6**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 6**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bllaga Zhurić, Fadila Kajević i Vukomirka Kankarash; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 6**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autor: Rrok Gjollaj i Vjollca Osja; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ATLAS HISTORIK** (Autori: Gjorgje Borozan i Gojko Nikolić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 6**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Shqëpanović, Ivona Axhić i Vanja Gjurić-Kuzmanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 6**, udžbenik (Autori: Millena Jovičević i Marija Xhoganović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA MUZIKORE 6**, udžbenik (Autori: Branka Vujić i Andreja Kazhić-Sokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 6**, udžbenik (Autori: Desanka Malixhan i Danka Caković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA ME EKOLOGJINE 6**, radna sveska (Autori: Desanka Malixhan i Danka Caković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **DISCOVER ENGLISH 2**, udžbenik i radna sveska za engleski jezik (Autori: Jayne Wildman i Izabella Hearn; Izdavač: Longman, Engleska);
- **PROGETTO JUNIOR A1**, udžbenik, radna sveska i CD (Autori: Telis Marin, Albanus Albano; Izdavač: Edilingua, Italija);
- **ESSENTIEL ET PLUS 1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Mihaele Butzbach, Carmen Martin, Dolores Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldivar; Izdavač: CLE Internationale, Paris, Francuska);
- **GENTE JOVEN A1**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **DIALOG 1**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rosvita Star i Hajke Vapenhaus; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Friederike Jin, Lutz Rohrmann i Milena Zbrcinkova; Izdavač: Data status);
- **HISTORIA 6**, udžbenik (Autori: Dragoje Gjokiq i Radovan Popoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 6**, radna sveska (Autori: Snezhana Boshkoviq, Dijana Babiq i Biljana Krtolica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA ME TEHNIKËN 6** – udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojeviq, Radivoje Mitrovic i Mirjana Mijoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

19) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **KOMUNIKOJMË DHE HARTOJMË, PËRDORIM GJUHËN - GJUHA SHQIPE 7**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 7**, udžbenik i radna sveska (Autor: Dragana Nenadoviq i Mirjana Rajoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 7**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autor: Liridona Sinishtaj i Eljon Doçe; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 7**, udžbenik i zbirka zadataka (Autor: Izedin Kërnij, Marko Jokiq i Liljana Krushka; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 7**, udžbenik (Autori: Ana Milkovac i Tatjana Koprivica; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA MUZIKORE 7**, udžbenik i CD (Autori: Branka Vujiçiq i Andreja Kayhiq-Sokiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Desanka Malixhan, Danka Cakoviq, Branko Angjiq i Mirjana Ojdaniq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA ME TEHNIKËN 7** – udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojeviq, Radivoje Mitrovic i Mirjana Mijoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GJEOGRAFIJA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Milutin Tadiq i Vesna Kekoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 7**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radovan Ognjanoviq, Jovan Mirkoviq i Marija Kekoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 7**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Slobodanka Antiq, Dragica Triviq i Vlatko Kastratoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 7**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevriq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 7**, udžbenik i radna sveska (Autori: Radovan Popoviq i Dragan Miranoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 3**, udžbenik za engleski jezik (Autor: Jayne Wildman; Izdavač: Longman, Harlow, Engleska);
- **DISCOVER ENGLISH 3**, radna sveska za engleski jezik (Autor: Izabella Hearn; Izdavač: Longman, Harlow, Engleska);
- **ESSENTIEL ET PLUS 1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldiva; Izdavač: Cle Internationale- Paris, Francuska);
- **PROGGETO JUNIOR A1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik (Autori: Telis Marin i Albanus Albano; Izdavač Italija)
- **GENTE JOVEN A1**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **DIALOG 1**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rasvita Star, Hajke Vapenhaus; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 2**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status).

20) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA VIII RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **KOMUNIKOJMË DHE HARTOJMË, PËRDORIM GJUHËN - GJUPA SHQIPE 8**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 8**, udžbenik i dnevnik čitanja (Autor: Mark Lucgjonaj i Zija Vukaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 8**, udžbenik i radna sveska (Autori: Bllaga Zhuriq i Fadila Kajeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **MATEMATIKA 8**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Izedin Krniq, Marko Jokiq, Mirjana Boshloviq, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 8**, udžbenik (Autori: Tatjana Koprivica i Ana Milkovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA MUZIKORE 8**, udžbenik i CD (Autori: Gordana Qetkoviq i Tatjana Vojinov; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 8**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Cakoviq, Desanka Malixhan, Marko Karaman i Branko Angjiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 8**, radna sveska (Autori: Milutin Tadiq, Urosh Rakiq i Danijela Neshovska; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 8**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Slobodanka Antiq, Dragica Triviq i Vlatko Kastratoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 8**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevriq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GJEOGRAFIJA 8**, udžbenik i radna sveska (Autori: Gojko Nikoliq i Osman Grgureviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 8**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radovan Ognjanoviq, Jovan Mirkoviq, Marija Kekoviq i B. Veliqković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 8**, udžbenik (Autori: Zhivko Andrijasheviq, Dragutin Papoviq, Sait Shaboti q i Slobodan Drobnjak, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 8**, radna sveska (Autori: Snjezhana Boshovi q i Dijana Babiq, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA ME TEHNIKËN 8** – udžbenik iz dva dijela (Autori: Binary Logic, Mileta Ristivojeviq, Radivoje Mitroviq i Mirjana Mijoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 4**, udžbenik i radna sveska za engleski jezik (Autori: Izabella Hearn i Liz Kilbey; Izdavač : Pearson Education Limited, Engleska);
- **ESSENTIEL ET PLUS 2**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor i Inmaculada Saracibar Zaldivar; Izdavač: Cle Internationale Paris, Francuska);
- **PROGETTO JUNIOR A2**, udžbenik, radna sveska i CD (Autori: Telis Marin i Albanus Albano; Izdavač Italija);
- **DIALOG 2**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Natalija Gec, Elke Koldji, Antje Meške, Jasna Pesotska, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **GENTE JOVEN A2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **PRIMA 3**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status).

21) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IX RAZRED OSNOVNE ŠKOLE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **GJUPA SHQIPE, SA E BUKUR, SA E MIRË GJUPA SHQIPE 9**, udžbenik i radna sveska (Autor: Bahri Beci; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 9**, udžbenik i radna sveska (Autor: Prele Gjolaj i Zija Vukaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 9**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Izedin Krniq, Marko Jokiq i Mirjana Boshloviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA E ARTIT FIGURATIV 9**, udžbenik (Autori: Tatjana Koprivica i Ana Milkovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KULTURA MUZIKORE 9**, udžbenik (Autori: Milosh Zatkalik, Dobri la Popoviq i Darko Todiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 9**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Cakoviq, Marko Karaman i Desanka Malixhan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 9**, udžbenik (Autori: Miomir Jevriq, Dragica Triviq i Vlatko Kastratoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 9**, zbirka zadataka (Autor: Miomir Jevriq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 9**, udžbenik i radna sveska (Autori: Danka Coguriq i Jovica Mikiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GJEOGRAFIJA 9**, udžbenik i radna sveska (Autor: Milutin Tadiq, Gojko Nikoliq i Osman Gërgureviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 9**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Jovan Shetrajçiq i Radovan Sredanoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 9**, udžbenik (Autori: Savko Burzanovi q i Jasmina Gjorgjeviq, Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **DISCOVER ENGLISH 5**, udžbenik i radna sveska za engleski jezik (Autori: Liz Kilbey i Catherine Bright; Izdavač: Pearson Education Limited, Engleska);
- **PROGETTO JUNIOR A2**, udžbenik, radna sveska i CD (Autori: Telis Marin, Albano Albano; Izdavač: Edilingua, Italija);
- **ESSENTIEL ET PLUS 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Michele Butzbach, Carmen Martin Nolla, Dolores-Daniele Pastor, Regine Fache, Reyes Nunes Castian i Inmaculada Saracibar Zaldivar; Izdavač: Cle Internationale Paris, Francuska);

- **GENTE JOVEN A2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans, Izdavač: Difusion);
- **DIALOG 2**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Natalija Gec, Elke Koldji, Antje Meške, Jasna Pesotska, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **DIALOG 3**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Ursula Ber, Rima Brajtspreher, Elke Koldji, Rasvita Star i Hajke Vapenhans; Izdavač: Data status);
- **PRIMA 4**, udžbenik i radna sveska njemački jezik (Autori: Friederike Jin i Lutz Rohrmann; Izdavač: Data status).

22) IZBORNI PREDMETI ZA OSNOVNU ŠKOLU NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **STILET E SHËNDETSHME TË JETËS**, udžbenik (Autori: Dragan Lausheviq, Angja Backoviq, Tatijana Vujoviq i Savica Vujoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EDUKATA QYTETARE 6**, udžbenik (Autori: Çedomir Qupiq i Zoran Llaloviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EDUKATA QYTETARE 7**, udžbenik (Autori: Çedomir Qupiq i Zoran Llaloviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

23) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA OSNOVNE MUZIČKE ŠKOLE:

- **MUZIČKI KORACI 1**, udžbenik sa CD-om za prvi razred osnovne muzičke škole (Autori: Vedrana Marković i Andrea Čoso-Pamer; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKI KORACI 2**, udžbenik i priručnik za nastavnike za drugi razred osnovne muzičke škole (Autori: Vedrana Marković i Andrea Čoso-Pamer; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKI KORACI 3**, udžbenik i priručnik za nastavnike za treći razred osnovne muzičke škole (Autori: Vedrana Marković i Andrea Čoso-Pamer; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKI KORACI 4**, udžbenik i priručnik za nastavnike za četvrti razred osnovne muzičke škole (Autori: Vedrana Marković, Andrea Čoso-Pamer i Andrijana Vučetić-Obadović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

24) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA I RAZRED GIMNAZIJE:

- **CRNOGORSKI JEZIK 1**, udžbenik (Autori: Adnan Čirgić i Jelena Šušanj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SVIJET JEZIKA 1**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Rajka Glušica i Dajana Ševaljević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 1**, (Autori: Aleksandar Čogurić, Milica Vukotić i Andrijana Deletić-Milačić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 1**, na maternjem jeziku iz dva dijela (Autori: Božena Jelušić i Tatijana Bečanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 1**, udžbenik sa zbirkom zadataka iz dva dijela (Autori: Radoje Šćepanović, Žarko Pavićević, Dragoje Kasalica i Marija Mićović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LIKOVNA UMJETNOST**, udžbenik za I i II razred (Autori: Aleksandar Čilikov i Olivija Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA UMJETNOST**, udžbenik sa uputstvima za preuzimanje za I i II razred (Autori: Marijana Ivanović i Ranka Perunović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA - OD MOLEKULA DO ČELIJA 1**, udžbenik (Autori: Marina Dermastia, Tom Turk i Blaženka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA - OD MOLEKULA DO ČELIJA 1**, radna sveska (Autori: Helena Potocnik Vičar, Marina Dermastia i Blaženka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFIJA 1**, udžbenik (Autori: Predrag Đurović, Aleksandar Petrović, Gojko Nikolić i Mirjana Golubović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA 1**, udžbenik i CD (Autor: Nikola Klem i Goran Šuković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 1**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Predrag Miranović i Tatijana Čarapić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 1**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Dragica Šišović, Filip Bihelović i Slobodanka Antić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 1**, zbirka zadataka (Autori: Mirjana Segedinac i Svetlana Varagić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 1**, udžbenik (Autori: Slavko Vukcević, Milada Kasumović i Goran Marković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 2**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 2**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **PROGETTO ITALIANO NUOVO A1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin i Sandro Magnelli; Izdavač: Italija);

- **GENTE 3**, udžbenik i radna sveska, nivo A2 za španski jezik ako drugi strani jezik (Autori: Ernesto Martin Peris, Neus Sans Baulenas i Pablo Martines Gila);
- **GENTE JOVEN 1**, udžbenik i radna sveska, nivo A1 za španski jezik kao izborni predmet (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **PRIVET 2**, udžbenik i radna sveska za I i II razred za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Iris Adler, Marija Hajnc, Hans Georg Kalerhof, Tatjana Lisicki, Marija Manević, Elena Nadcuk, Kristina Sindrel i Inrgard Vilant);
- **OPTIMAL A1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Martin Muller, Paul Rusch, Theo Scherling i Lukas Wertenschlag);
- **ECHO JUNIOR A1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik ako drugi strani jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska).

25) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA II RAZRED GIMNAZIJE:

- **CRNOGORSKI JEZIK 2**, udžbenik (Autori: Adnan Čirgić i Jelena Šušanj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SVIJET JEZIKA 2**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Rajka Glušica, Miodrag Pavlović i Dajana Ševaljević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 2**, (Autori: Aleksandar Čogurić, Ana Bojović i Dejan Vuković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 2**, na maternjem jeziku (Autori: Božena Jelušić i Miodrag Pavlović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 2**, udžbenik sa zbirkom zadataka iz dva dijela (Autori: Radoje Šćepanović, Žarko Pavićević i Snežana Delić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ŽIVI SVIJET OKO NAS 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Marko Karaman, Katarina Todorović i Blaženka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFIJA 2**, udžbenik (Autori: Predrag Đurović, Aleksandar Petrović, Mirela Đurović i Osman Grgurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 2**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Predrag Miranović, Ranko Vojinović i Tatjana Čarapić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 2**, udžbenik (Autori: Svetlana Varagić i Miljan Bigović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 2**, zbirka zadataka (Autori: Željko Jaćimović i Stanojka Vučurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PSIHOLOGIJA 2**, udžbenik (Autori: Žarko Trebješanin i Zoran Lalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 2**, udžbenik (Autori: Radovan Popović, Dragan Miranović i Dragoje Đokić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 2**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 2**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones i Daniel Brayshaw; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **LIKOVNA UMJETNOST**, udžbenik za I i II razred (Autori: Aleksandar Čilikov i Olivija Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIČKA UMJETNOST**, udžbenik sa uputstvima za preuzimanje za I i II razred (Autori: Marijana Ivanović i Ranka Perunović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PROGETTO ITALIANO NUOVO A2**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin, Sandro Magnelli; Izdavač: Italija);
- **GENTE 2 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Ernesto Martin Peris, Neus Sans Bau-lenas, Pablo Martines Gila);
- **GENTE JOVEN 2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik, nivo A2 (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **PRIVET 2**, udžbenik i radna sveska za I i II razred za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Iris Adler, Marija Hajnc, Hans Georg Kalerhof, Tatjana Lisicki, Marija Manević, Elena Nadcuk, Kristina Sindrel i Inrgard Vilant);
- **ECHO JUNIOR 2**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Jacjy Girardet, Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **OPTIMAL A2**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Muller, Rusch, Scherling, Wertenschlag, Schmitz, Schmidt, Lemcke).

26) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA III RAZRED GIMNAZIJE:

- **CRNOGORSKI JEZIK 3**, udžbenik (Autori: Adnan Čirgić i Jelena Šušanj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **SVIJET JEZIKA 3**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Rajka Glušica i Dajana Ševaljević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 3**, (Autori: Aleksandar Čogurić, Aleksandra Raičević, Julijana Karadžić i Danka Čogurić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 3**, na maternjem jeziku (Autori: Božena Jelušić i Miodrag Pavlović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 3**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Šćepanović i Snežana Delić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 3**, udžbenik (Autori: Nikola Grujić, Danica Obradović i Blaženka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 3**, radna sveska (Autor: Blaženka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LATINSKI JEZIK 3**, udžbenik (Autori: Žaneta Andrijašević, Ana Klikovac i Marko Camaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 3**, udžbenik i zbirka (Autori: Ranko Vojinović, Ana Vujačić i Krsto Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 3**, udžbenik (Autori: Mirjana Segedinac i Svetlana Varagić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 3**, zbirka zadataka (Autori: Vlatko Kastratović, Željko Jaćimović i Stanojka Vučurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 3**, udžbenik (Autori: Adnan Prekić, Milan Šćekić, Dragutin Papović i Sait Šabotić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SOCIOLOGIJA**, udžbenik (Autori: Momir Dragičević i Zorica Kotri; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 3**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Patricia Reilly, Marta Uminska i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Rod Fricker i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Beata Trapnell; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Beata Trapnell i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **PROGGETTO ITALIANO NUOVO B1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin i Sandro Magnelli; Izdavač: Italija);
- **PRIVET 3**, udžbenik i radna sveska za III i IV razred za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Maike Heinz, Elena Nachuk, Maria Manewitsch i Irmgard Wielandt);
- **GENTE 2 (Nueva edicion) B1**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Ernesto Martin Peris, Pablo Martinez Gila);
- **GENTE 3 (Nueva edicion) B2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Nuria Sanchez Quinana, Ernesto Martin Peris, Antonio Vano Aymat);
- **ECHO JUNIOR 3**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **OPTIMAL B1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Martin Muller, Paul Rusch, Theo Scherling, Lukas Wertenschlag i Helen Schmitz).

27) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IV RAZRED GIMNAZIJE:

- **CRNOGORSKI JEZIK 4**, udžbenik (Autori: Adnan Čirgić i Andrijana Deletić-Milačić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SVIJET JEZIKA 4**, udžbenik na maternjem jeziku (Autori: Gordana Leković i Dajana Ševaljević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 4**, (Autori: Vladimir Vojinović, Sanja Vojinović i Aleksandra Vuković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ČITANKA 4**, na maternjem jeziku (Autori: Božena Jelušić i Miodrag Pavlović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **UVOD U LINGVISTIKU IV**, udžbenik za filološku gimnaziju (Autori: Jelena Šušanj i Neda Donat; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 4**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Šćepanović, Siniša Stamatović i Snežana Delić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGIJA 4**, udžbenik i radna sveska (Autori: Blaženka Petričević, Marko Karaman i Vesna Kastratović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 4**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Predrag Miranović i Tatjana Čarapić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 4**, udžbenik (Autori: Svetlana Varagić i Miljan Bigović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJA 4**, zbirka zadataka (Autori: Stojanka Vučurović, Vlatko Kastratović i Željko Jaćimović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **FILOZOFIJA 4**, udžbenik (Autori: Savo Laušević i Višnja Kosović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ISTORIJA 4**, udžbenik (Autori: Živko Andrijašević, Milan Šćekić i Vanja Vukotić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 4**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Beata Trapnell; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Beata Trapnell i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 5**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Monica Berlis, Heather Jones, Daniel Brayshaw i Dean Russell; Izdavač: Longman, Engleska);
- **FOCUS 5**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Tomasz Siuta, Beata Trapnell i Dean Russell; Izdavač: Longman, Engleska);
- **PROGETTO ITALIANO NUOVO B2**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Telis Marin i S. Magnelli; Izdavač: Italija);
- **GENTE 2 (Nueva edicion) B1**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Ernesto Martin, Peris, Pablo Martinez Gila);
- **GENTE 3 (Nueva edicion) B2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Nuria Sanchez, Quinana, Ernesto Mardn Peris i Antonio Vano Aymat);
- **OPTIMAL B1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik kao drugi strani jezik (Autori: Autori: Martin Muller, Paul Rusch, Theo Scherling, Lukas Wertenschlag i Helen Schmitz);
- **PRIVET 3**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Maike Heinz, Elena Nachuk, Maria Manewitsch i Irmgard Wielandt);
- **EXAM ACTIVATOR**, udžbenik za engleski jezik za polaganje maturalnog ispita (Autori: Bob Hastings, Marta Uminska, Dominika Chandler i Kristof Hegends);
- **ECHO JUNIOR 3**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik kao drugi strani jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska).

28) IZBORNI PREDMETI ZA GIMNAZIJU:

- **ZDRAVI STILOVI ŽIVOTA**, udžbenik za I i II razred gimnazije (Autori: Boban Mugoša, Rajko Strahinja, Anđa Backović, Slavica Vujović i Tatijana Vujović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EVROPSKE INTEGRACIJE**, udžbenik (Autor: Gordana Đurović, Dragan Đurić, Danijela Jaćimović, Maja Kostić-Mandić, Aleksandar Zeković, Čazim Fetahović i Zoran Lalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

29) IZBORNI PREDMETI ZA GIMNAZIJU (KAO DOPUNA MATURSKOG STANDARDA):

- **TURISTIČKA GEOGRAFIJA CRNE GORE**, udžbenik (Autori: Slobodan Kasalica, Zdravko Ivanović, Miroslav Doderović i Nada Maraš; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MOLEKULARNA BIOLOGIJA I GENETIKA**, udžbenik za III i IV razred gimnazije (Autori: Aleksandra Martinović i Marijana Ojdanić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LOGIKA**, udžbenik (Autori: Višnja Kosović i Vladimir Drekalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ETIKA**, udžbenik za IV razred gimnazije (Autori: Damir Marić i Jasminka Milošević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIKA-MOJ JEZIK**, udžbenik sa 5 CD-a i DVD-om za III i IV razred gimnazije (Autori: Vedrana Marković i Ranka Perunović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **UMJETNOST I VIZUELNA KOMUNIKACIJA**, za I i II razred gimnazije (Autori: Vesko Gagović i Ana Miljković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **UMJETNOST I VIZUELNA KOMUNIKACIJA**, za III i IV razred gimnazije (Autori: Ana Gardašević, Slađana Bajić-Bogdanović, Slađana Žunjić i Smilja Vukčević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOHEMIJA 4**, udžbenik i praktikum za IV razred gimnazije (Autori: Gordana Matić, Rosanda Terzić i Dušanka Laušević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **POJEDINAC U GRUPI**, udžbenik (Autori: Žarko Trebješanj i Zoran Lalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ALGORITMI I PROGRAMIRANJE**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Ivana Ognjanović i Ramo Šendelj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ODABRANA POGLAVLJA FIZIKE**, (Autori: Radovan Ognjanović i Jovan Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SOCIOLOGIJA KULTURE**, udžbenik (Autori: Dragan Koković i Momir Dragičević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SINTAKSA LATINSKOG JEZIKA**, udžbenik (Autori: Žaneta Andrijašević i Ana Klikovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

30) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA I RAZRED GIMNAZIJE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **BUKURIA E GJUHËS - GJUHA SHQIPE 1**, udžbenik (Autor: Rahmi Memushaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 1**, čitanka (Autor: Adrian Marash; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIKA KAO NEMATERNJI 1**, udžbenik i radna sveska (Autori: Blilaga Zhuriq i Fadila Kajevis; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 1**, udžbenik sa zbirkom zadataka iz dva dijela (Autori: Radoje Shepanoviq, Zharko Paviqeviq, Dragoje Kasalica i Marija Miqoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ARTI FIGURATIV**, udžbenik (Autori: Aleksandar Ćilikov i Olivija Ivanoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ARTI MUZIKOR 1**, udžbenik (Autori: Mirjana Ivanoviq i Ranka Perunoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **NGA MOLEKULA DERI TEK QELIZA - BIOLOGJIA 1**, udžbenik (Autori: Marina Dermastia, Tom Turk i Blaženka Petriqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica);
- **NGA MOLEKULA DERI TEK QELIZA - BIOLOGJIA 1**, radna sveska (Autori: Hellena Potoĉnik-Viqar, Marina Dermastia i Blazhenka Petriqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GJEOGRAFIJA 1**, udžbenik (Autori: Predrag Gjuroviq, Aleksandar Petroviq, Gojko Nikoliq i Mrjana Golluboviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INFORMATIKA 1**, udžbenik, CD i DVD (Autor: Nikola Klem i Goran Shukoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 1**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Preadrag Miranoviq i Tatijana Carapiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 1**, udžbenik (Autori: Ratko Jankov, Filip Bihelloviq, Slobodanka Antiq i Dragica Shishoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 1**, zbirka zadataka (Autori: Svetlana Varagić, Mirjana Segedinac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIJA 1**, udžbenik (Autori: Savko Vukqeviq, Milada Kasumoviq i Goran Markoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 2**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowskii; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 2**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Bartosz Michalowskii; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **PROGETTO JUNIOR A1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik (Autori: Telis Marin, Albanus Albano; Izdavač: Edilingua, Italija);
- **ECHO JUNIOR A1**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **GENTE 3**, udžbenik i radna sveska, nivo B1, za španski jezik (Autori: Ernesto Martin Peris i Neus Sans Baulenas);
- **GENTE JOVEN 1**, udžbenik i radna sveska, nivo A1, za španski jezik kao izborni predmet (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans; Izdavač: Difusion);
- **OPTIMAL A1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Martin Muller, Paul Rusch, Theo Scherling i Lukas Wertenschlag);
- **PRIVET 2**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Iris Adler, Marija Hajnc, Hans Georg Kalerhof, Tatjana Lisicki, Marija Manević, Elena Nadcuk, Kristina Sindrel i Irgard Vilant).

31) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA II RAZRED GIMNAZIJE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **BUKURIA E GJUHËS - GJUHA SHQIPE 2**, udžbenik (Autori: Rahmi Memushaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 2**, udžbenik (Autor: Adrian Marashi; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 2**, udžbenik sa zbirkom zadataka iz dva dijela (Autori: Radoje Shepanoviq, Zharko Paviqeviq i Snezhana Deliq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Aleksandër Ćoguriq i Andrijana Delrtiq-Milaqiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Blazhenka Petriqeviq, Marko Karaman i Katarina Todoroviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 2**, udžbenik (Autor: Radovan Popoviq, Dragan Miranoviq i Dragoje Gjokiq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GEOGRAFJIA 2**, udžbenik (Autori: P. Gjuroviq, A. Petroviq, M. Gjuroviq i O. Gërgureviq ; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 2**, udžbenik (Autori: Svetlana Varagiq i Milan Bigoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 2**, zbirka zadataka (Autori: Stanojka Vuquroviq i Zhellko Jaqimoviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PSIKOLOGIJA 2**, udžbenik (Autori: Zharko Trebjeschanin i Zoran Llalloviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **FIZIKA 2**, udžbenik i radna sveska (Autori: Predrag Miranović, Tatijana Carapić i Ranko Vojinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 2**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones i Daniel Brayshaw; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 2**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones i Daniel Brayshaw; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **PROGGETO ITALIANO NUOVO B1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik (Autori: T. Marin, S. Magnelli; Izdavač: Italija);
- **ECHO JUNIOR 2**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: J. Girardet, J. Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **GENTE 2 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska, nivo A2 za španski jezik (Autori: Ernesto Martin Peris, Neus Sans Bau-lenas, Pablo Martinez Gila);
- **GENTE JOVEN 2**, udžbenik i radna sveska za španski jezik kao izborni predmet (Autori: Encina Alonso, Matilde Martinez i Nens Sans Izdavač: Difusion);
- **OPTIMAL A2**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Muller, Rusch, Scherling, Wertenschlag, Schmitz, Schmidt, Lemcke).

32) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA III RAZRED GIMNAZIJE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **BUKURIA E GJUHËS - GJUHA SHQIPE 3**, udžbenik (Autori: Rahmi Memushaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI 3**, udžbenik i radna sveska (Autori: Fadila Kajević, Divna Palević i Bllaga Zhurić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 3**, čitanka (Autor: Adrian Marashi i Rrok Gjollaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 3**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Shqëpanović i Snezhana Delić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 3**, udžbenik (Autori: Marija Segedinac i Svetlana Varagić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 3**, zbirka zadataka (Autori: Stojanka Vucurović, Vlatko Kastratović i Zhejko Jaqimović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 3**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Ranko Vojinović, Ana Vujačić i Krsto Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LATINSHTJA 3**, udžbenik (Autori: Zhaneta Andrijashević, Ana Klikovac i Marko Camaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 3**, udžbenik (Autori: Nikola Grujić, Danica Obradović i Blazhenka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 3**, radna sveska (Autor: Blazhenka Petričević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 3**, udžbenik (Autor: Dragutin Papović, Sait Shabotić, Adnan Prekić i Milan Shqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SOCIOLOGIJA 4**, udžbenik (Autori: Momir Dragičević i Zorica Kotrić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 3**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones i Daniel Brayshaw; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 3**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Beata Trapnell; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Beata Trapnell i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **PROGGETO ITALIANO NUOVO B1**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik (Autori: Telis Marin i Sandro Magnelli; Izdavač: Italija)
- **GENTE 2 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Ernesto Martin Peris, Pablo Martinez Gila);
- **GENTE 3 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska za španski jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Nuria Sanchez Quinana, Ernesto Martin Peris, Antonio Vano Aymat);
- **ECHO JUNIOR 3**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **OPTIMAL B1**, udžbenik i radna sveska za njemački jezik (Autori: Martin Muller, Paul Rusch, Theo Scherling, Lukas Wertenschlag i Helen Schmitz);
- **PRIVET 3**, udžbenik i radna sveska za ruski jezik (Autori: Maik Heinz, Elena Nachuk, Maria Manewitsch i Irmgard Wielandt).

33) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA IV RAZRED GIMNAZIJE NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **BUKURIA E GJUHËS - GJUHA SHQIPE 4**, udžbenik (Autori: Arian Haxhi i Tefe Topalli; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LETËRSIA 4**, udžbenik (Autor: Rrok Gjolaj; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **CRNOGORSKI JEZIK KAO NEMATERNJI**, udžbenik i radna sveska (Autori: Aleksander Qoguriq i Andrijana Deletiq-Milaciq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MATEMATIKA 4**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Radoje Shqëpanović, Sinisha Stamatović i Snezhana Deliq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 4**, udžbenik (Autori: Svetlana Varagiq i Millan Bigović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KIMIA 4**, zbirka zadataka (Autori: Stojanka Vucuroviq, Vlatko Kastratović i Zheljko Jaqimović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA 4**, udžbenik i radna sveska (Autor: Blazhenka Petriceviq, Marko Karaman i Vesna Kastratović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FILOZOFIA 4**, udžbenik (Autori: Savo Lausheviq i Vishnja Kosović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HISTORIA 4**, udžbenik (Autori: Milan Shqëkiq, Zhivko Andrijasheviq i Vanja Vuković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FIZIKA 4**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Predrag Miranović i Tatjana Çarapiq i Krsto Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FOCUS 4**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw i Beata Trapnell; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 4**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Beata Trapnell i Bartosz Michalowski; Izdavač: Pearson Education Limited 2016, Engleska);
- **FOCUS 5**, udžbenik za engleski jezik (Autori: Sue Kay, Vaughan Jones, Monica Berlis, Heather Jones, Daniel Brayshaw i Dean Russell; Izdavač: Longman, Engleska);
- **FOCUS 5**, radna sveska za engleski jezik (Autori: Daniel Brayshaw, Tomasz Siuta, Beata Trapnell i Dean Russell; Izdavač: Longman, Engleska);
- **PROGETTO ITALIANO NUOVO B2**, udžbenik, radna sveska i CD za italijanski jezik (Autori: Telis Marin i Sandro Magnelli; Izdavač: Italiya);
- **ECHO JUNIOR 3**, udžbenik i radna sveska za francuski jezik (Autori: Jacky Girardet i Jacques Pecheur; Izdavač: Francuska);
- **GENTE 2 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska, nivo B1 za španski jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Ernesto Martin, Peris, Pablo Martinez Gila);
- **GENTE 3 (Nueva edicion)**, udžbenik i radna sveska, nivo B2 za španski jezik (Autori: Nens Sans Bautens, Nuria Sanchez, Quinana, Ernesto Mardn Peris i Antonio Vano Aymat);
- **EXAM ACTIVATOR**, udžbenik za engleski jezik za polaganje maturalnog ispita (Autori: Bob Hastings, Marta Uminska, Dominika Chandler i Kristof Hegends).

34) IZBORNI PREDMETI ZA GIMNAZIJU NA ALBANSKOM JEZIKU:

- **STILET E SHËNDETSHEME TË JETËS**, udžbenik za I i II razred gimnazije (Autor: Rajko Strahinja, Boban Mugosha, Angja Backović, Tatijana Vujović i Slavica Vujović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

35) IZBORNI PREDMETI ZA GIMNAZIJU NA ALBANSKOM JEZIKU (KAO DOPUNA MATURSKOG STANDARDA):

- **GJEOGRAFIJA TURISTIKE E MALIT TË ZI**, udžbenik (Autori: Slobodan Kasalica, Zdravko Ivanović, Miroslav Doderović i Nada Maras; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **INDIVIDI NË GRUP**, udžbenik (Autori: Zharko Trebjeshanin i Zoran Lalloviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ARTI DHE KOMUNIKIMI VIZIV**, za I i II razred gimnazije (Autori: Vesko Gagović i Ana Milkovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ARTI DHE KOMUNIKIMI VIZIV**, za III i IV razred gimnazije (Autori: Sllagjana Zhunjiq, Sllagjana Bajiq-Bogdanović, Ana Gardasheviq i Smila Vukiqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOKIMIA**, udžbenik i praktikum za IV razred gimnazije (Autori: Gordana Matiq, Rosanda Terziq i Dušanka Llausheviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **MUZIKA - GJUHA IME**, udžbenik sa 5 CD-a i DVD-om za III i IV razred gimnazije (Autori: Ranka Perunović i Vedrana Marković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SINTAKSA E GJUHËS LATINE**, udžbenik za IV razred gimnazije (Autori: Zhaneta Andrijasheviq i Ana Klikovac; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **SOCIOLOGJIA E KULTURËS**, udžbenik (Autori: Dragan Koković i Momir Dragiqeviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **BIOLOGJIA MOLEKULARE DHE GJENETIKA**, udžbenik za III i IV razred gimnazije (Autori: Aleksandra Martinović i Marijana Ojdaniq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LOGJIKË**, udžbenik (Autori: Vishnja Kosović i Vladimir Drekalović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

- **ETIKĚ**, udžbenik za IV razred gimnazije (Autori: Damir Mariq i Jasminka Millosheviq; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ALGORITMET DHE PROGRAMIMI**, udžbenik i zbirka zadataka (Autori: Ivana Ognjanović i Ramo Shendel; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **KAPITUJT E ZGJEDHUR TË FIZIKËS**, udžbenik (Autori: Radovan Ognjanović i Jovan Mirković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

36) UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA ZA STRUČNE/IZBORNE MODULE I STRUČNO-TEORIJSKE PREDMETE ZA SREDNJE STRUČNE ŠKOLE:

- **ČITANKA**, udžbenički komplet za I razred srednjih stručnih škola (Autori: Svetlana Kalezić-Radonjić, Svetlana Jovetić-Koprivica i Radoman Čečović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **ČITANKA**, udžbenički komplet za II razred srednjih stručnih škola (Autori: Svetlana Kalezić-Radonjić, Svetlana Jovetić-Koprivica i Radoman Čečović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **DNEVNIK ČITANJA**, vizuelizacija kao podsticaj čitalačke aktivnosti (Autori: Miroslav Minić i Svetlana Jovetić-Koprivica; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **SOCIOLOGIJA, udžbenik za srednje stručne škole** (Autori: Ljiljana Vujadivović, Nataša Krivokapić, Tatjana Vujović, Obrad Samardžić, Ana Ivanović, Vesna Krivčević, Marija Jovčić-Stanković i Andriana Bogetić; Izdavač: Zaod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica)

HUMANISTIKA I UMJETNOST

- **MUZIKA**, udžbenik (Autori: Slobodan Jerkov i Olivera Dakić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **HARMONIJA**, udžbenik (Autor: Mirjana Živković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **LIKOVNA UMJETNOST**, CD (Autori: Ljiljana Kolundžić i Željko Đuričković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **SOLFEDO**, udžbenik za I i II razred srednje muzičke škole, (Autor: Vedrana Marković i Andrea Ćoso-Pamer; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HARMONIJA**, udžbenik za I i II razred srednje muzičke škole, (Autor: Ana Perunović-Ražnatović i Aleksandra Lazović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

SEKTOR: INŽENJERSTVO I PROIZVODNE TEHNOLOGIJE (MAŠINSTVO I OBRADA METALA, ELEKTROTEHNIKA I AUTOMATIZACIJA I DR.)

- **OSNOVI ELEKTROTEHNIKE 1**, udžbenik (Autor: Gojko Joksimović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **OSNOVI ELEKTROTEHNIKE 2**, udžbenik (Autor: Gojko Joksimović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **ELEKTROTEHNIČKI MATERIJALI**, udžbenik (Autor: Zoran Sekulić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **ELEKTRIČNE INSTALACIJE I OSVJETLJENJA**, udžbenik za I razred elektrotehnicke škole (Autori: Branislav Čalasan i Melanija Čalasan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **ELEKTRIČNE INSTALACIJE I OSVJETLJENJA**, udžbenik za II razred elektrotehnicke škole (Autori: Branislav Čalasan i Melanija Čalasan; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **POSLOVNA INFORMATIKA 1**, udžbenik (Autori: Gordana Tasić i Marina Matijević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE**, udžbenik za II razred (Autori: Sreten Škuletić i Zoran Sekulić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **OSNOVE ELEKTRONIKE**, udžbenik za I razred (Autori: Ranko Vojinović i Radovan Božović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **VISOKONAPONSKA RAZVODNA POSTROJENJA**, udžbenik za III razred srednje škole (autori: Sreten Škuletić i Nikolija Kaljević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **UVOD U ENERGETIKU**, udžbenik za I razred srednje stručne škole (autori: Sreten Škuletić i Marina Braletić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

SEKTOR: GRAĐEVINARSTVO I UREĐENJE PROSTORA

- **PRIMJENA RAČUNARA U ARHITEKTURI I GRAĐEVINARSTVU**, udžbenik za I i II razred (Autori: Ranko Vojinović, Ivan Knežević i Milena Drakulović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **GRAĐEVINSKI MATERIJALI**, udžbenik za I razred za arhitektonskog tehničara (Autor: Radmila Sinđić-Grebović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **GRAĐEVINSKI MATERIJALI**, udžbenik za I razred za montera suve gradnje i tesara (Autor: Radmila Sinđić-Grebović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **NACRTNA GEOMETRIJA SA PERSPEKTIVOM**, udžbenik za I i II razred (Autori: Marija Jevrić i Tatjana Radević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAZVOJ URBANIZMA 1**, udžbenik (Autor: Jelisava Kalezić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);

SEKTOR: EKONOMIJA I PRAVO

- **BANKARSKO POSLOVANJE**, udžbenik iz dva dijela za III i IV razred (Autori: Slobodan Lakić, Milica Vojinović i Jasmina Stanković-Četković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EKONOMIKA PREDUZEĆA**, (Autor: Jasmina Stanković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);

- **EKONOMIKA TRGOVINE 1**, udžbenik za I razred ekonomske škole (Autori: Milica Vojinović, Jasmina Stanković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **OSNOVI EKONOMIJE**, (Autor: Veselin Drašković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **POSLOVNA EKONOMIJA 2**, udžbenik za II razred ekonomske škole (Autori: Jasmina Stanković i Milica Vojinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **STATISTIKA**, udžbenik za III i IV razred ekonomske škole (Autor: Radmila Dragutinović-Mitrović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAČUNOVODSTVO I**, udžbenik za I razred srednje stručne škole (autori: Ana Lalević-Filipović, Ana Đurović, Marina Klikovač i Biljana Lukić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAČUNOVODSTVO II**, udžbenik za II razred srednje stručne škole (autori: Ana Lalević-Filipović, Ana Đurović, Marina Klikovač i Biljana Lukić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAČUNOVODSTVO III**, udžbenik za III razred srednje stručne škole (autori: Ana Lalević-Filipović, Biljana Lukić i Ana Đurović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RAČUNOVODSTVO IV**, udžbenik za III razred srednje stručne škole (autori: Ana Lalević-Filipović, Biljana Lukić, Ana Đurović i Milijana Novović-Burić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRAVNI POSTUPCI**, udžbenik (Autori: Đorđe Blažić i Lidija Vujović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RADNO PRAVO 2**, udžbenik za II razred (Autori: Dražen Cerović, Milena Ivanović i Dijana Vujačić; Izdavač Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RADNO PRAVO 3**, udžbenik za III razred (Autori: Dražen Cerović, Milena Ivanović i Dijana Vujačić; Izdavač Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **USTAVNO UREĐENJE CRNE GORE**, udžbenik (Autori: Mladen Vukčević, Marko Dokić i Žana Bošković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **OSNOVI PRAVA**, udžbenik (Autori: Mladen Vukčević, Marko Dokić i Žana Bošković; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **POSLOVNA KOMUNIKACIJA I BIROTEHNIKA**, udžbenik (Autor: Vesna Bulatović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **POSLOVNA KOMUNIKACIJA**, udžbenik za I razred (Autori: Biljana Maslovarić, Branka Martinović, Marijana Blečić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **MARKETING**, udžbenik za IV razred (Autori: Milica Vojinović i Milorad Jovović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FINANSIJSKO POSLOVANJE**, udžbenik za III razred (Autori: Milica Vojinović i Miro Blečić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

POLJOPRIVREDA, PREHRANA I VETERINA

- **PRERADA DRVETA**, udžbenik za II i III razred (Autor: Mojsije Vučeljić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **MATERIJALI**, udžbenik za I razred (Autori: Naser Gargović i Milan Spasojević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **MAŠINE I UREĐAJI**, udžbenik za I i II razred (Autori: Naser Gargović i Milan Spasojević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **TEHNOLOGIJA DRVOPRERADE**, udžbenik za II i III razred (Autor: Mojsije Vuceljic; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **VINOGRADARSTVO**, udžbenik za I i II razred (Autor: Svetozar Savić; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **OPŠTE RATARSTVO**, udžbenik za I razred (Autori: Nataša Mirecki, Marija Skledar i Pavel Leban; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);

SEKTOR: ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

- **FARMAKOLOGIJA**, udžbenik za II i IV razred srednje medicinske škole (Autori: Zoran Todorović, Nevena Divac, Radan Stojanović i Milica Prostran; Izdavač Data status);
- **INFEKTOLOGIJA S NJEGOM**, udžbenik za III i IV razred srednje medicinske škole (Autor: Slavica Bošković; Izdavač: Data status);
- **ANATOMIJA SA FIZIOLOGIJOM**, udžbenik za I razred srednje medicinske škole (Autori: Biljana Šćepanović Mihailović i Dragana Šćepanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **LATINSKI JEZIK**, udžbenik za I razred medicinske škole (Autori: Žaneta Andrijašević i Ana Klikovač; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **PRVA POMOĆ**, udžbenik (Autori: Žana Pavićević i Darko Rakočević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HEMIJSKI RAČUNI**, udžbenik za I razred srednje stručne škole (Autori: Biljana Zlatičanin, Sandra Kovačević, Marijana Peković i Lidija Kujačić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

SEKTOR: TURIZAM, TRGOVINA I UGOSTITELJSTVO

- **TURISTIČKA GEOGRAFIJA**, udžbenik (Autor: Zdravko Ivanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **OSNOVE TURIZMA I UGOSTITELJSTVA**, udžbenik za I razred (Autor: Ivo Županović; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);

- **PSIHOLOGIJA**, udžbenik (Autor: Anđa Backović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **OSNOVE TURIZMA**, udžbenik za I razred turističke škole (Autori: Ljiljana Lukačević i Darko Lacmanović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RESTORATERSTVO 1**, udžbenik (Autori: Mirko Lončar i Nada Lončar; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **RESTORATERSTVO 2**, udžbenik (Autori: Mirko Lončar i Nada Lončar; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **UGOSTITELJSKO POSLOVANJE**, udžbenik za I razred (Autor: Radoslav Milićević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **OSNOVE SOMELIJERSTVA**, udžbenik za II i III razred (Autor: Svetozar Savić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **FRANCUSKI JEZIK**, udžbenik (Autori: Ivona Jovanović i Edina Mandić-Abdić; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **HIGIJENA**, udžbenik (Autor: Agima Ljajević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);
- **VINO I HRANA**, udžbenik za IV razred (Autori: Svetozar Savić, Saša Čekrilija i Vuksan Mitrović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **TEHNIKA PRODAJE**, udžbenik za I i II razred srednje trgovinske škole (Autori: Milica Vojinović i Jasmina Stanković-Četković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **TEHNIKA PRODAJE**, udžbenik za III i IV razred srednje trgovinske škole (Autori: Milica Vojinović i Jasmina Stanković-Četković; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);
- **EKONOMIKA I ORGANIZACIJA TRGOVINSKIH PREDUZEĆA**, udžbenik iz dva dijela za I i II razred (Autori: Jasmina Stanković-Četković i Milica Vojinović; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica);

SAOBRAĆAJ I KOMUNIKACIJE

- **BEZBJEDNOST SAOBRAĆAJA**, udžbenik (Autor: Ratko Pavićević; Izdavač: Centar za stručno obrazovanje, Podgorica);

RUDARSTVO METALURGIJA I HEMIJSKA INDUSTRIJA

- **UVOD U LABORATORIJSKI RAD**, udžbenik za I razred (Autori: Lidija Kujačić, Milica Matić, Veselinka Grudić i Vinka Milošević; Izdavač: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica).

ZA NASTAVU OPŠTEOBRAZOVNIH PREDMETA U SREDNJIM STRUČNIM ŠKOLAMA MOGU SE KORISTITI UDŽBENICI I NASTAVNA SREDSTVA KOJA SU ODOBRENA ZA NASTAVU TIH PREDMETA U GIMNAZIJAMA.

II

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 19-05-119/22-6418/14
Podgorica, 29. jul 2022. godine

Nacionalni savjet za obrazovanje
Predsjednik,
prof. dr **Saša Raičević**, s.r.

1349.

Na osnovu člana 57 stav 2 Zakona o Državnom tužilaštvu („Sl.list CG” br. 11/2015, 42/2015, 80/2017, 10/2018, 76/2020 i 59/2021) i člana 38 Poslovnika Tužilačkog savjeta („Sl.list CG” broj 67/2015, 78/2021 i 57/2022), Tužilački savjet objavljuje

**JAVNI OGLAS
ZA IZBOR**

- 13 državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima na nivou Crne Gore

Kandidati moraju da ispunjavaju opšte i posebne uslove za državnog tužioca propisane članom 49 i 50 stav 1 Zakona o Državnom tužilaštvu.

Uz prijavu na javni oglas, kandidati dostavljaju ličnu i radnu biografiju, kao i dokumenta propisana članom 39 stav 3 Poslovnika Tužilačkog savjeta, u originalu ili ovjerena kopija.

Prijava na javni oglas podnosi se na obrascu (Obrazac broj 2) koji je dostupan svim kandidatima u prostorijama državnih tužilaštava, Sekretarijatu Tužilačkog savjeta i na internet stranici Tužilačkog savjeta Crne Gore www.pravosudje.me

Popunjena i potpisana prijava kandidata, podnosi se Tužilačkom savjetu, u roku od 15 dana od dana objavljivanja javnog oglasa u “Službenom listu Crne Gore” i dnevnom listu “Pobjeda”.

Prijava se podnosi na adresu: Tužilački savjet Crne Gore, ulica Novaka Miloševa br. 6/2, Podgorica.

Tužilački savjet će odbaciti neblagovremene i nepotpune prijave.

TSO br. 6/2022

Podgorica, 8. avgust 2022. godine

Predsjednica tužilačkog savjeta,
Maja Jovanović, s.r.